

Region warszawski stołeczny w 2020 r.

Warszawski stołeczny region in 2020

Urząd Statystyczny w Warszawie Statistical Office in Warszawa

Warszawa Warsaw 2021

Opracowanie merytoryczne:

Content-related works

Urząd Statystyczny w Warszawie, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Warsaw, Mazovian Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Tomasz Zegar, Anna Cacko

Zespół autorski

Editorial team

Małgorzata Bieńkowska, Edyta Błaszczak, Anna Cacko, Aneta Czyżkowska, Edyta Kaźmierczak, Teresa Kwiecień,
Justyna Kotowoda, Anna Pasterkowska, Joanna Podolska

Prace redakcyjne

Editorial work

Małgorzata Bieńkowska, Edyta Błaszczak, Anna Cacko, Aneta Czyżkowska, Edyta Kaźmierczak, Teresa Kwiecień,
Justyna Kotowoda, Anna Pasterkowska, Joanna Podolska

Tłumaczenie:

Translation:

Agnieszka Gromek-Żukowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Anna Cacko

e-ISSN 2720-2925

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

<http://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/>

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistical Office in Warsaw data – please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Zam. XXX/201X/nakł. XXX

Przedmowa

Obszar Metropolitalny Warszawy ze względu na funkcjonalne powiązania występujące pomiędzy wchodzącymi w jego skład jednostkami terytorialnymi, jest traktowany jak zintegrowany organizm zachodzących w nim zmian społecznych i gospodarczych.

Strategia rozwoju Obszaru Metropolitalny Warszawy do roku 2030 określa obszar jako „inspirujące, wibrujące energią europejskie centrum rozwoju, gdzie harmonijnie łączą się wysoka jakość życia i doskonałe warunki biznesowe, tworzone w oparciu o kreatywność mieszkańców, potencjał współpracy i nowe technologie”.

Jednocześnie, w związku z dużym znaczeniem integracji funkcjonalnej obszarów oraz z działaniami podejmowanymi na rzecz ich rozwoju, w niniejszej publikacji zaprezentowano również wskaźniki dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, do którego należą gminy, w których realizowany jest instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Oddając w Państwa ręce kolejne wydanie publikacji mamy nadzieję, że nadal będzie ona źródłem interesujących i przydatnych informacji dla wszystkich osób realizujących zadania długookresowych strategii rozwoju.

Przy opracowywaniu poszczególnych działów korzystano z wyników badań statystyki publicznej oraz danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie w zakresie powierzchni geodezyjnej i kierunków wykorzystania.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Warszawie

Zofia Kozłowska

Warszawa, grudzień 2021 r.

Preface

The Metropolitan Area of Warsaw, due to the functional connections between the territorial units that are part of it, is treated as an integrated organism of social and economic changes taking place in it.

The Development Strategy of the Warsaw Metropolitan Area until 2030 defines the area as “an inspiring, energetic European development centre, where high quality of life and excellent business conditions are harmoniously combined, based on the creativity of residents, potential for cooperation and new technologies”.

At the same time, due to the high importance of functional integration of areas and activities undertaken for their development, this publication also presents indicators for the Warsaw Functional Area, which includes gminas in which the Integrated Territorial Investments instrument is implemented.

By presenting you the next edition of the publication, we hope that it will continue to be a source of interesting and useful information for all those who carry out the tasks of long-term development strategies

During the development of individual chapters, the results of official statistics and data of the Marshal's Office of Mazowieckie Voivodship in Warsaw in the field of geodesic area and directions of use were used.

Director
of the Statistical Office
in Warszawa

Zofia Kozłowska

Warszawa, December 2021 r.

Spis treści

Contents

	str. page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	14
Symbols	
Skróty	14
Abbreviations	
Wstęp	16
Introduction	
Synteza	22
Executive summary	
Rozdział 1. Podział terytorialny. Powierzchnia. Użytkowanie gruntów	24
Chapter 1. Territorial division. Area. Land use	
Rozdział 2. Planowanie przestrzenne	28
Chapter 2. Spatial planning	
Rozdział 3. Ludność. Ruch naturalny	32
Chapter 3. Population. Vital statistics	
Rozdział 4. Edukacja i wychowanie	41
Chapter 4. Education	
Rozdział 5. Transport. Mieszkania. Infrastruktura komunalna	50
Chapter 5. Transport. Dwellings. Municipal infrastructure	
5.1. Transport	50
5.1. Transport	
5.2. Mieszkania	56
5.2. Dwellings	
5.3. Infrastruktura komunalna	62
5.3. Municipal infrastructure	
Rozdział 6. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	67
Chapter 6. Health care and social welfare	
6.1. Ochrona zdrowia.....	67
6.1. Health care	
6.2. Pomoc społeczna	72
6.2. Social welfare	

	str. page
Rozdział 7. Kultura	76
Chapter 7. Culture	
Rozdział 8. Rynek pracy. Podmioty gospodarki narodowej	84
Chapter 8. Labour market. Entities of the national economy	
8.1. Rynek pracy.....	84
8.1. Labour market	
8.2. Podmioty gospodarki narodowej.....	87
8.2. Entities of the national economy	
Rozdział 9. Finanse publiczne	96
Chapter 9. Public finance	
Uwagi metodologiczne.....	105
Methodological notes	

Spis tablic

List of tables

	str. page
Tablica 1. Powierzchnia objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	28
Table 1. Area included in local spatial development plans	
Tablica 2. Ludność	32
Table 2. Population	
Tablica 3. Ruch naturalny ludności	32
Table 3. Vital statistics	
Tablica 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku	38
Table 4. Population by economic age groups	
Tablica 5. Szkoły	42
Table 5. Schools	
Tablica 6. Wydatki budżetów gmin na oświatę	47
Table 6. Expenditure of gminas budget on education	
Tablica 7. Mieszkania oddane do użytkowania	56
Table 7. Dwellings completed	
Tablica 8. Średnia cena 1m ² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych ..	59
Table 8. The average price of 1 m ² of residential premises	
Tablica 9. Wodociągi i kanalizacja	62
Table 9. Water supply and sewage systems	
Tablica 10. Zużycie wody i gazu w gospodarstwach domowych	65
Table 10. Consumption of water and gas in households	
Tablica 11. Ochrona zdrowia	67
Table 11. Health care	
Tablica 12. Wydatki budżetów gmin na ochronę zdrowia	71
Table 12. Expenditure of gminas budgets on health care	
Tablica 13. Pomoc społeczna.....	73
Table 13. Social welfare	
Tablica 14. Wydatki budżetów gmin na pomoc społeczną	74
Table 14. Expenditure of gminas budgets on social welfare	
Tablica 15. Wydatki budżetów gmin w dziale „Rodzina” według wybranych rozdziałów budżetowych.....	75
Table 15. Expenditure of gminas budgets in the “Family” division by selected budget chapters	
Tablica 16. Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego	76
Table 16. Expenditure of gminas budgets on culture and national heritage protection	

	str. page
Tablica 17. Biblioteki publiczne (z filiami)	78
Table 17. Public libraries (with branches)	
Tablica 18. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia	84
Table 18. Registered unemployed and unemployment rate	
Tablica 19. Pracujący.....	86
Table 19. Employed persons	
Tablica 20. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	87
Table 20. Entities of the national economy in REGON register	
Tablica 21. Podmioty gospodarki narodowej według sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług.....	92
Table 21. Entities of the national economy by sectors of manufacturing and services	
Tablica 22. Podmioty z kapitałem zagranicznym	94
Table 22. Entities with foreign capital	
Tablica 23. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto	95
Table 23. Average monthly gross wages and salaries	
Tablica 24. Dochody i wydatki budżetów gmin	96
Table 24. Revenue and expenditure of gminas budget	
Tablica 25. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych.....	102
Table 25. Revenue for financing and co-financing of EU programmes and projects	

Spis tablic (tablice dostępne jako pliki do pobrania w formacie XLSX) na stronie internetowej:
<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/>

Table appendix available in the electronic version in XLS format:
<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/>

Spis map i wykresów

List of maps and charts

	str. page
Mapa 1. Gminy wchodzące w skład regionu warszawskiego stołecznego oraz Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego	19
Map 1. Gminas included in the warszawski stołeczny region and Warsaw Functional Area	
Mapa 2. Województwo mazowieckie według podziału NUTS2.....	20
Map 2. Mazowieckie Voivodship according to the division NUTS2	
Mapy 3. Powiaty wchodzące w skład regionu warszawskiego stołecznego.....	21
Maps 3. Powiats included in the warszawski stołeczny region	
Mapa 4. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w 2021 r.	24
Map 4. Share of built-up and urbanized areas in 2021	
Mapa 5. Udział powierzchni dróg w 2021 r.	25
Map 5. Share of the area of roads in 2021	
Mapa 6. Udział użytków rolnych w 2021 r.	26
Map 6. Share of agricultural land in 2021	
Mapa 7. Udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych w 2021 r.	27
Map 7. Share of forest land as well as woody and bushy land in 2021	
Wykres 1. Udział powierzchni gmin objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w %)	29
Chart 1. Share of the area of gminas covered by local spatial development plans (in %)	
Mapa 8. Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2020 r.	30
Map 8. Share of the area covered by spatial development plans in the total area in 2020	
Mapa 9. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na 1000 ludności w 2020 r.	31
Map 9. Share of the area covered by spatial development plans in the total area per 1000 population in 2020	
Wykres 2. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	31
Chart 2. Number of issued decisions on land development conditions	
Mapa 10. Zmiana liczby ludności w latach 2015–2020.....	33
Map 10. Population change in 2015–2020	
Mapa 11. Przyrost naturalny w 2020 r.	35
Map 11. Natural increase in 2020	
Mapa 12. Saldo migracji stałej w 2020 r.	35
Map 12. Net permanent migration in 2020	
Mapa 13. Typy rozwoju ludnościowego według metody Webba w 2020 r.	36
Map 13. Demographic types by the Webb's method in 2020	
Mapa 14. Ludność na 1 km ² w 2020 r.	36
Map 14. Population per 1 km ² in 2020	

	str. page
Wykres 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	39
Chart 3. Structure of population by economic age groups	
Mapa 15. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w 2020 r.	39
Map 15. Share of working age population in the total population in 2020	
Mapa 16. Relacja osób starszych do dzieci w 2020 r.	40
Map 16. Ratio of elderly persons to children in 2020	
Mapa 17. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2020 r.	40
Map 17. Age dependency ratio in 2020	
Mapa 18. Dzieci w przedszkolach w roku szkolnym 2019/2020.....	42
Map 18. Children in pre-primary education in the 2019/2020 school year	
Mapa 19. Uczniowie przypadający na 1 oddział w roku szkolnym 2019/2020.....	43
Map 19. Pupils per section in the 2019/2020 school year	
Mapa 20. Współczynnik skolaryzacji brutto w 2020 r. (szkoły podstawowe).....	44
Map 20. Gross enrolment rate in 2020 (primary schools)	
Mapa 21. Średnie wyniki egzaminu (w %) uczniów kończących szkołę podstawową w 2020 r....	45
Map 21. Average results of the exam (in %) of pupils leaving primary schools in 2020	
Mapa 22. Zdawalność oraz średnie wyniki pisemnego egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych w powiatach regionu warszawskiego stołecznego w 2020 r.	46
Map 22. Pass rate and average results of the written matriculation exam in compulsory subjects in powiats of warszawski stołeczny region in 2020	
Mapa 23. Wydatki budżetów gmin na oświatę w 2020 r.....	47
Map 23. Expenditure of gminas budget on education in 2020	
Mapa 24. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach na oświatę i wychowanie w 2020 r.	49
Map 24. Share of investment expenditure in expenditure on education in 2020	
Wykres 4. Długość ścieżek rowerowych w 2020 r.	51
Chart 4. Length of cycle paths in 2020	
Wykres 5. Roczny przyrost ścieżek rowerowych (w km)	51
Chart 5. Annual growth of cycle paths (in km)	
Mapa 25. Ścieżki rowerowe na 100 km ² w 2020 r.	52
Map 25. Cycle paths per 100 km ² in 2020	
Wykres 6. Pojazdy samochodowe na 1000 ludności	54
Chart 6. Road motor vehicles per 1000 population	
Mapa 26. Wypadki drogowe na 10 tys. ludności w 2020 r.....	54
Map 26. Road accidents per 10 thousand population in 2020	
Mapa 27. Transport ekologiczny	55
Map 27. Ecological transport	

	str. page
Wykres 7. Mieszkania oddane do użytkowania	57
Chart 7. Dwellings completed	
Wykres 8. Mieszkania i przyrost ludności w latach 2015–2020	57
Chart 8. Dwellings and population growth in 2015–2020	
Mapa 28. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r.....	58
Map 28. Dwellings completed per 1000 population in 2020	
Wykres 9. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	58
Chart 9. Dwellings completed per 1000 population	
Mapa 29. Pozwolenia na budowę i zgłoszenia z projektem budowlanym na budowę nowych budynków mieszkalnych w 2020 r.	59
Map 29. Building permits and registrations with a construction project for the construction of new residential buildings in 2020	
Wykres 10. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw	61
Chart 10. Dwellings completed per 1000 concluded marriages	
Mapa 30. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw w 2020 r.	61
Map 30. Dwellings completed per 1000 concluded marriages in 2020	
Wykres 11. Odsetek mieszkańców korzystających z wodociągów i kanalizacji w 2020 r.	62
Chart 11. Percentage of inhabitants connected to water supply systems and sewage systems in 2020	
Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci w % ogółu ludności w 2020 r.	63
Map 31. Population connected to sewage and gas supply systems in % of the total population in 2020	
Mapa 32. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.	65
Map 32. Water consumption from water supply systems in households per capita in 2020	
Mapa 33. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.....	66
Map 33. Gas consumption in households per capita in 2020	
Wykres 12. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.	66
Chart 12. Electricity consumption in households per capita in 2020	
Wykres 13. Ludność na 1 obiekt infrastruktury zdrowotnej	68
Chart 13. Population per 1 establishment of health infrastructure	
Mapa 34. Porady lekarskie ambulatoryjne na 1 mieszkańca w 2020 r.	68
Map 34. Doctors consultations per capita in out-patient health care in 2020	
Mapa 35. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych w 2020 r.	69
Map 35. Children up to the age of 3 in nurseries and children's clubs in 2020	
Wykres 14. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	70
Chart 14. Children up to the age of 3 in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	

	str. page
Wykres 15. Miejsca w placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3	70
Chart 15. Places in establishments providing care for children up to the age of 3	
Mapa 36. Udział wydatków budżetów gmin na ochronę zdrowia w 2020 r.	71
Map 36. Share of gminas budgets expenditure on health care in 2020	
Wykres 16. Korzystający ze świadczeń rodzinnych	72
Chart 16. Persons receiving family benefits	
Mapa 37. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2020 r.	73
Map 37. Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population in 2020	
Mapa 38. Udział wydatków budżetów gmin na pomoc społeczną w 2020 r.	74
Map 38. Share of gminas budgets expenditure on social welfare in 2020	
Wykres 17. Wydatki budżetów gmin w dziale „Rodzina”	75
Chart 17. Expenditure of gminas budgets in the “Family” division	
Mapa 39. Udział wydatków budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2020 r.	77
Map 39. Share of gminas budgets expenditure on culture and national heritage protection in 2020	
Wykres 18. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	79
Chart 18. Number of population per 1 library facility	
Mapa 40. Czytelnicy bibliotek (łącznie z punktami bibliotecznymi) na 1000 ludności w 2020 r....	79
Map 40. Library borrowers (including library service points) per 1000 population in 2020	
Mapa 41. Biblioteki z Internetem bezprzewodowym w % ogółu bibliotek w 2020 r.	80
Map 41. Libraries with wireless Internet in % of the total number of libraries in 2020	
Wykres 19. Imprezy zorganizowane przez instytucje kultury	82
Chart 19. Events organized by cultural institutions	
Wykres 20. Muzea	83
Chart 20. Museums	
Wykres 21. Kina	83
Chart 21. Cinemas	
Mapa 42. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r.	85
Map 42. Registered unemployed persons per 1000 working age population in 2020	
Wykres 22. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	85
Chart 22. Share of unemployed persons in the working age population	
Mapa 43. Pracujący na 1000 ludności w 2020 r.	86
Map 43. Employed persons per 1000 population in 2020	
Mapa 44. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2020 r.	88
Map 44. Entities of the national economy in REGON register in 2020	
Mapa 45. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według klas wielkości w 2020 r.	89
Map 45. Entities of the national economy in REGON register by size class in 2020	

	str. page
Wykres 23. Struktura osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą według sekcji w 2020 r. Chart 23. Structure of persons conducting economic activity by sections in 2020	91
Mapa 46. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2020 r. Map 46. Natural persons conducting economic activity in 2020	91
Mapa 47. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w 2020 r. Map 47. Newly registered entities of the national economy in 2020	92
Mapa 48. Udział wybranych sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług w ogólnej liczbie podmiotów w 2020 r. Map 48. Share of selected sectors of manufacturing and services in the total number of entities in 2020	93
Wykres 24. Podmioty z kapitałem zagranicznym na 10 tys. ludności Chart 24. Entities with foreign capital per 10 thousand population	94
Mapa 49. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto ^a według powiatów w 2020 r. Map 49. Average monthly gross wages and salaries ^a by powiats in 2020	95
Mapa 50. Udział dochodów własnych budżetów gmin w dochodach ogółem w 2020 r. .. Map 50. Share of own revenue of gminas budgets in total revenue in 2020	99
Mapa 51. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r. Map 51. Own revenue of gminas budgets per capita in 2020	99
Mapa 52. Udział dochodów z podatku PIT w dochodach własnych gmin w 2020 r. Map 52. Share of revenue from Personal Income Tax in gminas own revenue in 2020	100
Mapa 53. Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych gmin w 2020 r. Map 53. Share of tax on real estate in own revenues of gminas in 2020	100
Mapa 54. Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w latach 2015–2020 Map 54. Investment spendings per capita in 2015–2020	102
Wykres 25. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca Chart 25. Revenue for financing and co-financing of UE programmes and projects per capita	103
Mapa 55. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca w latach 2015–2020 Map 55. Revenue for financing and co-financing of UE programmes and projects per capita in 2015–2020	103
Mapa 56. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r. Map 56. Revenue of gminas budgets per capita in 2020	104
Mapa 57. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r. Map 57. Expenditure of gminas budgets per capita in 2020	104

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Znak .	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej opublikowanych revised data

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
Dz. U.	Dziennik Ustaw Journal of Laws
m	metr metre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dm ³	decymetr sześcienny cubic decametre
ha	hektar hectare
km	kilometr kilometre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
tys.	tysiąc thousand

Skrót (dok.) Abbreviation (cont.)	Znaczenie (dok.) Meaning (cont.)
mln	milion million
zł PLN	złoty Polish zloty
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
poz.	pozycja item
Nr No.	numer number
późn. zm.	późniejsze zmiany later amendments
tj. i.e.	to jest that is
tzw.	tak zwany co called
np. eg.	na przykład for example
ww.	wyżej wymieniony above mentioned
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activity
r.	rok year
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
wol. vol.	wolumin volume
UE EU	Unia Europejska European Union
m.st.	miasto stołeczne The Capital City
NUTS	Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych Classification of Territorial Units for Statistics
mpzp	miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego local spatial development plans
RWS	Region warszawski stołeczny warszawski stołeczny region
WOF	Warszawski Obszar Funkcjonalny Warsaw Functional Area
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Integrated Territorial Investments

Wstęp

Introduction

Delimitacja regionu warszawskiego stołecznego

Region warszawski stołeczny, obejmujący centralną część województwa mazowieckiego został wyznaczony rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Zgodnie z ww. aktem prawnym od 1 stycznia 2018 r. województwo mazowieckie zostało podzielone na 2 jednostki statystyczne poziomu NUTS2:

- region warszawski stołeczny, w którego skład wchodzi m.st. Warszawa wraz z powiatami: grodziskim, legionowskim, mińskim, nowodworskim, otwockim, piaseczyńskim, pruszkowskim, warszawskim zachodnim i wołomińskim,
- region mazowiecki regionalny, który obejmuje pozostałą część województwa mazowieckiego.

W ramach pakietu zmian w podziale statystycznym, dokonanym ww. rozporządzeniem dokonano wydzielenia statystycznego na poziomie NUTS2 stołecznych regionów metropolitalnych nie tylko w Polsce, ale także w Irlandii i na Litwie.

Prace nad wydzieleniem statystycznym były prowadzone od początku 2015 r., a sama jego koncepcja sięga jeszcze roku 2007. Instytucją odpowiedzialną za przygotowanie koncepcji delimitacji było Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), w prace były zaangażowane także takie instytucje jak:

- Główny Urząd Statystyczny,
- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji,
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego,
- Urząd Miasta Stołecznego Warszawy.

Opracowano koncepcję podziału województwa mazowieckiego na dwie „nieadministracyjne” jednostki statystyczne poziomu NUTS2, zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 roku w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Zgodnie z wymogami ww. rozporządzenia jednostki „nieadministracyjne” tworzy się poprzez połączenie odpowiedniej liczby mniejszych i przylegających do siebie jednostek administracyjnych (w przypadku województwa mazowieckiego były to powiaty). Przy łączeniu uwzględnia się kryteria geograficzne, społeczno-ekonomiczne, historyczne, kulturowe lub uwarunkowania śro-

Delimitation of the warszawski stołeczny region

The warszawski stołeczny region, covering the central part of Mazowieckie Voivodship, was designated by the Commission Regulation (EU) 2016/2066 of 21 November 2016 amending the annexes to Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council on establishing a common Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS). In accordance with the above-mentioned legal act, from 1st January 2018, Mazowieckie Voivodship was divided into 2 statistical units of the NUTS2 level:

- warszawski stołeczny region, which includes m.st. Warszawa together with the following powiats: grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni and wołomiński,
- mazowiecki regionalny region, which covers the rest of Mazowieckie Voivodship.

As part of the package of changes in the statistical division, made by the above-mentioned regulation, statistical division was made at the NUTS2 level of the capital metropolitan regions, not only in Poland, but also in Ireland and Lithuania.

Work on the statistical separation was carried out from the beginning of 2015, and its concept dates back to 2007. The institution responsible for the preparation of the delimitation concept was the Ministry of Infrastructure and Development (currently the Ministry of Development Funds and Regional Policy, and institutions such as:

- Statistics Poland,
- Ministry of Administration and Digital Affairs,
- Ministry of International Affairs,
- Marshal's Office of Mazowieckie Voivodship
- Warsaw City Hall.

The concept of dividing Mazowieckie Voivodship into two „non-administrative” statistical units of the NUTS2 level was developed, in accordance with the principles set out in Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on establishing a common Classification of Territorial Units for Statistical Purposes). In accordance with the requirements of the above-mentioned regulation, „non-administrative” units are created by combining an appropriate number of smaller and adjacent administrative units (in the case of Mazowieckie Voivodship these were powiats). The division takes into account geographic, socio-economic, historical, cultural or environmental criteria. NUTS “non-administrative” units must also be adequately sized in terms of population – for NUTS level 2, this is between 0.8 and 3 million inhabitants.

dowiska naturalnego. „Nieadministracyjne” jednostki NUTS muszą także mieć odpowiednią wielkość mierzoną liczbą mieszkańców – dla poziomu NUTS 2 jest to wielkość pomiędzy 0,8 a 3 mln mieszkańców.

Konsekwencją przyjętych zmian, a także zasady hierarchiczności podziału NUTS, były także zmiany w granicach jednostek NUTS1 i NUTS3.

Głównym argumentem przemawiającym za podziałem statystycznym województwa mazowieckiego była możliwość zakwalifikowania nowych jednostek NUTS2 do dwóch różnych kategorii zamożności – region warszawski stołeczny jako region lepiej rozwinięty, a mazowiecki regionalny jako słabiej rozwinięty. Utrzymanie województwa mazowieckiego w całości skutkowałoby zachowaniem jego pozycji jako regionu lepiej rozwiniętego (tak jest traktowany w perspektywie 2014–2020), co w połączeniu z zakończeniem możliwości korzystania z mechanizmów kompensacyjnych dla regionów wychodzących z kategorii regionów słabiej rozwiniętych, skutkowałoby znacznym zmniejszeniem puli funduszy europejskich dostępnych dla województwa, a także zmniejszyłoby możliwości dofinansowania projektów ze środków europejskich, m.in. poprzez obniżenie maksymalnego progu dofinansowania projektów oraz pogłębienie koncentracji tematycznej wydatków.

Województwo mazowieckie jest jednym z najbardziej zróżnicowanych regionów nie tylko w Polsce, ale także w Unii Europejskiej. Źródłem jego „statystycznego” bogactwa jest Warszawa i jej bezpośrednie otoczenie, w których wytwarzane jest ponad 77% PKB województwa. Dysproporcja w PKB per capita na poziomie NUTS3 pomiędzy m.st. Warszawą a podregionami radomskim, ostrołęckim, ciechanowskim czy siedleckim wynosi ok. 4 do 1.

Podział województwa mazowieckiego na dynamicznie rozwijający się obszar metropolitalny Warszawy i pozostałą, słabiej rozwiniętą część regionu jest od lat wyzwaniem nie tylko dla samorządu województwa, ale także dla władz centralnych. Zgodnie z dokumentem Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej) z 2015 r. podział województwa mazowieckiego na dwie jednostki statystyczne NUTS2 jest korzystny dla Polski, zarówno w aspekcie finansowym (możliwość otrzymania większej alokacji środków unijnych po 2020 r.), jak i potrzeb polityki rozwoju (bardziej jednorodne regiony NUTS2, które są właściwe dla programowania i wdrażania polityki publicznych)¹. Zgodnie z przedstawionym w dokumencie stanowiskiem proponowany podział powinien przynieść korzyści przede wszystkim dla słabiej rozwiniętej części województwa.

¹ Założenia propozycji modyfikacji podziału statystycznego woj. mazowieckiego na dwie jednostki statystyczne poziomu NUTS2 (w związku z przewidywaną nowelizacją Rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 PE i Rady z dnia 26 maja 2003 roku w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych) (2015), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.

A consequence of the adopted changes, as well as the principles of the hierarchy of NUTS division, were also changes within the NUTS1 and NUTS3 units.

The main argument in favour of the statistical division of Mazowieckie Voivodship was the possibility of qualifying the new NUTS2 units to two different wealth categories – the warszawski stołeczny region as a more developed region, and the mazowiecki regionalny one as less developed. Maintaining Mazowieckie Voivodship in its entirety would result in maintaining its position as a more developed region (this is how it is treated in the 2014–2020 perspective), which, combined with the termination of the possibility of using compensation mechanisms for regions from the category of less developed regions, would result in a significant reduction of the pool of European funds available for the voivodship, and would also reduce the possibilities of co-financing projects from European funds, e.g. by lowering the maximum project co-financing threshold and deepening the thematic concentration of expenditure.

Mazowieckie Voivodship is one of the most diverse regions not only in Poland but also in the European Union. The source of its „statistical” wealth is Warsaw and its immediate surroundings, where over 78% of the region’s GDP is generated. Disproportion in GDP per capita at the NUTS3 level between Warsaw capital city and radomski, ostrołęcki, ciechanowski and siedlecki subregions is approx. 4 to 1.

The division of Mazowieckie Voivodship into the dynamically developing metropolitan area of Warsaw and the remaining, less developed part of the region has for years been a challenge not only for the voivodship self-government, but also for the central authorities. According to the document of the Ministry of Infrastructure and Development (currently the Ministry of Development Funds and Regional Policy) of 2015, the division of Mazowieckie Voivodship into two NUTS2 statistical units is beneficial for Poland, both in financial terms (the possibility of receiving a greater allocation of EU funds after 2020) and the needs of the policy development (more homogeneous NUTS2 regions that are appropriate for programming and implementing public policies)¹. According to the position presented in the document, the proposed division should bring benefits mainly to the less developed part of the voivodship.

The consequences of dividing the voivodship into two units of the NUTS2 level can be divided into immediate and postponed. Along with the division of Mazowieckie Voivodship into two statistical units, a new delimitation of the „metropolitan area of Warsaw”. This means that another area is added to the areas functioning for different needs and de-

¹ Assumptions for the modification of the statistical division of Mazowieckie Voivodship into two statistical units of the NUTS2 level (in connection with the envisaged amendment to Regulation (EC) No. 1059/2003 of the EP and of the Council of 26 May 2003 on establishing a common Classification of Territorial Units for Statistical Purposes) (2015), Ministry of Infrastructure and Development, Warsaw.

Konsekwencje podziału województwa na dwie jednostki poziomu NUTS2 można podzielić na natychmiastowe i odłożone w czasie. Wraz z podziałem województwa mazowieckiego na dwie jednostki statystyczne powstaje nowa delimitacja „obszaru metropolitalnego Warszawy”. Oznacza to, że do funkcjonujących na różne potrzeby i wyznaczonych na podstawie różnych przesłanek obszarów dokładany jest kolejny, który to samo zjawisko osadza w innym kontekście przestrzennym.

W dłuższej perspektywie, przy założeniu trwałości wprowadzonej delimitacji i utrzymaniu mechanizmów kierujących funduszami europejskimi w podobnym do dzisiejszego stanie, można będzie dostrzec istotne pozytywne podziały województwa. Po pierwsze, delimitacja obszaru metropolitalnego, z uwagi na swoje osadzenie zarówno w podziale administracyjnym kraju (oparcie o granice powiatów), jak i w ramach systemu programowania i wdrażania środków unijnych, powinna wyprzeć dotychczasowe delimitacje obszaru metropolitalnego Warszawy/Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego. Bardzo istotną kwestią są konsekwencje związane z samym podziałem i wdrażaniem funduszy europejskich w perspektywie finansowej 2020+. Wydzielenie odrębnego regionu metropolitalnego dla Warszawy i okolic będzie mieć swoje konsekwencje w postaci odrębnej puli pieniędzy unijnych przeznaczonych dla tego regionu NUTS2. Jest to także szansa na poszerzenie obszaru współpracy zawiązanej w 2014 r. (z perspektywą na lata 2014–2020) na potrzeby programowania i wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, którą dziś objętych jest 40 gmin tzw. Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF)².

signed on the basis of various premises, which places the same phenomenon in a different spatial context.

In the longer term, assuming the permanence of the introduced delimitation and maintaining the mechanisms managing European funds in a state similar to the present one, it will be possible to see significant positives in the division of the voivodship. Firstly, the delimitation of the metropolitan area, due to its location both in the administrative division of the country (based on powiat borders) and within the programming and implementation system of EU funds, should replace the existing delimitation of the metropolitan area of Warsaw/Warsaw Functional Area. A very important issue is the consequences related to the distribution and implementation of European funds in the 2020+ financial perspective. The separation of a separate metropolitan region for Warsaw and the surrounding area will have its consequences in the form of a separate pool of EU funds allocated to this NUTS2 region. It is also an opportunity to expand the area of cooperation established in 2014 (with a perspective for 2014-2020) for the purposes of programming and implementing Integrated Territorial Investments, which today covers 40 gminas, the so-called Warsaw Functional Area (WOF)².

² Warszawski Obszar Funkcjonalny (WOF) został wyznaczony Uchwałą nr 1466/391/14 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2014 r. w sprawie wyznaczenia obszaru realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego. Obejmuje 40 jednostek samorządu terytorialnego, które podpisały porozumienie o współpracy w zakresie realizacji ZIT. Należą do nich: miasto stołeczne Warszawa, a także gminy: Błonie, Brwinów, Czosnów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Halinów, Izabelin, Jabłonna, Jaktorów, Józefów, Karczew, Kobyłka, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Leszno, Lesznowola, Łomianki, Marki, Michałowice, Milanówek, Nadarzyn, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Piastów, Podkowa Leśna, Pruszków, Radzymin, Raszyn, Stare Babice, Sulejówek, Wiązowna, Wieliszew, Wołomin, Ząbki, Zielonka, Żyrardów.

² The Warsaw Functional Area (WOF) was designated by Resolution No. 1466/391/14 of the Management Board of Mazowieckie Voivodship of 28 October 2014 on the designation of the area of implementation of the Integrated Territorial Investments of the Warsaw Functional Area. It includes 40 local government units that have signed an agreement on cooperation in the implementation of ITI. These include: m.st. Warszawa, as well as the following gminas: Błonie, Brwinów, Czosnów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Halinów, Izabelin, Jabłonna, Jaktorów, Józefów, Karczew, Kobyłka, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Leszno, Lesznowola, Łomianki, Marki, Michałowice, Milanówek, Nadarzyn, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Piastów, Podkowa Leśna, Pruszków, Radzymin, Raszyn, Stare Babice, Sulejówek, Wiązowna, Wieliszew, Wołomin, Ząbki, Zielonka, Żyrardów.

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład regionu warszawskiego stołecznego oraz Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego Stan w dniu 1 stycznia 2020

Map 1. Gminas included in the warszawski stołeczny region and Warsaw Functional Area
As of 1 January 2020

Warszawski Obszar Funkcjonalny

W związku ze wzrostem znaczenia miejskich obszarów funkcjonalnych w polityce krajowej i Unii Europejskiej oraz działań podejmowanych na rzecz zintegrowanego rozwoju metropolii warszawskiej opracowany został projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014–2020+. Strategia zawiera działania stawiane przed jednostkami samorządu terytorialnego w ramach rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych. Ich realizacja oparta jest na środkach unijnych przeznaczonych bezpośrednio na instrument ZIT służący koncentracji polityki spójności UE na obszarach funkcjonalnych.

Warszawski Obszar Funkcjonalny (WOF) tworzą sygnatariusze Porozumienia gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego o współpracy w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2014–2020.

Warsaw Functional Area

In connection with the growing importance of functional urban areas in the national and European Union policy and activities undertaken for the integrated development of the Warsaw metropolis, a project of Integrated Territorial Investments (ITI) Strategy for the Warsaw Functional Area 2014–2020+ was developed. The strategy includes measures for local government units as part of the development of functional urban areas. Their implementation is based on EU funds allocated directly to the ITI instrument aimed at concentrating the EU cohesion policy on functional areas.

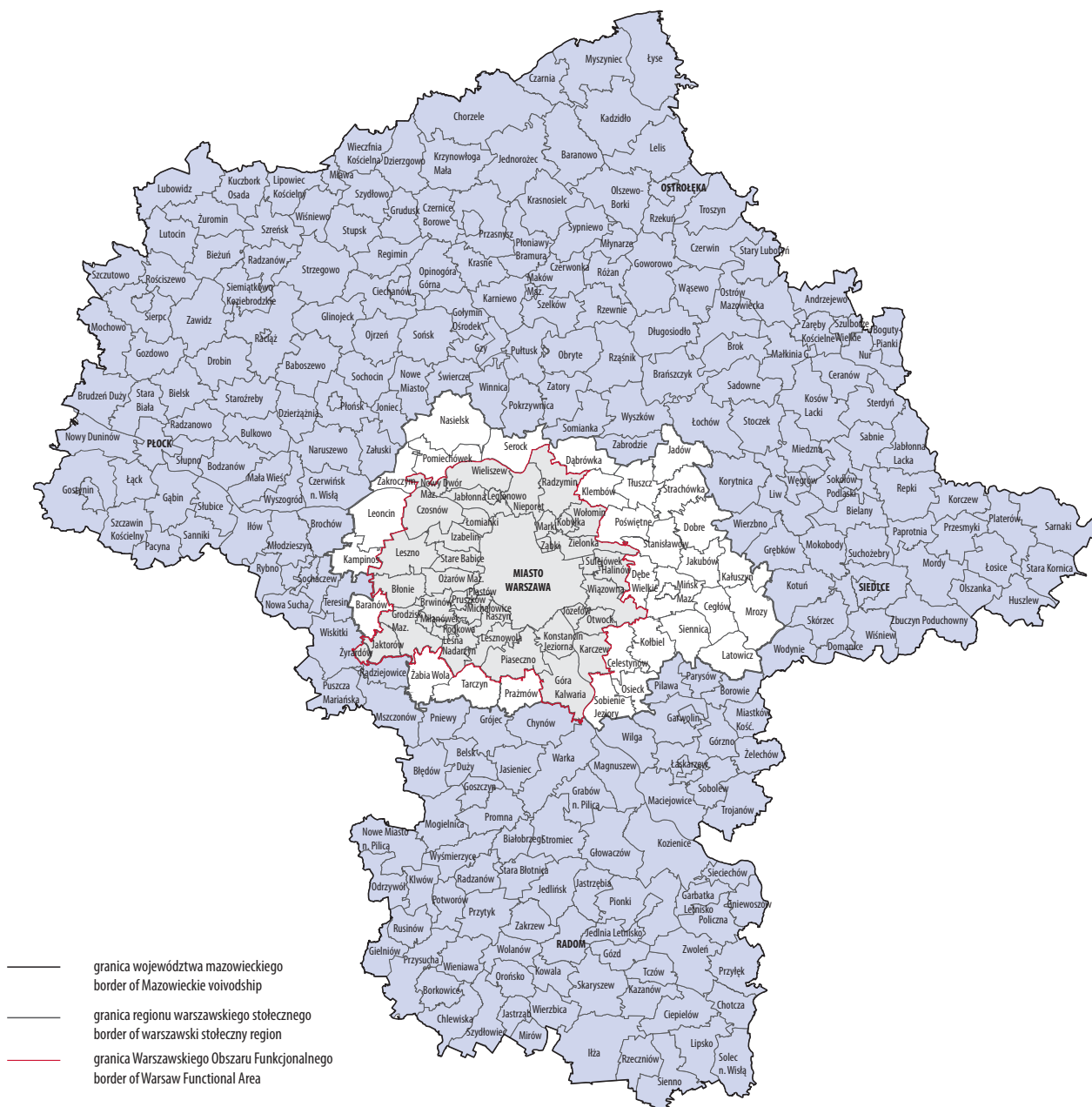
The Warsaw Functional Area (WOF) is made up of the signatories of the Agreement of the gminas of the Warsaw Functional Area on cooperation in the implementation of Integrated Territorial Investments in the EU 2014–2020 financial perspective.

The basic legal act regulating the implementation of ITI in Poland is the Act of 11 July 2014 on the principles of imple-

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie wdrażania ZIT w Polsce jest ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014–2020. Warunkiem formalnym uruchomienia instrumentu ZIT było podpisanie porozumienia przez gminy wchodzące w skład Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2014–2020.

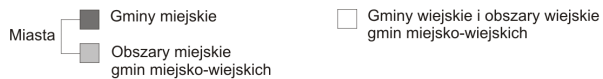
mentation of cohesion policy programmes financed in the 2014–2020 perspective. The formal condition for launching the ITI instrument was the signing of an agreement by the gminas belonging to the Warsaw Functional Area on the implementation of Integrated Territorial Investments in the 2014-2020 EU financial perspective.

Mapa 2. Województwo mazowieckie według podziału NUTS2
 Map 2. Mazowieckie Voivodship according to the division NUTS2

Mapy 3.
Maps 3.

Powiaty wchodzące w skład regionu warszawskiego stołecznego
Powiaty included in the warszawski stołeczny region

Powiat grodziski

Powiat legionowski

Powiat miński

Powiat nowodworski

Powiat otwocki

Powiat piaseczyński

Powiat przuski

Powiat warszawski zachodni

Powiat wołomiński

Miasto Warszawa

Synteza

Region warszawski stołeczny (RWS) położony w centralnej części województwa mazowieckiego zajmuje powierzchnię 6105 km² tj. 17,2% ogólnej powierzchni województwa. Ponad połowa (51,4%) gmin wchodzących w jego skład to gminy o charakterze wiejskim. Gminy miejskie stanowią 21,4% obszaru regionu skupiając na swoim terenie 71,8% ludności całego RWS.

Region warszawski stołeczny skupia ponad 57% ludności województwa mazowieckiego, z czego większość to populacja w wieku produkcyjnym.

Rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wskazuje na systematyczne starzenie się społeczeństwa oraz może być przyczyną coraz większych trudności w zbilansowaniu finansów publicznych zwłaszcza w sferze świadczeń społecznych. Zarówno dla RWS, jak i województwa mazowieckiego wskaźnik ten od lat ma tendencje wzrostowe. Jednocześnie dostrzegalny jest wzrost liczebności osób w wieku przedprodukcyjnym, jednak zarówno ich udział w populacji, jak i wielkość zaobserwowanej zmiany są mniejsze niż w przypadku grupy osób w wieku produkcyjnym.

Z analizy rozwoju demograficznego ludności (metoda Webba) wynika, że 67% gmin wchodzących w skład RWS jest aktywnych demograficznie tzn. zaludniających się. W latach 2015–2020 odnotowano wzrost liczby ludności zarówno w regionie warszawskim stołecznym, jak i w województwie mazowieckim. Od 2015 do 2019 r. utrzymywał się dodatni przyrost naturalny dla obydwu jednostek terytorialnych. W roku 2020 zarówno dla województwa jak i RWS odnotowano ujemny przyrost naturalny, na co wpływ miała trwająca w tym okresie pandemia COVID 19.

Dzięki dużemu potencjałowi stolicy, region warszawski stołeczny posiada duże zasoby gospodarcze i społeczne. W swoim zasięgu skupia ponad 76% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie województwa mazowieckiego, w tym 80% sektora wysokiej i średnio-wysokiej techniki oraz 84% sektora usług opartego na wiedzy. Utrzymujący się od 2015 r. wzrost liczby podmiotów ogółem oraz jednostek małych i średnich świadczy o ożywieniu gospodarczym, jak również o aktywności gospodarczej społeczeństwa.

Rynek pracy to najistotniejszy element gospodarki, w którym zatrudnienie należy do podstawowych czynników wzrostu gospodarczego. Liczba pracujących w regionie warszawskim stołecznym stanowi 74% wszystkich pracujących w województwie. Systematyczny jej wzrost świadczy o rosnącej koniunkturze gospodarczej w regionie. Rok 2020 ze względu na trwającą pandemię COVID19 zaburza nieznacznie tę tendencję. W RWS nastąpił spadek pracujących

Executive summary

Region warszawski stołeczny (RWS), located in the central part of Mazowieckie Voivodship, covers an area of 6105 km², i.e. 17.2% of the total area of the Voivodship. More than half (51.4%) of the gminas included in it are rural gminas. Urban gminas constitute 21.4% of the region's area, gathering 71.8% of the population of the entire RWS in their area.

Region warszawski stołeczny comprises over 57% of the population of Mazowieckie Voivodship, the majority of which are persons of working age.

The growing demographic dependency ratio (non-working age population per 100 working age population) indicates a systematic aging of the society and may cause increasing difficulties in balancing public finances, especially in the area of social benefits. Both for RWS and Mazowieckie Voivodship, this indicator has been growing for years. At the same time, an increase in the number of pre-working age population is noticeable, but both their share in the population and the size of the observed change are smaller than in the case of the group of post-working age population.

The analysis of the demographic development of the population (Webb's method) shows that 67% of the gminas included in the RWS are demographically active, i.e. populating. In the years 2015–2020, an increase in the number of population was recorded both in region warszawski stołeczny and in Mazowieckie Voivodship. From 2015 to 2019, a positive birth rate for both territorial units was maintained. In 2020, both the Voivodship and RWS recorded a negative natural increase, which was influenced by the COVID 19 pandemic that continued in this period.

Thanks to the great potential of the capital city, region warszawski stołeczny has great economic and social resources. It comprises over 76% of economic entities registered in Mazowieckie Voivodship, including 80% of the high and medium-high technology sector and 84% of the knowledge-based services sector. The increase in the total number of entities and small and medium-sized entities, which has continued since 2015, proves the economic recovery as well as the economic activity of the society.

The labour market is the most important element of the economy, where employment is one of the basic factors of economic growth. The number of employed persons in region warszawski stołeczny accounts for 74% of all employees in the region. Its systematic growth proves the growing economic situation in the region. Due to the ongoing COVID19 pandemic, 2020 slightly disturbs this trend. In the RWS there was a decrease of the employed persons by 1.1%

o 1,1% (w woj. mazowieckim o 0,9%). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie kształtuje się na poziomie wyższym niż w województwie, przewyższając je o 4,8%.

W 2020 r. zanotowano wzrost udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do roku ubiegłego. Stopa bezrobocia (2,7%) należy do najniższej wśród regionów kraju i jest ponad dwukrotnie niższa niż notowań dla województwa mazowieckiego (5,2%).

Kluczowe znaczenie dla szans rozwojowych człowieka ma jego edukacja. Jej jakość i dostępność w znacznym stopniu oddziałuje na przyszłość gospodarki regionu. Obszar metropolitalny skupia w swoim zasięgu 44% szkół podstawowych, 49% szkół ponadgimnazjalnych oraz większość szkół wyższych (74 z 91). Dostępność placówek opieki nad dziećmi najmłodszymi umożliwia rodzicom aktywny ich udział w rynku pracy. RWS skupia 59% placówek dla dzieci w wieku przedszkolnym z terenu województwa mazowieckiego. Wzrasta liczba miejsc w placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi do lat trzech. 81% miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych usytuowanych jest w samej metropolii.

Atrakcyjność RWS wynikająca z dużej liczby miejsc pracy wpływa na coraz większą koncentrację ludności, zabudowy oraz rozwój infrastruktury. Systematycznie wrasta liczba wybudowanych i oddanych do użytkowania mieszkań – prawie 81% zasobów budownictwa w województwie zlokalizowana jest w RWS. Zwiększyła się również przeciętna powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 osobę, jak również liczba mieszkań oddanych do użytkowania przypadających na 1000 ludności.

Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego w RWS kształtowała się na poziomie 8254 zł i była 2-krotnie wyższa niż w pozametropolitalnej części województwa. Najwięcej trzeba było zapłacić za mieszkanie o powierzchni do 40 m² – prawie 10000 zł za 1 m² na rynku wtórnym.

Wzrost liczby ludności w regionie, jak również przybywające miejsca pracy wymuszają na władzach poszukiwanie nowych rozwiązań komunikacyjnych oraz służących ochronie środowiska. Zauważalny jest znaczny wzrost długości ścieżek rowerowych, liczby wypożyczalni rowerów oraz powstawanie nowych parkingów P+R.

W 2020 r. skutki pandemii COVID-19 miały odzwierciedlenie w finansach publicznych regionu warszawskiego stołecznego. Zmniejszyły się dochody własne stanowiące główną pozycję w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast wydatki bieżące były wyższe w porównaniu z 2019 r., a wydatki majątkowe, które gminy prawie w całości przeznaczają na cele inwestycyjne były o blisko 11% mniejsze.

(in Mazowieckie Voivodship by 0.9%). The average monthly wages and salaries are higher than in the Voivodship, exceeding it by 4.8%.

In 2020, an increase in the share of the unemployed in the working age population was recorded compared to the previous year. The unemployment rate (2.7%) is one of the lowest among the regions of the country and is more than two times lower than the rate for Mazowieckie Voivodship (5.2%).

Education is of key importance for human development opportunities. Its quality and availability significantly affects the future of the region's economy. The metropolitan area has 44% of primary schools, 49% of upper secondary schools and the majority of higher education institutions (74 out of 91). The availability of childcare facilities for the youngest children enables parents to actively participate in the labour market. RWS brings together 59% of institutions for pre-primary children in Mazowieckie Voivodship. The number of places in establishments providing care for children up to 3 years of age is increasing. 81% of places in nurseries and children's clubs are located in the metropolis itself.

The attractiveness of RWS resulting from the large number of jobs affects the increasing concentration of the population, buildings and infrastructure development. The number of dwellings built and completed is systematically growing – almost 81% of the construction resources in the Voivodship are located in RWS. The average floor area per person has also increased, as has the number of completed dwellings per 1000 persons.

The average price of 1 m² of a dwelling in RWS was at the level of PLN 8254 and was twice as high as in the non-metropolitan part of the Voivodship. The most expensive were dwellings with an area of up to 40 m² – almost PLN 10000 per 1 m² on the secondary market.

The increase in the number of population in the region, as well as new work places, will force the authorities to search for new communication and environmental protection solutions. There is a noticeable increase in the length of bicycle paths, the number of bicycle rentals and the creation of new Park & Ride parking lots.

In 2020, the effects of the COVID-19 pandemic were reflected in the public finances of region warszawski stołeczny. Own revenue, which constitute the main item in total revenue of local government units, decreased. On the other hand, current expenditure was higher than in 2019, and property expenditure, which the gminas spend almost entirely on investment purposes, were nearly 11% lower.

Rozdział 1.

Chapter 1.

Podział terytorialny. Powierzchnia. Użytkowanie gruntów

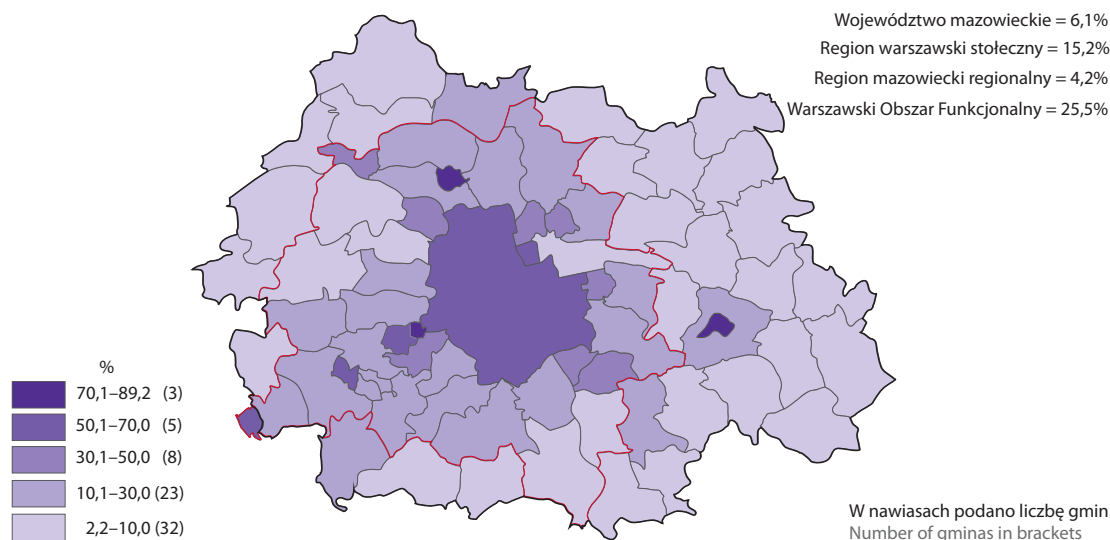
Territorial division. Area. Land use

Region warszawski stołeczny (RWS), zamiennie określanej w tej publikacji jako Obszar Metropolitalny Warszawy (OMW), znajduje się w centralnej części województwa mazowieckiego. W jego skład wchodzi 70 gmin (9 powiatów – grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński oraz m.st. Warszawa mające status miasta na prawach powiatu). Powierzchnia RWS to 6,1 tys. km², co stanowi 17,2% powierzchni województwa mazowieckiego. W granicach województwa mazowieckiego wydzielono także Warszawski Obszar Funkcjonalny (WOF), który składa się z 40 gmin, będących fragmentami 10 powiatów, o najsilniejszych związkach funkcjonalnych z Warszawą i położonych w jej bezpośrednim sąsiedztwie. WOF prawie w całości mieści się w granicach RWS. Wyjątek stanowi Żyrardów, który należy do Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, ale nie należy do RWS. Warszawski Obszar Funkcjonalny zajmuje powierzchnię 2,9 tys. km², czyli niespełna połowę tego co region warszawski stołeczny.

Region warszawski stołeczny (RWS), alternatywnie nazywany w tej publikacji jako Obszar Metropolitalny Warszawy (OMW), jest położony w centralnej części województwa mazowieckiego. Składa się z 70 gmin (9 powiatów – grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński oraz m.st. Warszawa z prawami powiatu). Powierzchnia RWS wynosi 6,1 tys. km², co stanowi 17,2% powierzchni województwa mazowieckiego. W granicach województwa mazowieckiego wyznaczono także Warszawski Obszar Funkcjonalny (WOF), który składa się z 40 gmin, będących fragmentami 10 powiatów, o najsilniejszych związkach funkcjonalnych z Warszawą i położonych w jej bezpośrednim sąsiedztwie. WOF prawie w całości mieści się w granicach RWS. Wyjątek stanowi Żyrardów, który należy do Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, ale nie należy do RWS. Warszawski Obszar Funkcjonalny zajmuje powierzchnię 2,9 tys. km², czyli niespełna połowę tego co region warszawski stołeczny.

Mapa 4. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w 2021 r. Stan w dniu 1 stycznia

Map 4. Share of built-up and urbanized areas in 2021 As of 1 January

W RWS można wyraźnie wyróżnić obszary o charakterze bardziej miejskim, które zlokalizowane są centralnie i rozciągają się od rdzenia, jakim jest Warszawa wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (drogowych i kolejowych). Natomiast przy granicach zewnętrznych obszaru metropolitalnego znajdują się głównie tereny wiejskie. Pomiędzy nimi znajduje się „strefa przejściowa”, w której mieszają się funkcje miejskie i wiejskie, w zależności od obszaru natężenie jednej bądź drugiej jest większe.

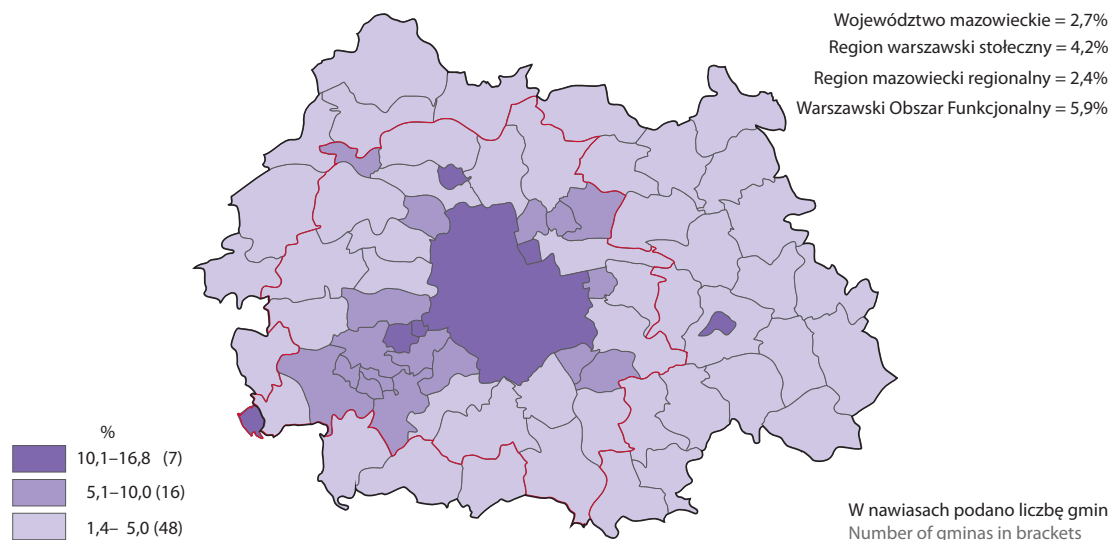
Powyższą charakterystykę potwierdzają mocno zróżnicowane statystyki dotyczące zagospodarowania terenu. Największy udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych odnotowywany jest w gminach centralnie położonych. Przy czym najwyższe wartości, tj. powyżej 50%, notuje się w stolicy oraz 7 gminach, będących niewielkimi powierzchnio-wo miastami. Do tej grupy zaliczamy: Piastów (89,2% powierzchni ogółem), Legionowo (78,9%), Mińsk Mazowiecki (72,7%), Pruszków (70,0%), Żyrardów (66,9%), Milanówek (58,7%), Ząbki (58,6%) oraz Warszawę (57,5%). Z wymienionych gmin tylko Mińsk Mazowiecki nie należy do WOF. W 32 gminach należących do RWS tereny zabudowane i urbanizowane zajmowały mniej niż 10%. Różnica udziału gruntów zabudowanych i zurbanizowanych pomiędzy RWS a WOF sięgnęła w 2020 r. 10,3 p. proc. (odpowiednio 15,2% i 25,5%). Wartość tego wskaźnika dla całego województwa mazowieckiego to jedynie 6,1%.

In RWS, we can clearly distinguish areas of a more urban character, which are located centrally and extend from the core, which is Warszawa, along the main communication routes (road and rail). On the other hand, at the outer borders of the metropolitan area there are mainly rural areas. Between them there is a „transition zone” in which urban and rural functions mix, depending on the area, the intensity of one or the other is greater.

The above characteristics are confirmed by widely varied statistics on land development. The largest share of built-up and urbanized land is recorded in centrally located gminas. The highest values, i.e. over 50%, are recorded in the capital and 7 gminas, which are small towns in terms of area. This group includes: Piastów (89.2% of the total area), Legionowo (78.9%), Mińsk Mazowiecki (72.7%), Pruszków (70.0%), Żyrardów (66.9%), Milanówek (58.7%), Ząbki (58.6%) and Warszawa (57.5%). Out of the gminas mentioned, only Mińsk Mazowiecki does not belong to WOF. In 32 gminas belonging to the RWS, built-up and urbanized areas occupied less than 10%. The difference in the share of built-up and urbanized land between RWS and WOF in 2020 amounted to 10.3 pp (15.2% and 25.5%, respectively). The value of this indicator for the entire Mazowieckie Voivodship is only 6.1%.

Mapa 5. Udział powierzchni dróg w 2021 r. Stan w dniu 1 stycznia

Map 5. Share of the area of roads in 2021
As of 1 January

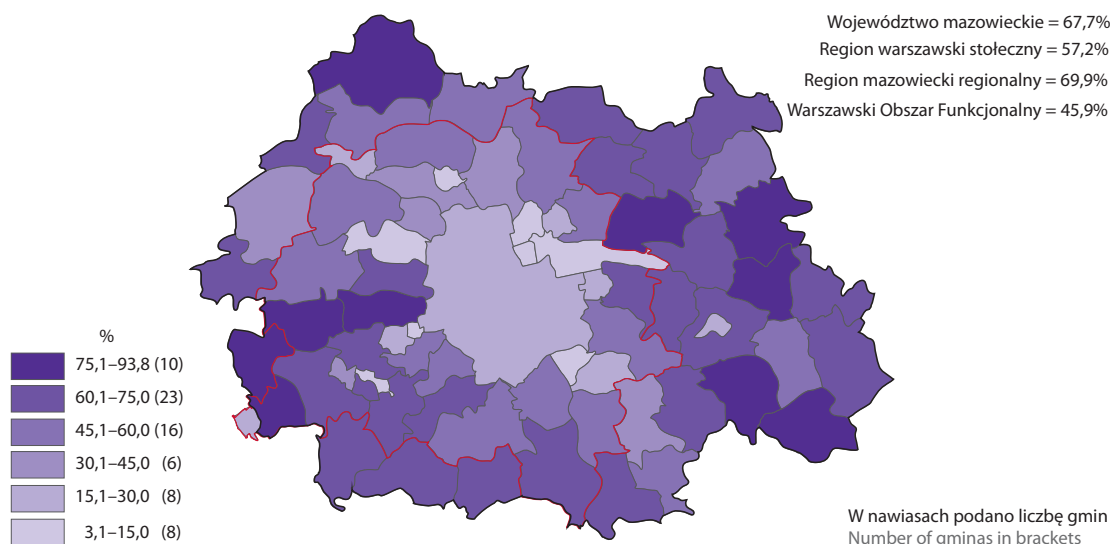

Mimo metropolitalnego charakteru RWS, większość jego terytorium stanowią użytki rolne. W przypadku RWS jest to 57,2%, a WOF – 45,9%. Nawet w m.st. Warszawie stanowią blisko 22% powierzchni. W 17 gminach należących do RWS użytki rolne zajmują ponad 70% powierzchni całkowitej. Tylko 3 z nich zlokalizowane są w WOF (Błonie, Jaktorów i Ożarów Mazowiecki). Tak duży udział użytków rolnych w gminach leżących dość blisko stolicy warunkowany jest najprawdopodobniej dobrą jakością glebami na Równinie Łowicko-Błońskiej. Poza granicami WOF największym udziałem użytków rolnych charakteryzuje się leżący na Równinie Łowicko-Błońskiej Baranów (93,8%), a także leżące we wschodniej części RWS: Latowicz (83,3%), Jakubów (81,6%) oraz zlokalizowany na północny zachód od Warszawy Nasielsk (81,1%).

Despite the metropolitan nature of the RWS, most of its territory is agricultural land. In the case of RWS it is 57.2%, and WOF – 45.9%. Even in m.st. Warszawa, they account for nearly 22% of the area. In 17 gminas belonging to the RWS, agricultural land covers over 70% of the total area. Only 3 of them are located in WOF (Błonie, Jaktorów and Ożarów Mazowiecki). Such a large share of agricultural land in gminas located fairly close to the capital is most probably conditioned by good quality soils in the Łowicz-Błońska Plain. Outside the limits of the WOF, the largest share of agricultural land is found in Baranów located in the Łowicz-Błońska Plain (93.8%), and also located in the eastern part of the RWS: Latowicz (83.3%), Jakubów (81.6%) and located to the north west of Warsaw – Nasielsk (81.1%).

**Mapa 6. Udział użytków rolnych w 2021 r.
Stan w dniu 1 stycznia**

Map 6. Share of agricultural land in 2021
As of 1 January

Udział gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych w 2020 r. był na zbliżonym poziomie zarówno w RWS (24,1%), WOF (24,0%) jak i w całym województwie mazowieckim (23,8%). Wynika to z faktu, że Warszawa jest w dużej części otoczona kompleksami leśnymi, w tym Kampinoskim Parkiem Narodowym czy Mazowieckim Parkiem Krajobrazowym. Lokalizacja tak bogatych i rozległych obszarów leśnych w sąsiedztwie stolicy jest zasobem unikalnym. Ponadto, na terenie RWS znajdują się również Lasy Chojnowskie (Chojnowski Park Krajobrazowy), a także fragmenty Puszczy Bolimowskiej (Bolimowski Park Krajobrazowy), Puszczy Kamienieckiej (Nadbużański Park Krajo-

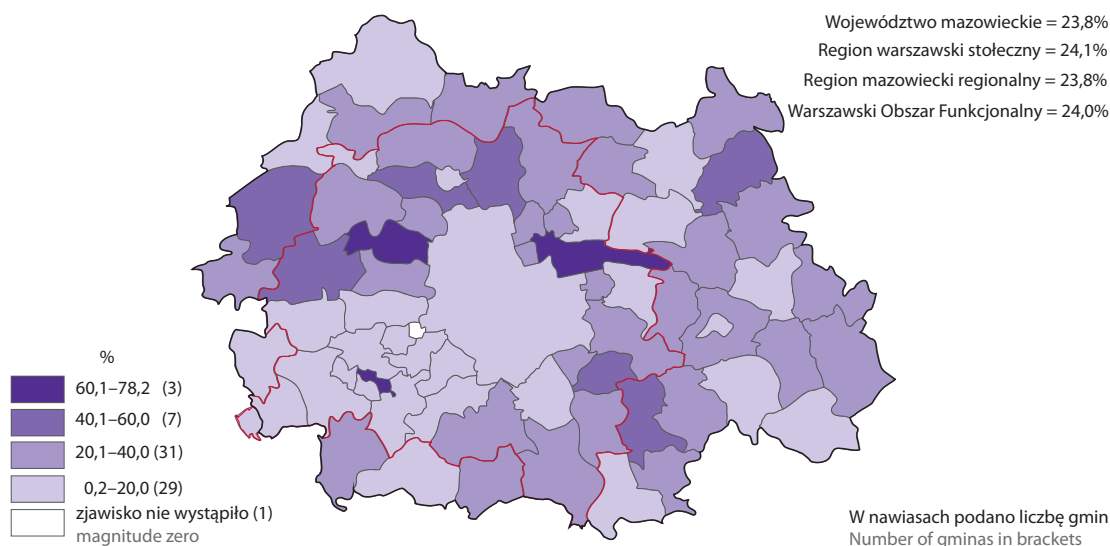
The share of forest land as well as woody and bushy land in 2020 was at a similar level both in RWS (24.1%), WOF (24.0%) and in the entire Mazowieckie Voivodship (23.8%). This is due to the fact that Warszawa is largely surrounded by forest complexes, including the Kampinos National Park and the Masovian Landscape Park. The location of such rich and vast forest areas in the vicinity of the capital is a unique resource. In addition, in the area of RWS there are also Chojnowskie Forests (Chojnowski Landscape Park), as well as parts of the Bolimów Forest (Bolimów Landscape Park), the Kamieniecka Forest (Nadbużański Landscape Park) and the Biała Forest, as well as the Miedzyńskie, Mińskie and Ka-

brazowy) i Puszczy Białej oraz Lasy Miedzyńskie, Mińskie i Las Kabacki (rezerwat przyrody znajdujący się w granicach Warszawy). Lasy stanowią nie tylko zasób ekologiczny, ale są także naturalną barierą dla rozlewania się miast. W 10 gminach obszaru metropolitalnego (RWS) ponad 40% powierzchni zajmują grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione. Większość z nich (7) leży w WOF. Największym udziałem tego typu gruntów charakteryzował się leżący w Kampinoskim Parku Narodowym i jego otulinie Izabelin (78,2%) oraz Zielonka (78,0%) i Podkowa Leśna (76,4%). Najniższym w skali metropolii udziałem lasów charakteryzowała się większość miast oraz gminy typowo rolnicze.

backi Forests (a nature reserve located in within the borders of Warszawa). Forests are not only an ecological resource, but also a natural barrier to urban sprawl. In 10 gminas of the metropolitan area (RWS), over 40% of the area is covered forest land as well as woody and bushy land. Most of them (7) are located in WOF. The largest share of this type of land was found in Izabelin (78.2%) located in the Kampinos National Park and its buffer zone, Zielonka (78.0%) and Podkowa Leśna (76.4%). The lowest share of forests in a metropolis was characteristic of most towns and typically agricultural gminas.

Mapa 7. Udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych w 2021 r. Stan w dniu 1 stycznia

Map 7. Share of forest land as well as woody and bushy land in 2021 As of 1 January

Rozdział 2.

Chapter 2.

Planowanie przestrzenne

Spatial planning

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp)

zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zawierają ustalenia odnośnie przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy. W przeciwieństwie do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określających ogólne ramy polityki przestrzennej na poziomie lokalnym, są aktami prawa miejscowego, a co za tym idzie zawierają przepisy powszechnie obowiązujące w zakresie przeznaczenia terenu, zagospodarowania i warunków zabudowy, stanowiące bezpośrednią podstawę do wydawania decyzji budowlanych oraz wywłaszczania nieruchomości przeznaczonych na realizację inwestycji celu publicznego.

Local spatial development plans

in accordance with the law on spatial planning and development, they contain arrangements regarding the purpose of areas, of which for public purpose investments, and determine the ways of their development and development. In contrast to the study of the conditions and directions of spatial development determining the general spatial policy framework at the local level, they are local law acts, and thus contain generally applicable regulations in the field of land use, development and building conditions, constituting a direct basis for issuing building decisions and expropriation of real estate intended for the implementation of public purpose investment.

Tablica 1. Powierzchnia objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
Table 1. Area included in local spatial development plans

Wyszczególnienie Specification	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
	w hektarach in hectares			
Ogółem Total	2015	287 266	824 881	1 112 147
	2019	296 552*	885 075	1 181 627*
	2020	297 764	890 849	1 188 613
Powierzchnia gruntów rolnych o zmienionym przeznaczeniu na cele nierolnicze Area of agricultural land with changed purpose for non-agricultural purposes	2015	36 411	43 914	80 325
	2019	24 801	28 368	53 169
	2020	21 481	28 684	50 165
Powierzchnia gruntów leśnych o zmienionym przeznaczeniu na cele nieleśne Area of forest land with changed purpose for non-forest purposes	2015	3 667	2 536	6 203
	2019	3 927	2 864	6 791
	2020	4 154	2 841	6 995

Planowanie przestrzenne stanowi ramy dla prowadzenia polityki rozwoju zarówno w skali metropolii, jak i poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład RWS. Pokrycie terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp) w jasny sposób sygnalizuje inwestorom, jakie są możliwości realizacji danego typu projektów. W 2020 r. udział powierzchni objętej mpzp w województwie mazowieckim wyniósł 33,4%.

W skali metropolii powierzchnia pokryta planami stanowiła 48,8% dla RWS i 54,1% dla WOF.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego był w metropolii silnie zróżnicowany. Liczna grupa gmin (19) była pokryta planami w całości lub prawie w całości (powyżej 95% powierzchni). Z drugiej strony również liczna grupa (18) charakteryzowała się pokryciem planami na poziomie nie przekraczającym 20% powierzchni (z czego w 10 gminach było to mniej niż 10%). Na tym tle m.st. Warszawa plasowała się w środku stawki (39,6% powierzchni pokrytej mpzp). Z uwagi na silną presję inwestycyjną, docelowo udział ten powinien być wyższy.

W stosunku do 2015 r. w Warszawie powierzchnia pokryta planami wzrosła o 10,6%, a jej udział w powierzchni miasta był wyższy o 3,8 p. proc.. W przypadku całej metropolii czy województwa tempo wzrostu było niższe (wzrost udziału odpowiednio o 1,7 p. proc. oraz 2,1 p. proc.). Spośród gmin RWS zdecydowanie największy wzrost udziału powierzchni pokrytych planami w analizowanym okresie osiągnęła gmina Łomianki – 50,4 p. proc. Z drugiej strony zdarzały się jednostki, w których udział powierzchni pokrytej mpzp w stosunku do 2015 r. spadł. Najbardziej w gminach Wołomin (o 66,6 p. proc.) i Raszyn (o 29,3 p. proc.).

Spatial planning is a framework for the development policy both in the metropolis and in individual local government units included in the RWS. The coverage of the gmina's area with local spatial development plans clearly signals to investors what are the possibilities of implementing a given type of project. In 2020, the share of the area covered by the development plan in Mazowieckie Voivodship was 33.4%.

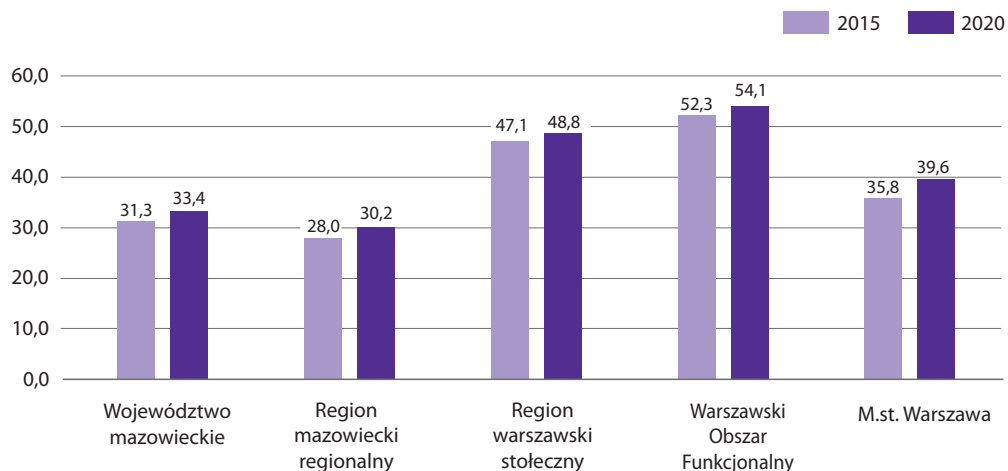
On a metropolitan scale, the area covered with plans constituted 48.8% for RWS and 54.1% for WOF.

The share of the area covered by the valid local spatial development plans was highly diversified in the metropolis. A large group of gminas (19) was fully or almost entirely covered with plans (over 95% of the area). On the other hand, an equally large group (18) was characterized by the coverage with plans at the level not exceeding 20% of the area (of which in 10 gminas it was less than 10%). Against this background, m.st. Warszawa was in the middle of the rate (39.6% of the area covered with local development). Due to strong investment pressure, this share should ultimately be higher.

Compared to 2015, the area covered by the plans in Warszawa increased by 10.6%, and its share in the city area was higher by 3.8 pp. In the case of the entire metropolis or Voivodship, the growth rate was lower (the share increased by 1.7 pp and 2.1 pp, respectively). Among the RWS gminas, the largest increase in the share of areas covered with plans in the analysed period was achieved by the gminas of Łomianki – 50.4 pp. On the other hand, there were units in which the share of the area covered with local development decreased compared to 2015. The most in the gminas of Wołomin (by 66.6 pp) and Raszyn (by 29.3 pp).

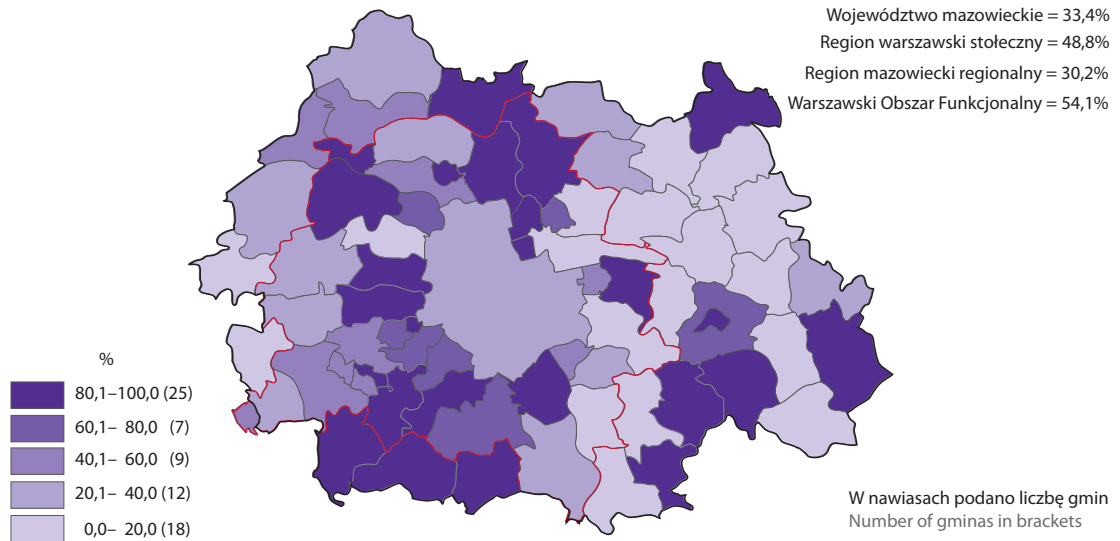
Wykres 1. Udział powierzchni gmin objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w %)

Chart 1. Share of the area of gminas covered by local spatial development plans (in %)

Mapa 8. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2020 r.

Map 8. Share of the area covered by spatial development plans in the total area in 2020

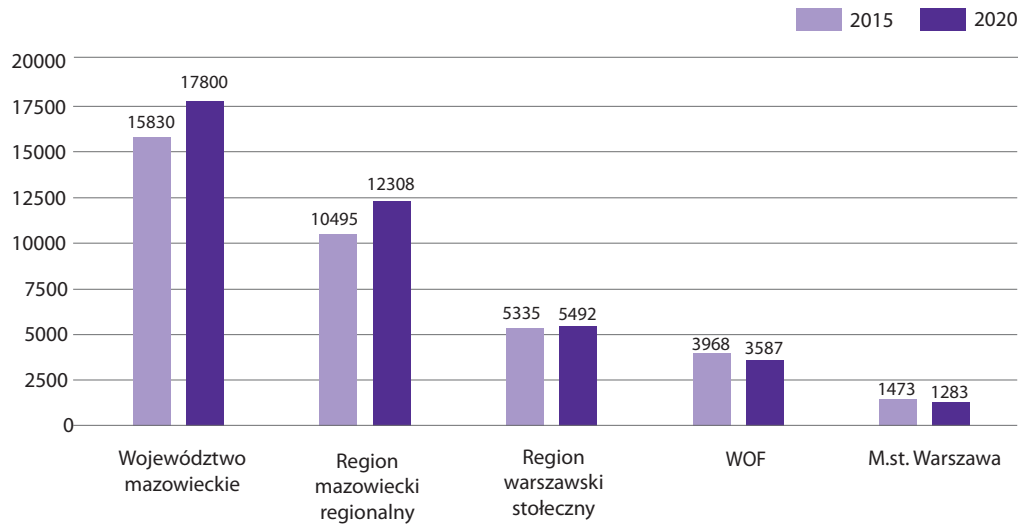
W przypadku braku mpzp określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (tzw. WZ). Liczba takich decyzji wydanych w 2020 r. w województwie mazowieckim wyniosła 17,8 tys., z czego 5,5 tys. przypadło na RWS (blisko 31% wszystkich WZ wydanych w województwie mazowieckim), 3,6 tys. na WOF (ponad 20% WZ wydanych w województwie), a 1,3 tys. na Warszawę (ponad 7% WZ wydanych w województwie).

W porównaniu z 2015 rokiem zauważalny był znaczny wzrost liczby wydawanych decyzji WZ w województwie mazowieckim (o 12,4%) i dotyczył on głównie regionu mazowieckiego regionalnego. W regionie warszawskim stołecznym wyniósł on 2,9%. Natomiast w WOF oraz w Warszawie odnotowano spadek liczby wydanych decyzji (odpowiednio o 9,6% oraz 12,9%).

In the absence of the local development plan, the development methods and conditions of land development are determined by means of a decision on land development conditions (the so-called WZ). The number of such decisions issued in 2020 in Mazowieckie Voivodship amounted to 17.8 thousand, of which 5.5 thousand fell on RWS (nearly 31% of all WZ issued in Mazowieckie Voivodship), 3.6 thousand on WOF (over 20% of WZ issued in the Voivodship), and 1.3 thousand for Warszawa (over 7% of WZ issued in the Voivodship).

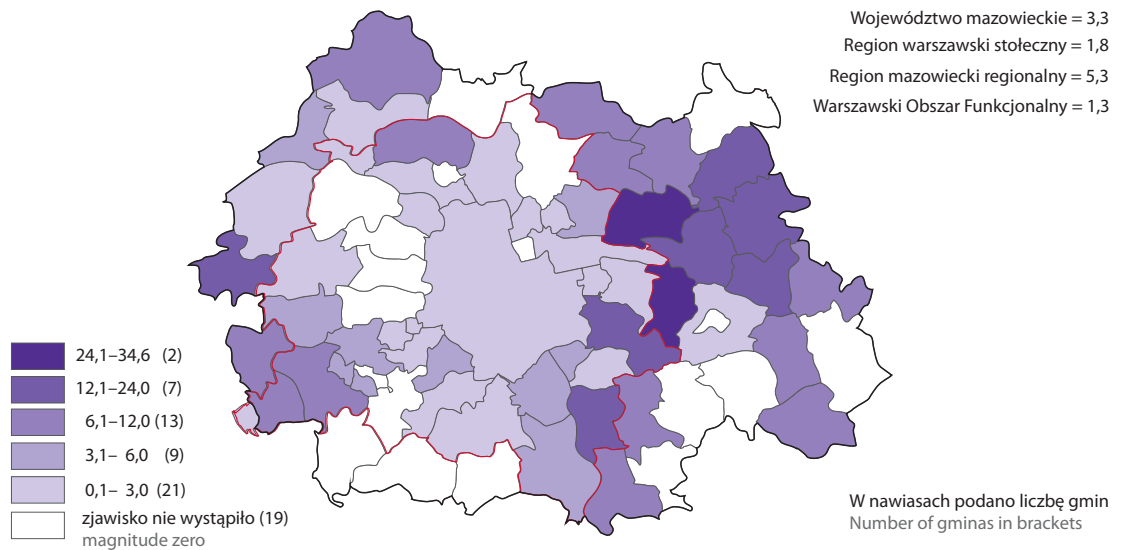
Compared to 2015, there was a noticeable increase in the number of WZ decisions issued in Mazowieckie Voivodship (by 12.4%) and it concerned mainly region mazowiecki regionalny. In region warszawski stołeczny, it was 2.9%. On the other hand, in WOF and in Warszawa, a decrease in the number of decisions issued was recorded (by 9.6% and 12.9%, respectively).

Wykres 2. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
Chart 2. Number of issued decisions on land development conditions

Mapa 9. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na 1000 ludności w 2020 r.

Map 9. Share of the area covered by spatial development plans in the total area per 1000 population in 2020

Rozdział 3.

Chapter 3.

Ludność. Ruch naturalny

Population. Vital statistics

Liczba ludności w województwie mazowieckim nieustająco wzrasta i od 2018 r. przekracza próg 5,4 mln osób. Ponad 57% mieszkańców województwa jest skoncentrowanych w RWS (3,1 mln), z czego 2,8 mln zamieszkuje WOF, a 1,8 mln m.st. Warszawę.

The population in Mazowieckie Voivodship is constantly growing and has exceeded the threshold of 5.4 million persons since 2018. More than 57% of the Voivodship's inhabitants are concentrated in the RWS (3.1 million), of which 2.8 million live in WOF, and 1.8 million m.st. Warszawa.

Tablica 2. Ludność
Table 2. Population

LATA YEARS	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Ludność Population	2015	2 987 482	2 361 632	5 349 114
	2019	3 085 567	2 337 601	5 423 168
	2020	3 099 846	2 325 182	5 425 028

Tablica 3. Ruch naturalny ludności
Table 3. Vital statistics

Wyszczególnienie Specification	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Urodzenia żywe Live birth	2015	33 699	23 757	57 456
	2019	35 752	23 825	59 577
	2020	34 665	22 054	56 719
Zgony Deaths	2015	29 707	25 323	55 030
	2019	31 448	26 220	57 668
	2020	36 523	30 991	67 514
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	2015	1,34	-0,66	0,45
	2019	1,40	-1,02	0,35
	2020	-0,60	-3,83	-1,99

Uwagę zwraca fakt, że wzrost liczby ludności na Mazowszu wynika głównie z jej zwiększenia się w ramach RWS. W porównaniu z 2015 r. liczba mieszkańców województwa mazowieckiego zwiększyła się o 75,9 tys. osób (o 1,4%), przy czym, w tym samym czasie w RWS wrosła o 112,4 tys. osób (o 3,8%), co oznacza, że w pozametropolitalnej części województwa ubyło 36,5 tys. mieszkańców (1,5%). W 2015 r. na 100 mieszkańców obszaru, który stanowi dziś RWS przypadało 79 mieszkańców pozostałej części regionu, a 2020 r. – 75.

W ramach zaobserwowanego w latach 2015–2020 przyrostu liczby ludności w RWS, 44,3% stanowili nowi mieszkańcy Warszawy (49,8 tys. osób, czyli przyrost o 2,9%). W ujęciu gminnym największy przyrost ludności wystąpił w gminach: Wieliszew (o 26,2%), Lesznowola (o 21,6%) oraz Marki (o 20,3%).

Inaczej sytuacja wygląda na peryferiach metropolii, gdzie liczba ludności maleje. Największy ubytek ludności w porównaniu z 2015 r. odnotowano w następujących gminach: Kałuszyn (spadek o 3,1%), Zakroczym (o 2,9%), Jadów (o 2,4%), Cegłów (o 2,0%), Strachówka (o 1,7%). Ponadto wśród gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego znaczny ubytek ludności odnotowano w Żyrardowie (spadek o 2,7%).

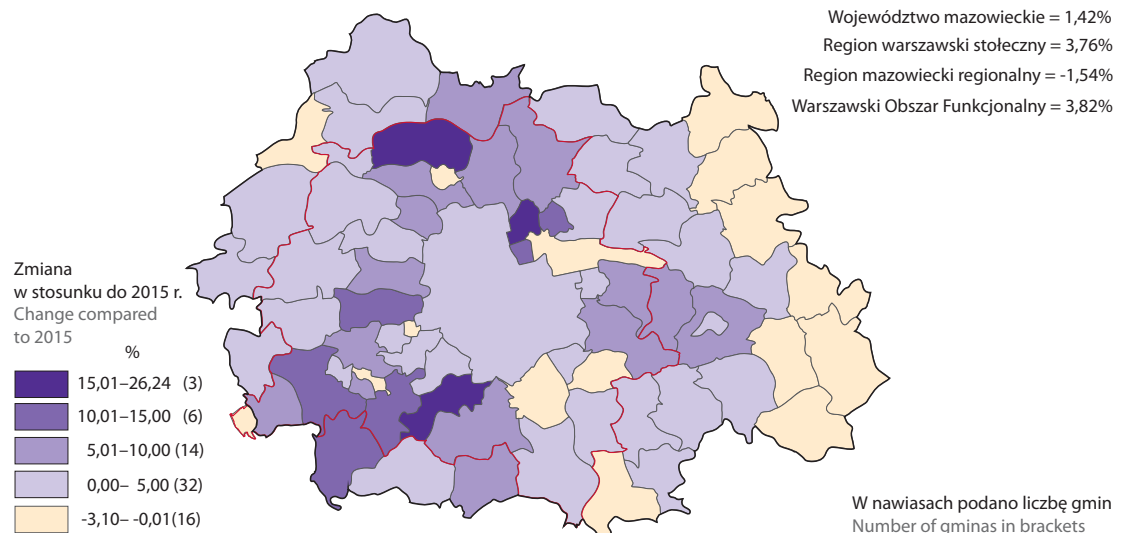
Attention is drawn to the fact that the increase in the number of population in Mazovia is mainly due to its increase under the RWS. Compared to 2015, the number of inhabitants of Mazowieckie Voivodship increased by 75.9 thousand persons (by 1.4%), while at the same time in RWS it increased by 112.4 thousand persons (by 3.8%), which means that in extra-metropolitan area of the Voivodship there were 36.5 thousand (1.5%) inhabitants less. In 2015, per 100 inhabitants of the area, which today is RWS, there were 79 inhabitants in the rest of the region, and in 2020 – 75.

As part of the increase in the number of population in the RWS observed in 2015–2020, 44.3% were new residents of Warszawa (49.8 thousand persons, i.e. an increase by 2.9%). In terms of gminas, the highest population growth occurred in the gminas of: Wieliszew (by 26.2%), Lesznowola (by 21.6%) and Marki (by 20.3%).

The situation is different in the outskirts of the metropolis, where the population is decreasing. The largest decrease in population compared to 2015 was recorded in the following gminas: Kałuszyn (decrease by 3.1%), Zakroczym (by 2.9%), Jadów (by 2.4%), Cegłów (by 2.0%), Strachówka (by 1.7%). Moreover, among the gminas of the Warsaw Functional Area, a significant decrease in population was recorded in Żyrardów (a decrease by 2.7%).

Mapa 10. Zmiana liczby ludności w latach 2015–2020 Stan w dniu 31 grudnia

Map 10. Population change in 2015–2020
As of 31 December

Przyrost naturalny w 2020 r. we wszystkich analizowanych przekrojach terytorialnych był ujemny (od minus 0,60‰ w regionie warszawskim stołecznym do minus 3,83‰ w regionie mazowieckim regionalnym). W układzie gmin wystąpiły zarówno dodatnie jak i ujemne wartości przyrostu naturalnego. Najwyższe wartości przyrostu naturalnego odnotowano w gminach: Lesznowola (plus 9,77‰), Ząbki (plus 9,76‰) i Marki (plus 8,45‰), natomiast najniższe w gminach: Podkowa Leśna (minus 12,50‰), Cegłów (minus 10,03‰), oraz Konstancin-Jeziorna (minus 8,02).

Wartość wskaźnika salda migracji wskazuje, że metropolia warszawska jest postrzegana jako atrakcyjne miejsce zamieszkania. Jego wartość zarówno dla RWS i WOF (po plus 5,26‰), jak i dla m.st. Warszawy (plus 2,49‰) jest wyższa niż wartość dla całego województwa (plus 2,25‰). Tylko 17,1% gmin wchodzących w skład RWS ma ujemne wartości salda migracji. Większość z nich leży we wschodniej części RWS.

Także saldo migracji zagranicznych wykazuje wartości dodatnie, jednak są to wartości nie przekraczające 1‰ we wszystkich przekrojach terytorialnych. Migrantów zagranicznych przyciąga głównie Warszawa.

Wartości przyrostu naturalnego oraz salda migracji pozwalają zaklasyfikować poszczególne jednostki do gmin tracących i zyskujących mieszkańców (metoda Webba). Większość gmin RWS (48 z 70) zaludnia się, a decydujący wpływ na to ma dodatnie saldo migracji (w 21 gminach poparte także dodatnim przyrostem naturalnym). Wyludniające się gminy skoncentrowane są przede wszystkim przy wschodniej granicy RWS, ale występują także w innych jego częściach, jak np. Czosnów, Leoncin, Nasielsk, Zakroczym.

Gęstość zaludnienia potwierdza koncentrację ludności w centralnej części regionu warszawskiego stołecznego. Średnia gęstość zaludnienia w województwie wynosiła 153 osoby na 1 km², w RWS – 508 osób, zaś w WOF – 967 osób. W Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym znajduje się 11 gmin, gdzie gęstość zaludnienia przekracza 1 000 osób na 1 km², w tym w aż 5 z nich jest ona większa niż 3000, tj. w Legionowie (3953), Piastowie (3916), Ząbkach (3511), Warszawie (3469) i Pruszkowie (3263). Jediną gminą w RWS, leżącą poza granicami WOF, o równie wysokiej gęstości zaludnienia jest miasto Mińsk Mazowiecki (3104).

W RWS, gminy o najniższych wartościach gęstości zaludnienia (mniej niż 60 osób na 1 km²) to: Strachówka (25), Leoncin (35), Latowicz (47), Dobrze (48), Kampinos (51), Osieck (54), Jakubów (59).

Wśród ludności obszaru metropolitalnego (RWS) w 2020 r. przeważały kobiety, które stanowiły 53,1% mieszkańców. Współczynnik feminizacji ukształtował się na poziomie 113 i był wyższy niż w województwie (109), ale niższy niż w WOF (114) i Warszawie (117).

The natural increase in 2020 in all analysed territorial cross-sections was negative (from minus 0.60 ‰ in region warszawski stołeczny to minus 3.83 ‰ in region mazowiecki regionalny). Both positive and negative values of the birth rate occurred in the system of gminas. The highest values of the birth rate were recorded in the gminas of: Lesznowola (plus 9.77 ‰), Ząbki (plus 9.76 ‰) and Marki (plus 8.45 ‰), while the lowest in the gminas: Podkowa Leśna (minus 12.50 ‰), Cegłów (minus 10.03 ‰) and Konstancin-Jeziorna (minus 8.02).

The value of the net migration indicator indicates that the Warsaw metropolis is perceived as an attractive place to live. Its value both for RWS and WOF (plus 5.26 ‰) and m.st. Warszawa (plus 2.49 ‰) is higher than the value for the entire Voivodship (plus 2.25 ‰). Only 17.1% of gminas included in the RWS have negative values of the net migration. Most of them are located in the eastern part of the RWS.

Also the net international migration shows positive values, however, these values do not exceed 1 ‰ in all territorial breakdowns. Foreign migrants are mainly attracted by Warszawa.

The values of the birth rate and the net migration allow for the classification of individual units into gminas losing and gaining inhabitants (Webb's method). Most of the RWS gminas (48 out of 70) are populating, and the decisive influence on this is the positive migration balance (in 21 gminas it is also supported by a positive birth rate). Depopulating gminas are concentrated mainly on the eastern border of the RWS, but are also found in other parts of it, such as Czosnów, Leoncin, Nasielsk, Zakroczym.

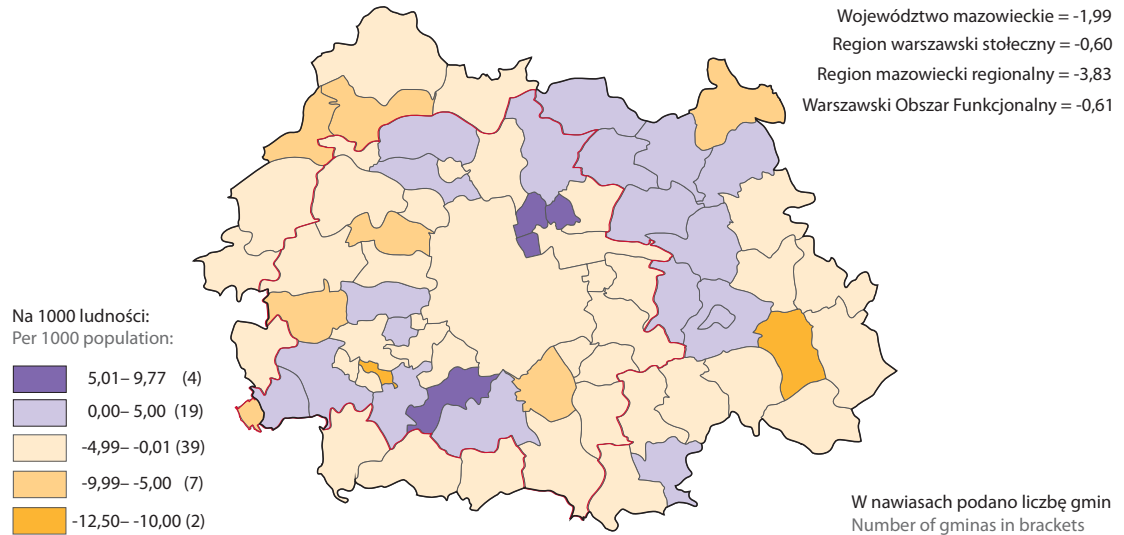
The population density confirms the concentration of the population in the central part of region warszawski stołeczny. The average population density in the Voivodship was 153 persons per 1 km², in RWS – 508 persons, and in WOF – 967 persons. There are 11 gminas in the Warsaw Functional Area, where the population density exceeds 1000 persons per 1 km², including 5 of them more than 3000, i.e. in Legionowo (3953), Piastów (3916), Ząbki (3511), Warszawa (3469) and Pruszków (3263). The only gmina in RWS, located outside the WOF, with an equally high population density is the town of Mińsk Mazowiecki (3104).

In RWS, the gminas with the lowest population density values (less than 60 persons per 1 km²) are: Strachówka (25), Leoncin (35), Latowicz (47), Dobrze (48), Kampinos (51), Osieck (54), Jakubów (59).

In 2020, women predominated among the population of the metropolitan area (RWS), who constituted 53.1% of the population. The femininity ratio was 113 and was higher than in the Voivodship (109), but lower than in WOF (114) and Warszawa (117).

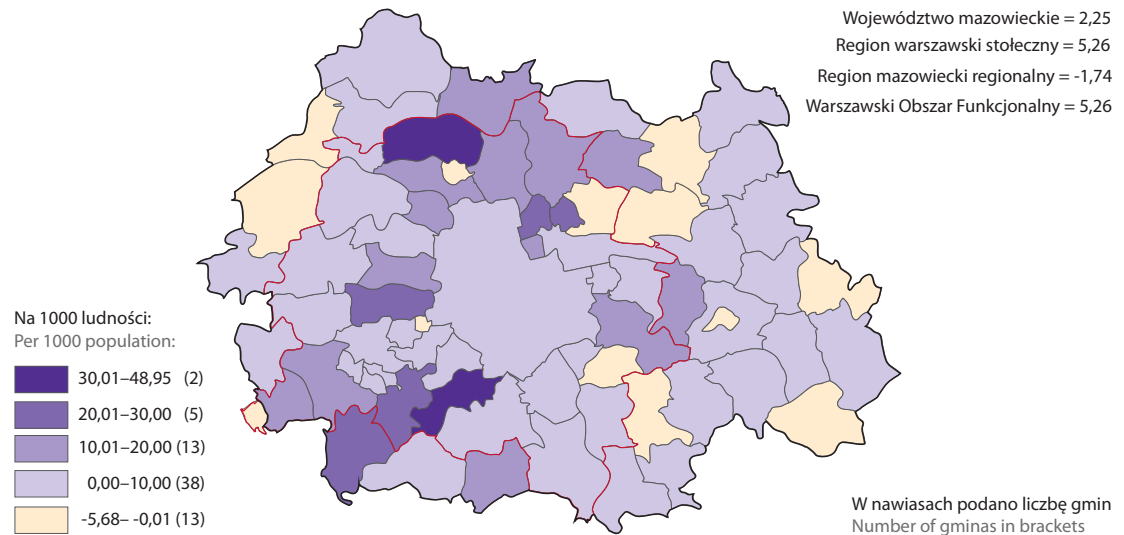
Mapa 11.
Map 11.

Przyrost naturalny w 2020 r.
Natural increase in 2020

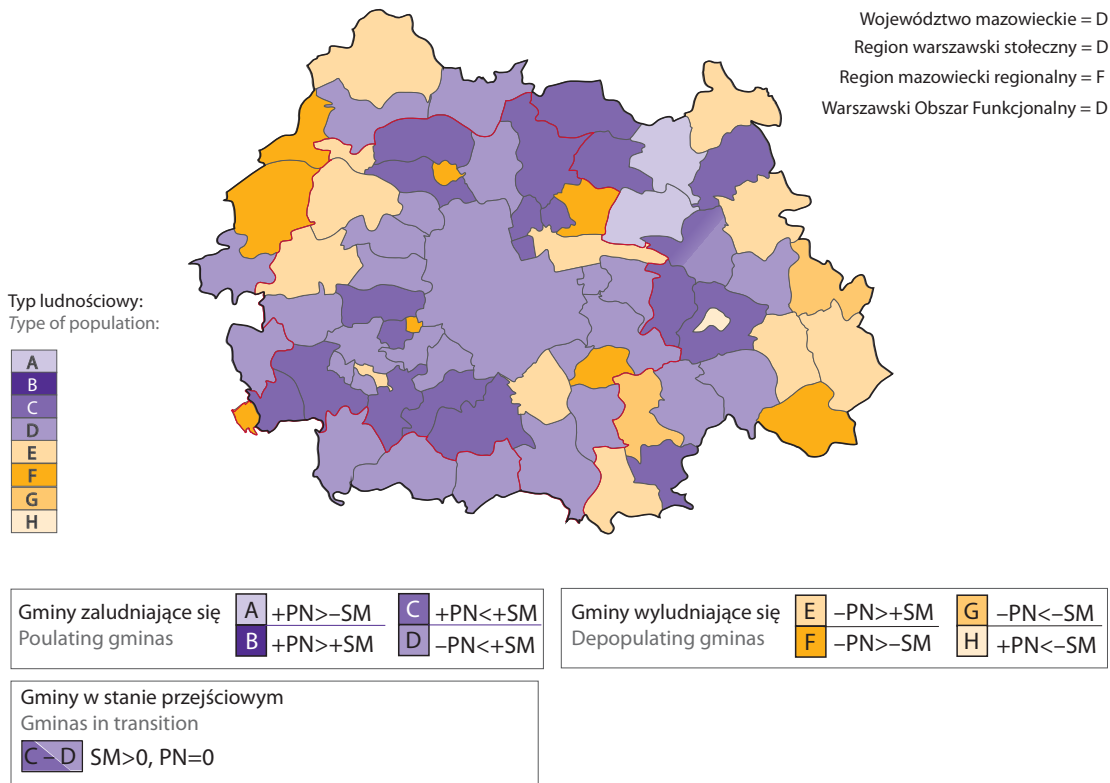

Mapa 12.
Map 12.

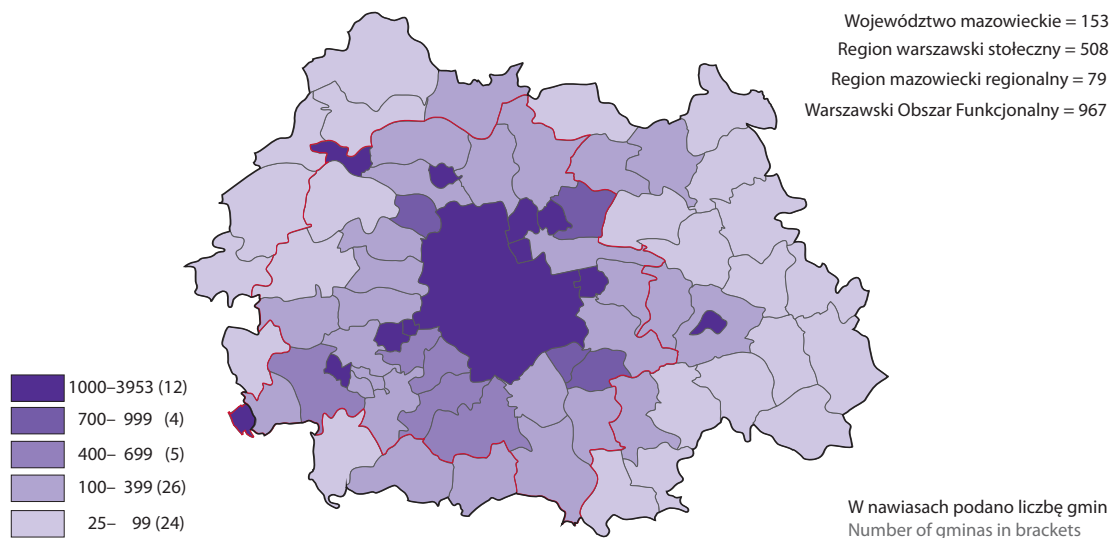
Saldo migracji stałej w 2020 r.
Net permanent migration in 2020

Mapa 13. Typy rozwoju ludnościowego według metody Webba w 2020 r.
Map 13. Demographic types by the Webb's method in 2020

Mapa 14. Ludność na 1 km² w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 14. Population per 1 km² in 2020. As of 31 December

Niepokojącym zjawiskiem jest dość znaczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do 2015 r. W województwie mazowieckim w 2020 r. wyniósł on 22,1% (wzrost o 2,1 p. proc. w stosunku do 2015 r.). W centralnej części województwa udział osób w wieku poprodukcyjnym jest jeszcze wyższy – w RWS wyniósł 22,5% (wzrost o 1,5 p. proc.), w WOF – 22,9% (wzrost o 1,5 p. proc.), zaś dla m.st. Warszawy ich udział wyniósł 24,5% (wzrost o 1,2 p. proc.). Spośród gmin RWS jeszcze wyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym zanotowały gminy Podkowa Leśna (28,4%), Piastów (25,8%), Konstancin-Jeziorna (25,0) oraz Milanówek (24,7).

W stosunku do 2015 r. we wszystkich gminach RWS zaobserwowano wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem. W 14 z nich wynosił on 3 lub więcej punktów procentowych. Przy czym największy wzrost zaobserwowano w Karczewie (o 3,9 p. proc.), Izabelinie (o 3,8 p. proc.), Zakroczymiu (o 3,7 p. proc.) i Czosnowie (o 3,5 p. proc.).

Jednocześnie we wszystkich analizowanych przekrojach, dostrzegalny jest wzrost liczebności osób w wieku przedprodukcyjnym. Największy udział tej grupy charakteryzuje RWS (19,8% w 2020 r., wzrost o 1,4 p. proc. w stosunku do 2015 r.), a najmniejszy m.st. Warszawę (18,6%, wzrost o 1,9 p. proc.). Największy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zaobserwowano w gminie Lesznowola (27,9%).

Powyższe zjawiska przekładają się na wskaźnik obrazujący proces starzenia się społeczeństwa, tj. relacji osób starszych (grupa wiekowa 65 lat i więcej) do dzieci (0–14 lat). Zarówno w skali województwa, metropolii, jak i Warszawy grupa osób starszych jest liczniejsza (na 100 dzieci przypada odpowiednio po 112 osób starszych w woj. mazowieckim i w RWS, 114 – w WOF i aż 129 w Warszawie). Jednocześnie w metropolii występują gminy, o bardziej korzystnej strukturze demograficznej, w których na 100 dzieci przypada mniej niż 60 osób w wieku 65 lat i więcej (Lesznowola, Marki, Żąbki).

Ze względów gospodarczych istotny jest także poziom współczynnika obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2020 roku kształtował się on następująco: województwo mazowieckie – 71, RWS – 73, WOF – 74 i m.st. Warszawa – 76. Najniższe (najlepsze dla sytuacji gospodarczej) wartości wskaźnika zanotowano w gminie wiejskiej Mińsk Mazowiecki (62), Nasielsk, Tłuszcz, Zakroczym i Żąbki (po 63). Z drugiej strony w 24 gminach metropolii jego wartość przekroczyła 70. Poza wspomnianą wcześniej Warszawą najwyższe wartości zanotowano w Podkowie Leśnej (87), Piastowie (79), Legionowie (78) i w Józefowie oraz Milanówku (po 77).

A disturbing phenomenon is the quite significant increase in the share of post-working age population compared to 2015. In Mazowieckie Voivodship in 2020 it amounted to 22.1% (an increase by 2.1 pp compared to 2015). In the central part of the Voivodship, the share of persons in post-working age is even higher – in the RWS it amounted to 22.5% (an increase by 1.5 pp), in WOF – 22.9% (an increase by 1.5 pp), and for m.st. Warszawa, their share amounted to 24.5% (an increase by 1.2 pp). Among the gminas of RWS, an even higher share of the post-working age population was recorded in the gminas of Podkowa Leśna (28.4%), Piastów (25.8%), Konstancin-Jeziorna (25.0) and Milanówek (24.7).

Compared to 2015, in all gminas of the RWS, an increase in the share of the post-working age population in the total population was observed. In 14 of them, it was 3 pp or more. The highest increase was observed in Karczew (by 3.9 pp), Izabelin (by 3.8 pp), Zakroczym (by 3.7 pp) and Czosnow (by 3.5 pp).

At the same time, in all the analysed cross-sections, there is a noticeable increase in the number of pre-working age population. The largest share of this group is characteristic of RWS (19.8% in 2020, an increase by 1.4 pp compared to 2015), and the smallest m.st. Warszawa (18.6%, an increase by 1.9 pp). The largest share of the pre-working age population was observed in the Lesznowola gmina (27.9%).

The above phenomena translate into an indicator showing the aging process of the society, i.e. the ratio of older persons (age group 65 and more) to children (0–14 years). Both in the Voivodship, metropolis and Warszawa, the group of older persons is larger (per 100 children there are, respectively, 112 older persons in Mazowieckie and RWS, 114 – in WOF and as many as 129 in Warszawa). At the same time, there are gminas in the metropolis with a more favourable demographic structure, where per 100 children there are less than 60 persons aged 65 and over (Lesznowola, Marki, Żąbki).

For economic reasons, the level of the demographic dependency ratio is also important, i.e. the number of non-working age population per 100 persons of working age. In 2020, it was as follows: Mazowieckie Voivodship – 71, RWS – 73, WOF – 74 and m.st. Warszawa – 76. The lowest (best for the economic situation) values of the index were recorded in the rural gmina of Mińsk Mazowiecki (62), Nasielsk, Tłuszcz, Zakroczym and Żąbki (63 each). On the other hand, in 24 gminas of the metropolis its value exceeded 70. Apart from the aforementioned Warszawa, the highest values were recorded in Podkowa Leśna (87), Piastów (79), Legionowo (78), Józefów and Milanówek (77 each).

W analizowanej perspektywie czasowej zanotowano istotny wzrost wartości tego wskaźnika, co należy uznać za trend niekorzystny. W stosunku do 2015 r. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła w RWS oraz w województwie mazowieckim o 8 i o 9 w Warszawie.

In the analysed time perspective, a significant increase in the value of this indicator was recorded, which should be considered an unfavourable trend. Compared to 2015, the number of non-working age population per 100 persons of working age increased in RWS and in Mazowieckie Voivodship by 8 and by 9 in Warszawa.

Współczynnik obciążenia demograficznego

jest to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Jako nieprodukcyjny przyjmuje się wiek 0-17 lat (wiek przedprodukcyjny) oraz 60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn (wiek poprodukcyjny); wiek produkcyjny to 18-59/64 lata (18-59 lat - dla kobiet i 18-64 lata - dla mężczyzn).

Age dependency ratio

it is the ratio of the number of people in non-working age to the number of people in working age.

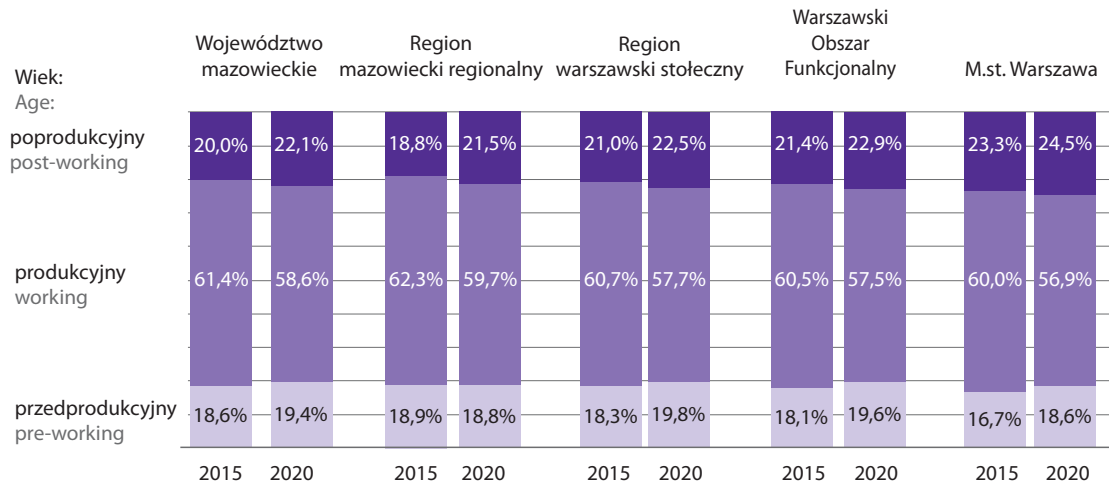
Non-productive age is 0-17 years (pre-working age) and 60 years and over for women and 65 years and over for men (post-working age); The production age is 18-59 / 64 years (18-59 years for women and 18-64 years for men).

Tablica 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Table 4. Population by economic age groups

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Wiek: Age:				
przedprodukcyjny pre-working age	2015	547 388	447 014	994 402
	2019	601 709	439 841	1 041 550
	2020	612 582	437 723	1 050 305
produkcyjny working age	2015	1 812 415	1 470 283	3 282 698
	2019	1 792 865	1 405 608	3 198 473
	2020	1 788 705	1 388 657	3 177 362
poprodukcyjny post-working age	2015	627 679	444 335	1 072 014
	2019	690 993	492 152	1 183 145
	2020	698 559	498 802	1 197 361
Współczynnik obciążenia demograficznego Age dependency ratio	2015	65	61	63
	2019	72	66	70
	2020	73	67	71

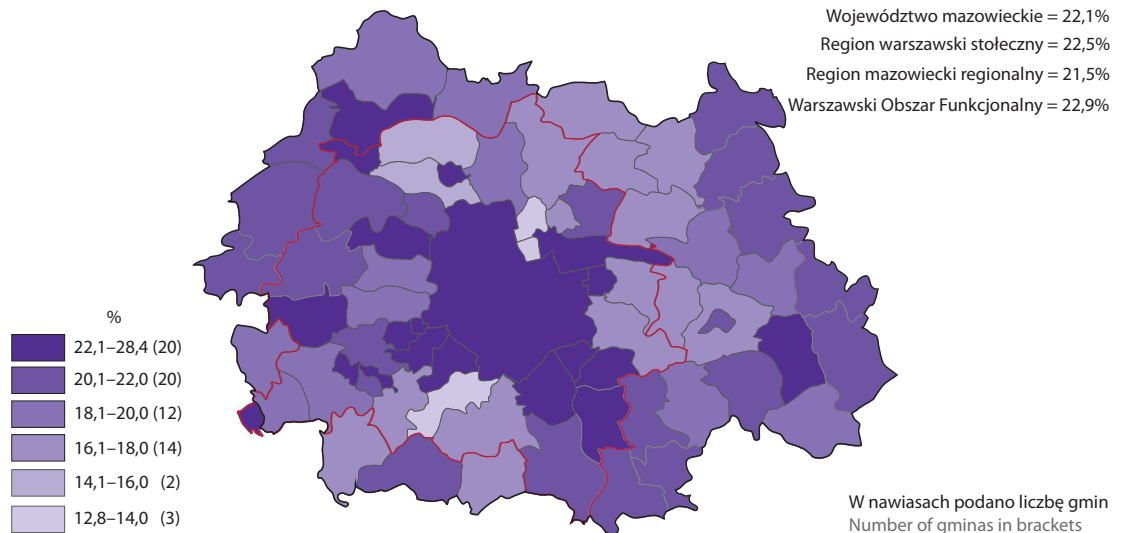
**Wykres 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 3. Structure of population by economic age groups
As of 31 December

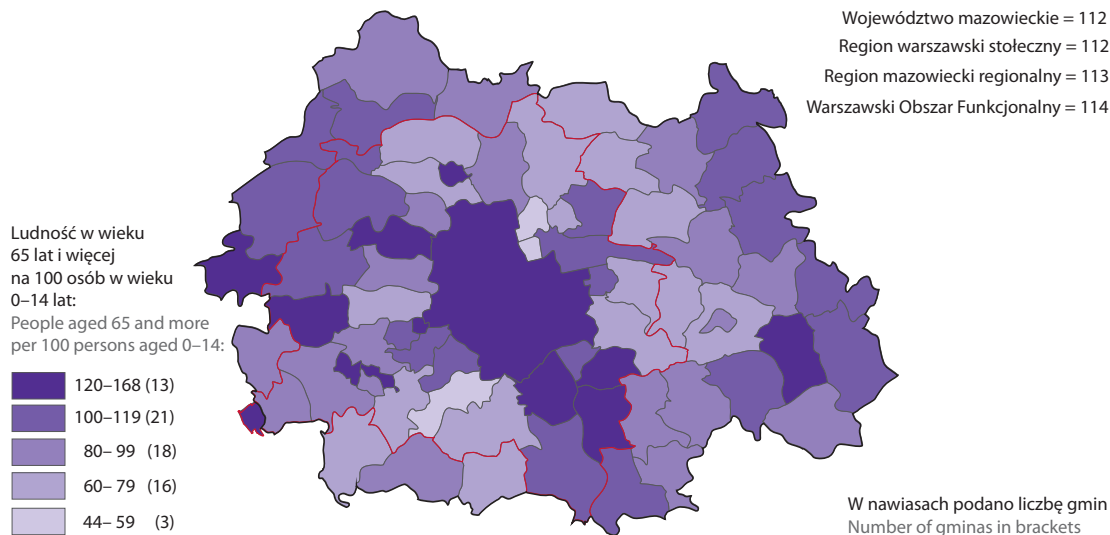
**Mapa 15. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 15. Share of working age population in the total population in 2020
As of 31 December

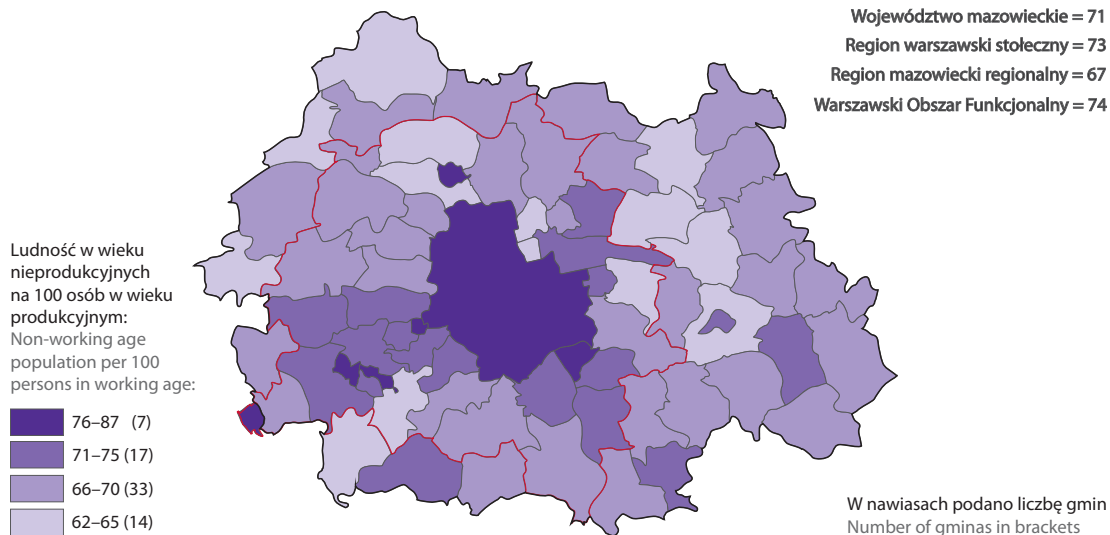
Mapa 16. Relacja osób starszych do dzieci w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 16. Ratio of elderly persons to children in 2020 As of 31 December

Mapa 17. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 17. Age dependency ratio in 2020 As of 31 December

Rozdział 4.

Chapter 4.

Edukacja i wychowanie

Education

Pierwszym etapem kształcenia w polskim systemie oświaty jest wychowanie przedszkolne, które realizowane jest w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, a także w punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego.

W roku szkolnym 2020/21 r. w regionie warszawskim stołecznym (RWS) funkcjonowały 2183 placówki wychowania przedszkolnego (wzrost o 1,5% w porównaniu z rokiem poprzednim), przy czym przedszkola stanowiły 2/3 wszystkich jednostek. Ponad połowa (52,7%) placówek wychowania przedszkolnego na terenie RWS zlokalizowana była w Warszawie. Natomiast w pozostałej części województwa dzieci mogły uczęszczać do 1508 placówek, z czego 44,7% stanowiły przedszkola. W WOF było 1977 placówek, w tym 1394 przedszkola.

W roku szkolnym 2020/21 wychowaniem przedszkolnym w RWS objętych było 148,5 tys. dzieci, tj. o 2,7% więcej niż rok wcześniej. Do placówek wychowania przedszkolnego w regionie warszawskim stołecznym uczęszczało 101,0% ogółu dzieci w wieku 3–6 lat wobec 85,0% w regionie mazowieckim regionalnym. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten zmniejszył się zarówno w obszarze metropolitalnym (RWS) jak i w regionie mazowieckim regionalnym – odpowiednio o 0,3 p. proc. i 0,5 p. proc. Należy zwrócić uwagę, że zarówno w całej metropolii, jak i w Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym oraz w Warszawie omawiany wskaźnik przewyższył 100%, co świadczy o tym, że w jednostkach tych do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczały również dzieci spoza ich terenu.

Powyższe koresponduje z rozkładem przestrzennym wskaźnika „dzieci w przedszkolach w roku szkolnym 2020/2021 na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat”. Wartości w granicach 801–1000 odnotowano w 25 gminach RWS, z czego 24 należy do WOF. W 9 gminach (w większości graniczących ze stolicą) wartość wskaźnika przekroczyła 1000, tj. w: Józefowie, Podkowie Leśnej, Żąbkach, Nadarzynie, Izabelinie, Czosnowie, Jaktorowie, Markach oraz Błonie. Związane jest to z faktem, że część dzieci uczęszczających tu do przedszkoli pochodziła z pobliskich gmin, w których brakuje miejsc w tego typu placówkach lub była dowożona przez rodziców pracujących w Warszawie i gminach ościennych.

The first stage of education in the Polish education system is pre-primary education, which is carried out in nursery schools, pre-primary sections in primary schools, as well as in pre-primary education groups and pre-primary points.

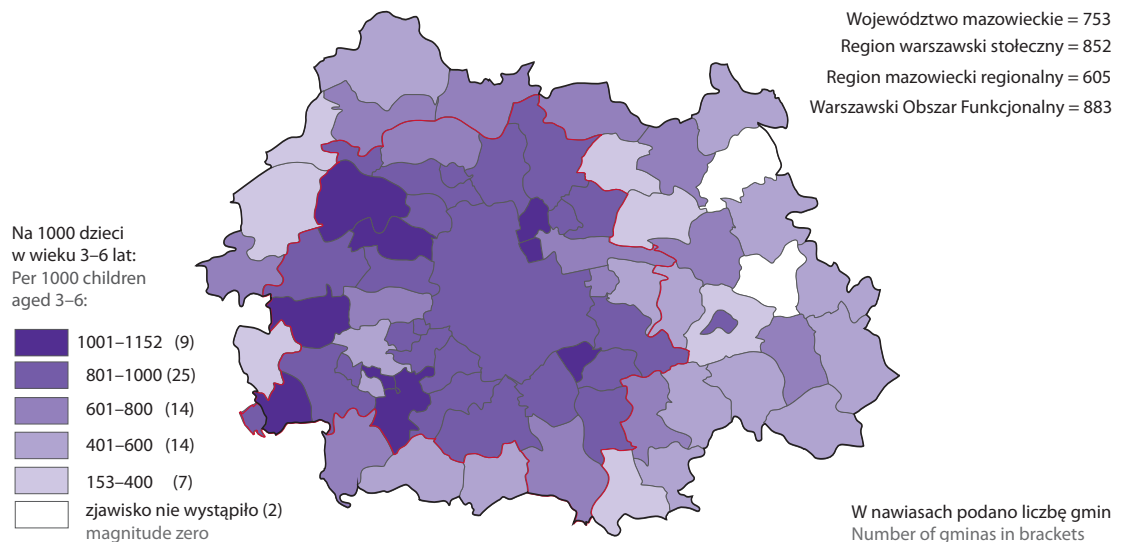
In the school year 2020/21, there were 2183 pre-primary education establishments in region warszawski stołeczny (RWS) (an increase by 1.5% compared to the previous year), with nursery schools accounting for 2/3 of all units. More than half (52.7%) of pre-primary education establishments in RWS were located in Warszawa. On the other hand, in the remaining part of the Voivodship, children could attend 1508 establishments, 44.7% of which were nursery schools. There were 1977 institutions in WOF, including 1394 nursery schools.

In the school year 2020/21, pre-primary education in RWS covered 1485 thousand children, i.e. by 2.7% more than the year before. 101.0% of all children aged 3-6 attended pre-primary education establishments in region warszawski stołeczny, compared to 85.0% in region mazowiecki regionalny. Compared to the previous year, this percentage decreased both in the metropolitan area (RWS) and in region mazowiecki regionalny – by 0.3 pp and 0.5 pp, respectively. It should be noted that both in the entire metropolis, as well as in the Warsaw Functional Area and in Warszawa, the discussed indicator exceeded 100%, which proves that children from outside their area also attended pre-primary education establishments in these units.

The above corresponds to the spatial distribution of the indicator „children in nursery schools in the school year 2020/2021 per 1000 children aged 3-6”. Values within the range of 801–1000 were recorded in 25 gminas of RWS, of which 24 belong to WOF. In 9 gminas (mostly adjacent to the capital city) the value of the indicator exceeded 1000, i.e. in: Józefów, Podkowa Leśna, Żąbki, Nadarzyn, Izabelin, Czosnów, Jaktorów, Marki and Błonie. This is due to the fact that some of the children attending nursery schools here came from nearby gminas where there are no places in such facilities or were brought by parents working in Warszawa and neighbouring gminas.

**Mapa 18. Dzieci w przedszkolach w roku szkolnym 2020/2021
Stan na początku roku szkolnego**

Map 18. Children in pre-primary education in the 2020/2021 school year
As of the beginning of the school year

Tablica 5. Szkoły
Table 5. Schools

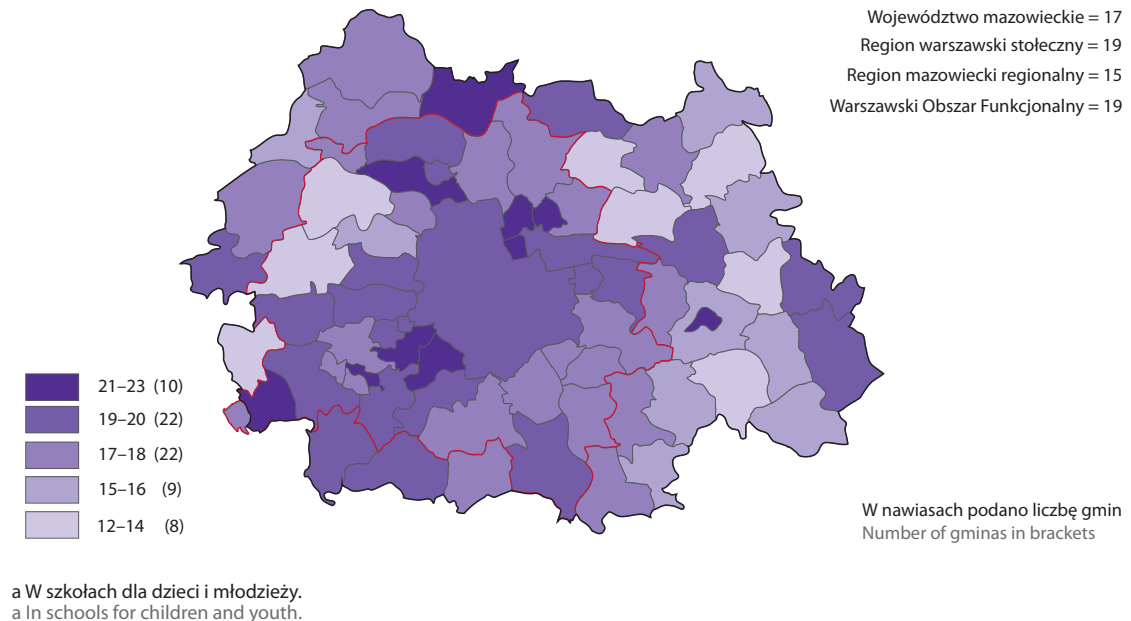
Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży Primary schools for children and youth	2015/16	705	1069	1774
	2019/20	835	1097	1932
	2020/21	844	1075	1919
Szkoły ponadpodstawowe (łącznie ze specjalnymi i dla dorosłych) Upper primary schools (including special and for adults)	2015/16	585	730	1315
	2019/20	609	640	1249
	2020/21	603	616	1219

W roku szkolnym 2020/21 na terenie województwa mazowieckiego działało 1919 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, do których uczęszczało 476,0 tys. uczniów, tj. o 1,8% więcej niż rok wcześniej. 44% szkół podstawowych w województwie zlokalizowanych było w RWS (844 szkoły), a uczęszczające do nich dzieci stanowiły 59,5% wszystkich uczniów w województwie. W Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym placówek tego typu było 723 (37,7%) – uczęszczało do nich 54,3% mazowieckich uczniów, z czego w samej Warszawie 404 szkoły (21,1%), do których chodziło 31,3% uczniów szkół podstawowych w województwie.

In the 2020/21 school year, 1919 primary schools for children and youth were operating in Mazowieckie Voivodship, attended by 4760 thousand pupils, i.e. 1.8% more than the year before. 44% of primary schools in the Voivodship were located in RWS (844 schools), and the children attending them accounted for 59.5% of all pupils in the Voivodship. In WOF, there were 723 (37.7%) establishments of this type – 54.3% of Mazovian pupils attended them, of which 404 schools (21.1%) in Warszawa alone, attended by 31.3% of primary school pupils in the Voivodship.

Mapa 19.
Map 19.

Uczniowie^a szkół podstawowych przypadający na 1 oddział w roku szkolnym 2020/2021
Pupils^a primary schools per section in the 2020/2021 school year

Średnia wielkość oddziału szkolnego, tak jak rok wcześniej, była mocno zróżnicowana – w regionie warszawskim stołecznym, WOF i w Warszawie wskaźnik ten wynosił 19, natomiast w pozostałej części województwa (region mazowiecki regionalny) był on niższy – 15. W gminach RWS różnice w liczbie uczniów przypadających na oddział były jeszcze bardziej widoczne – wskaźnik przyjmował wartości od 12 do 23.

Wskaźniki skolaryzacji wskazują na to, że uczniowie często uczęszczają do szkół w innej gminie niż ta, w której formalnie mieszkają. Zjawisko to było szczególnie widoczne w gminach graniczących ze stolicą. Najpopularniejszymi kierunkami dojazdów w WOF, podobnie jak w poprzednich latach, były: Podkowa Leśna, Sulejówek, Lesznowola, Zielonka, Milanówek, Piastów, a poza WOF: gmina Siennica oraz miasto Mińsk Mazowiecki. Dojeżdżającymi są przede wszystkim uczniowie pobliskich gmin wiejskich.

W roku szkolnym 2020/21 w województwie mazowieckim działało 1219 szkół ponadpodstawowych, do których uczęszczało 273,7 tys. uczniów. Liczba omawianych szkół była o 30 mniejsza niż przed rokiem. W samym RWS były 603 szkoły ponadpodstawowych, tj. o 6 mniej niż w 2019 roku, w których uczyło się 158,2 tys. osób. W WOF funkcjonowało 566 takich placówek, z czego w samej Warszawie – 385 kształcą odpowiednio 151,7 tys. i 114,6 tys. uczniów. We wszystkich przekrojach terytorialnych największy udział wśród poszczególnych typów szkół ponadpodstawowych miały licea ogólnokształcące (543 w województwie, z tego

The average size of a school section, as in the previous year, was highly diversified – in region warszawski stołeczny, WOF and Warszawa, this indicator was 19, while in the rest of the Voivodship (region mazowiecki regionalny) it was lower – 15. In the gminas of RWS, differences in the number of pupils per section were even more visible – the indicator ranged from 12 to 23.

The enrollment rates indicate that pupils often attend schools in a gmina other than the one in which they formally live. This phenomenon was particularly visible in the gminas bordering the capital. The most popular directions in WOF, as in previous years, were: Podkowa Leśna, Sulejówek, Lesznowola, Zielonka, Milanówek, Piastów, and outside WOF: gmina Siennica and the town of Mińsk Mazowiecki. The commuters are mainly pupils of the nearby rural gminas.

In the 2020/21 school year, there were 1219 post-primary schools in Mazowieckie Voivodship, attended by 273.7 thousand students. The number of discussed schools was lower by 30 than in the previous year. In RWS alone, there were 603 post-primary schools, i.e. 6 less than in 2019, with 158.2 thousand persons. There were 566 such establishments in WOF, of which in Warszawa – 385, educating respectively 151.7 thousand and 114.6 thousand students. In all territorial breakdowns, the highest share among individual types of post-primary schools was that of general secondary schools (543 in the Voivodship, including 320 in RWS), which are the most popular among primary school

320 w RWS), które cieszą się największą popularnością wśród absolwentów szkół podstawowych. W roku szkolnym 2020/21 do tego typu szkół uczęszczało 57,4% ogółu uczniów na tym poziomie edukacji w regionie warszawskim stołecznym i 40,5% w regionie mazowieckim regionalnym.

Widoczne jest podążanie przez uczniów za jakością kształcenia – gminy charakteryzujące się wysokimi współczynnikami skolaryzacji odznaczają się także najwyższymi wynikami egzaminów. Dla 2020 r. na poziomie gmin możemy analizować wyniki egzaminu, który był pisany przez uczniów klas ósmych na zakończenie szkoły podstawowej.

Porównanie zdawalności oraz średnich wyników pisemnego egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych w trzech przekrojach terytorialnych, tj.: województwo mazowieckie, RWS oraz Warszawa, wskazuje na przewagę stolicy pod względem osiągniętych wyników. Relatywnie lepszymi wynikami od średniej wojewódzkiej charakteryzowały się także powiaty położone na południe od Warszawy.

graduates. In the 2020/21 school year, this type of school was attended by 57.4% of all students at this level of education in region warszawski stołeczny and 40.5% in region mazowiecki regionalny.

It is visible that students follow the quality of education – gminas characterized by high enrollment rates are also characterized by the highest exam results. For 2020, at the gmina level, we can analyse the results of the exam, which was written by eighth grade students at the end of primary school.

The comparison of the pass rate and the average results of the written matriculation examination in compulsory subjects in three territorial cross-sections, i.e. Mazowieckie Voivodship, RWS and Warszawa, shows the advantage of the capital in terms of the results achieved. Powiats located south of Warszawa also had relatively better results than the voivodship average.

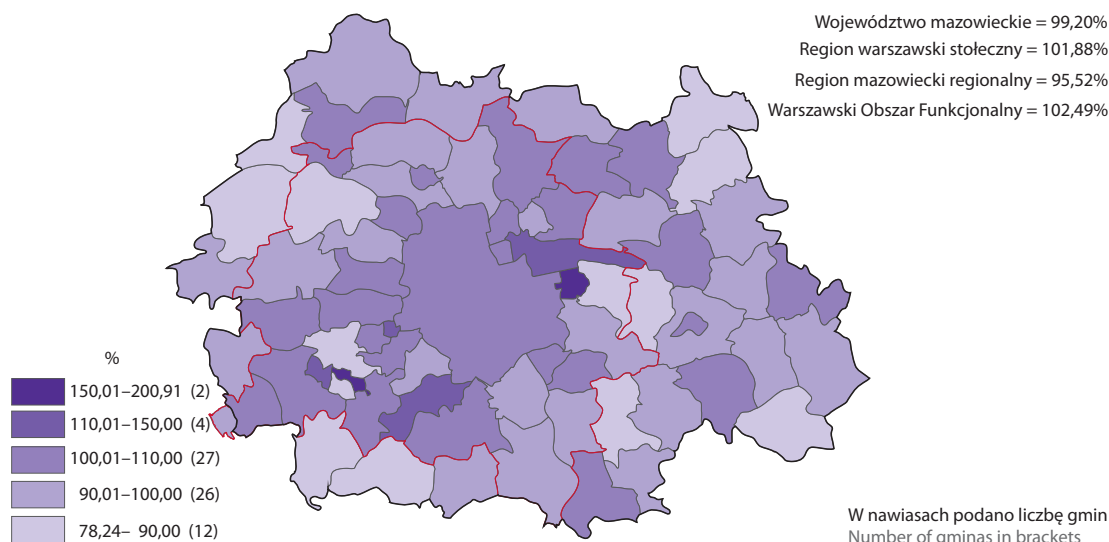
Współczynnik skolaryzacji brutto

jest to stosunek liczby wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia wyrażony w procentach.

Gross enrolment rate

it is the ratio of the number of all learners at a given level to the total population of persons in the age nominally assigned to this level of education expressed as a percentage.

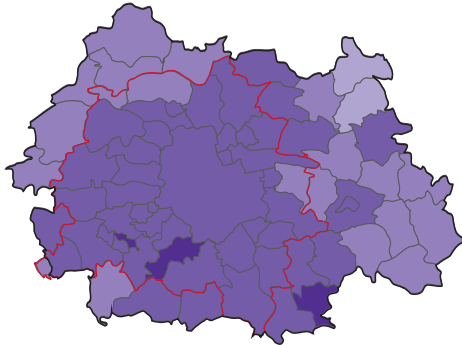
Mapa 20. Współczynnik skolaryzacji brutto w 2020 r. (szkolnictwo podstawowe)
Map 20. Gross enrolment rate in 2020 (primary schools)

Mapa 21.
Map 21.

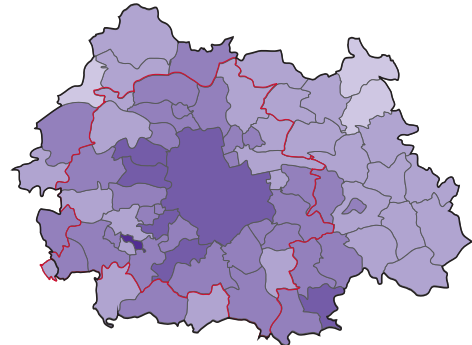
Średnie wyniki egzaminu (w %) uczniów kończących szkoły podstawowe w 2020 r.
Average results of the exam (in %) of pupils leaving lower primary schools in 2020

Język polski
Polish language

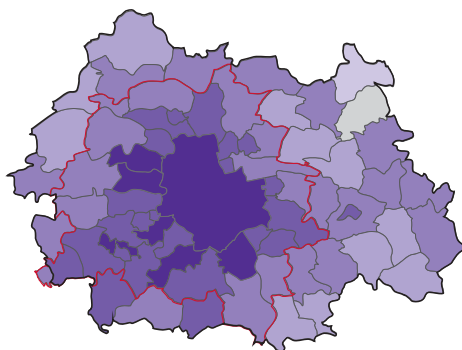
Województwo mazowieckie = 62,1%
Region warszawski stołeczny = 65,7%
Region mazowiecki regionalny = 57,7%
Warszawski Obszar Funkcjonalny = 66,4%

Matematyka
Mathematics

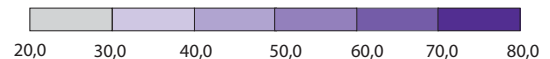

Województwo mazowieckie = 50,6%
Region warszawski stołeczny = 56,5%
Region mazowiecki regionalny = 43,2%
Warszawski Obszar Funkcjonalny = 57,6%

Język angielski^a
English language^a

Województwo mazowieckie = 59,4%
Region warszawski stołeczny = 67,9%
Region mazowiecki regionalny = 48,4%
Warszawski Obszar Funkcjonalny = 69,7%

^a Język angielski zdawało 96,4% uczniów piszących egzamin z języka obcego nowożytnego na terenie RWS.

U w a g a. Dane dotyczą uczniów piszących arkusz standardowy w sesji głównej w kwietniu i czerwcu.
Ź r ó d ł o: opracowano na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie.

^a English language was passed by 96,4% of persons writing a modern foreign language exam in the warszawski stołeczny region.

N o t e. Data refer to students writing the standard worksheet in the main session in April and June.
S o u r c e: compiled on the basis of data of the Regional Examination Board in Warsaw.

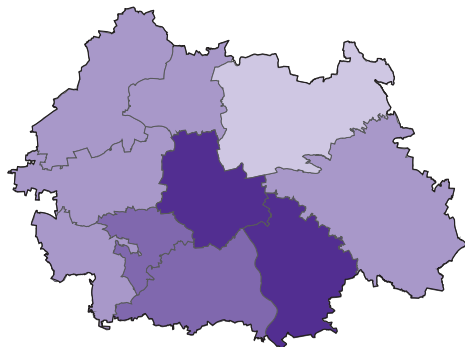
Mapa 22.

Zdawalność oraz średnie wyniki pisemnego egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych^a w powiatach regionu warszawskiego stołecznego w 2020 r.

Map 22

Pass rate and average results of the written matriculation exam in compulsory subjects^a in poviats of warszawski stołeczny region in 2020

Zdawalność egzaminu maturalnego
Pass rate of the matriculation exam

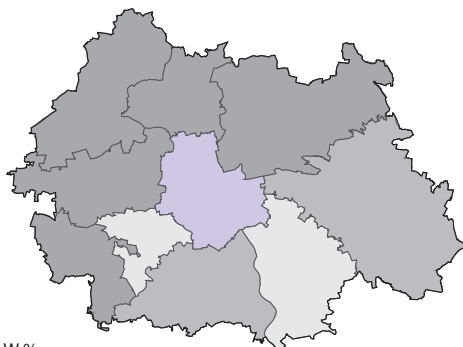
<p>%</p> <ul style="list-style-type: none"> 80,1–85,9 75,1–80,0 70,1–75,0 65,1–70,0 	<p>Województwo mazowieckie = 77,9%</p> <p>Region warszawski stołeczny = 82,9%</p> <p>Region mazowiecki regionalny = 71,7%</p>
---	---

Średnie wyniki z języka polskiego
Average results in Polish language

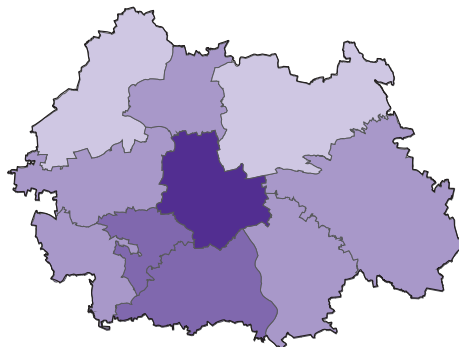
<p>%</p> <ul style="list-style-type: none"> 55,1–59,0 50,1–55,0 45,9–50,0 	<p>Województwo mazowieckie = 54,8%</p> <p>Region warszawski stołeczny = 57,5%</p> <p>Region mazowiecki regionalny = 51,6%</p>
--	---

Średnie wyniki z matematyki
Average results in mathematics

<p>W %:</p> <p>In %:</p> <ul style="list-style-type: none"> 60,1–62,7 55,1–60,0 50,1–55,0 44,1–50,0 	<p>Województwo mazowieckie = 55,9%</p> <p>Region warszawski stołeczny = 59,7%</p> <p>Region mazowiecki regionalny = 51,3%</p>
---	---

Średnie wyniki z języka angielskiego
Average results in English language

<p>W %:</p> <p>In %:</p> <ul style="list-style-type: none"> 80,1–84,0 75,1–80,0 70,1–75,0 64,1–70,0 	<p>Województwo mazowieckie = 74,1%</p> <p>Region warszawski stołeczny = 80,8%</p> <p>Region mazowiecki regionalny = 65,7%</p>
---	---

^a W wynikach uwzględniono wyłącznie absolwentów piszących arkusz standardowy w nowej formule; język angielski wybrało 93,8% zdających egzamin z języka obcego nowożytnego na terenie regionu warszawskiego stołecznego.

U w a g a. Dane obejmują wyłącznie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z roku szkolnego 2018/19 zdających egzamin w sesji majowej.

Ź r ó d ł o: opracowano na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie.

^a Only graduates who wrote a standard sheet in the new formula were included in the results; English language was chosen by 93,8% of persons taking the exam in a modern foreign language in the warszawski stołeczny region.

N o t e. Data include only graduates of upper secondary schools from the 2018/19 school year taking the exam in May.

S o u r c e: compiled on the basis of the Regional Examination Board in Warsaw.

Jakość kształcenia w gminach (mierzona wynikami egzaminów) nie zawsze idzie w parze z wielkością wydatków na oświatę i wychowanie (mierzoną udziałem w wydatkach ogółem). Jest to jednak spowodowane tym, że wydatki na oświatę charakteryzują się dużą „sztywnością” i nie ma możliwości ich ograniczenia, w związku z czym są one relatywnie wyższe w mniej zamożnych gminach. W 2020 r. w województwie mazowieckim wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie stanowiły przeciętnie 27,1% wszystkich wydatków tych jednostek. W RWS udział ten wynosił średnio 25,4% i był o 5,4 p. proc. niższy niż w regionie mazowieckim regionalnym. Ponad 43% środków przeznaczonych na oświatę i wychowanie w RWS wydano na funkcjonowanie szkół podstawowych. W pozostałej części województwa wydatki przeznaczone na ten typ szkół stanowiły ponad 55%.

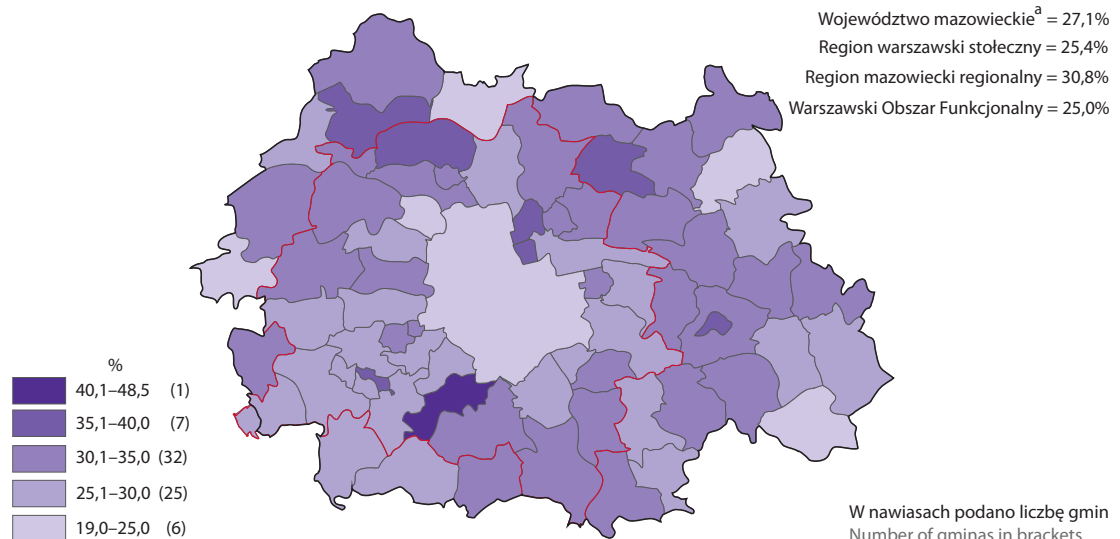
The quality of education in gminas (measured by exam results) does not always go hand in hand with the amount of expenditure on education (measured as a share in total expenditure). However, this is due to the fact that expenditure on education is characterised by high „rigidity” and there is no possibility of limiting it, therefore it is relatively higher in less affluent gminas. In 2020, in Mazowieckie Voivodship, expenditure on education from the budgets of local government units accounted for, on average, 27.1% of all expenditure of these units. In region warszawski stołeczny, this share averaged 25.4% and was 5.4 pp lower than in region mazowieckie regionalny. Over 43% of the funds allocated to education in the RWS were spent on the functioning of primary schools. In the remaining part of the Voivodship, expenditure on this type of school accounted for over 55%.

Tablica 6. Wydatki budżetów gmin na oświatę
Table 6. Expenditure of gminas budgets on education

LATA YEARS	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	2015	4 652,1	3 312,5	7 964,5
	2019	6 898,8	4 091,8	10 990,6
	2020	7 342,2	4 241,5	11 583,7

Mapa 23. Wydatki budżetów gmin na oświatę w 2020 r.
Map 23. Expenditure of gminas budgets on education in 2020

Udział wydatków na oświatę i wychowanie w wydatkach ogółem
Share of expenditures on education in total expenditure

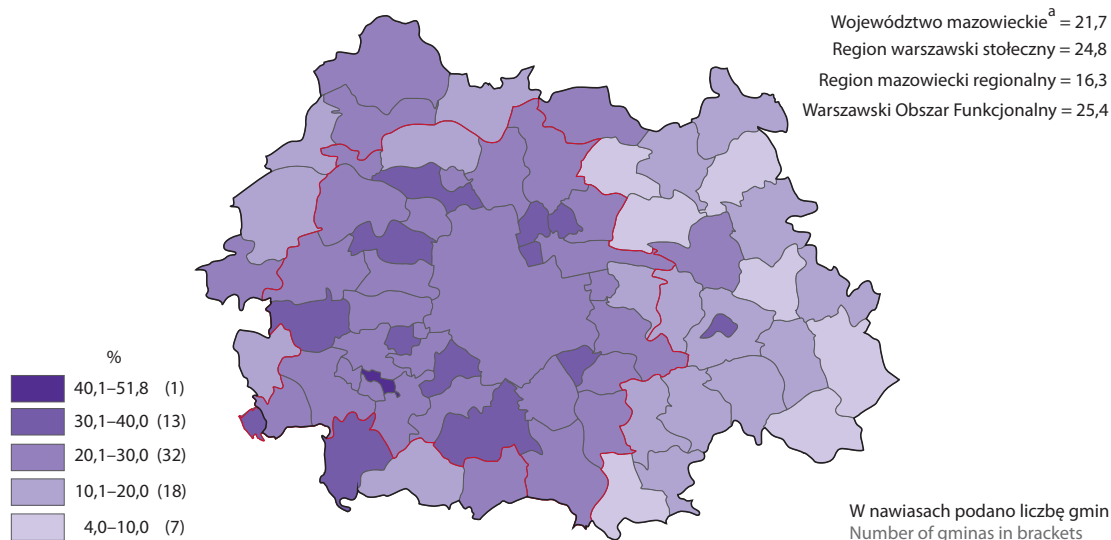

a łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

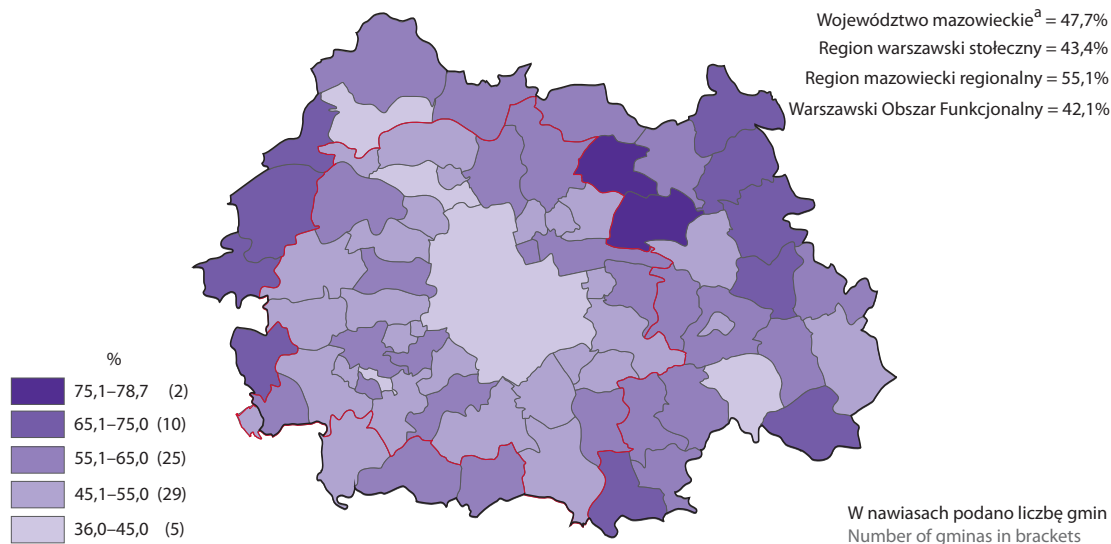
Mapa 23.
Map 23.

Wydatki budżetów gmin na oświatę w 2020 r. (cd.)
Expenditure of gminas budgets on education in 2020 (cont.)

Udział wydatków na przedszkola w wydatkach na oświatę i wychowanie
Share of expenditures on nursery schools in total expenditure on education

Udział wydatków na szkoły podstawowe^b w wydatkach na oświatę i wychowanie
Share of expenditures on primary schools^b in total expenditure on education

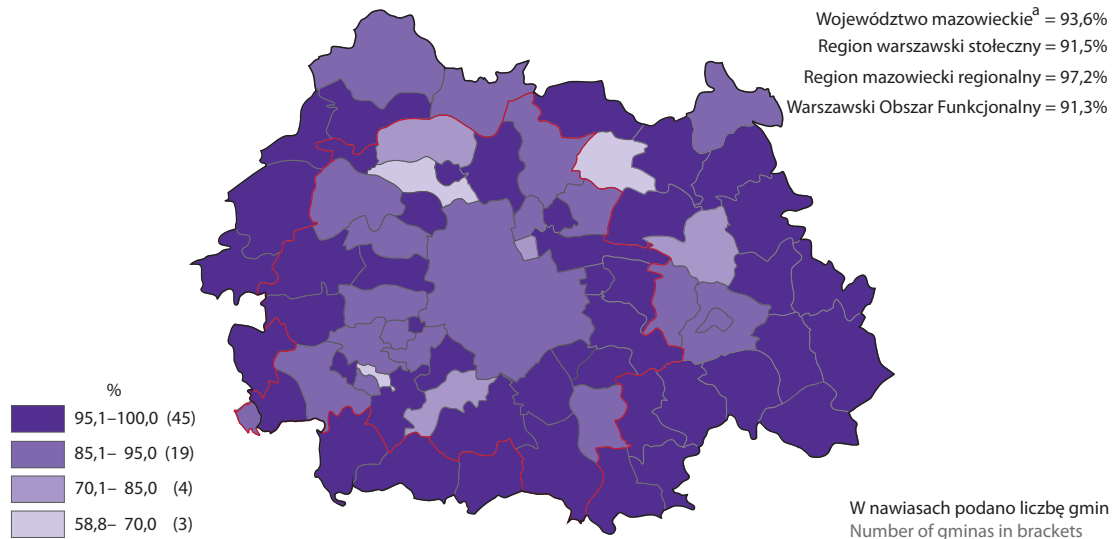

a Łącznie z miastami na prawach powiatu. b Bez szkół specjalnych.
a Including cities with powiat status. b Excluding special schools.

Mapa 23.
Map 23.

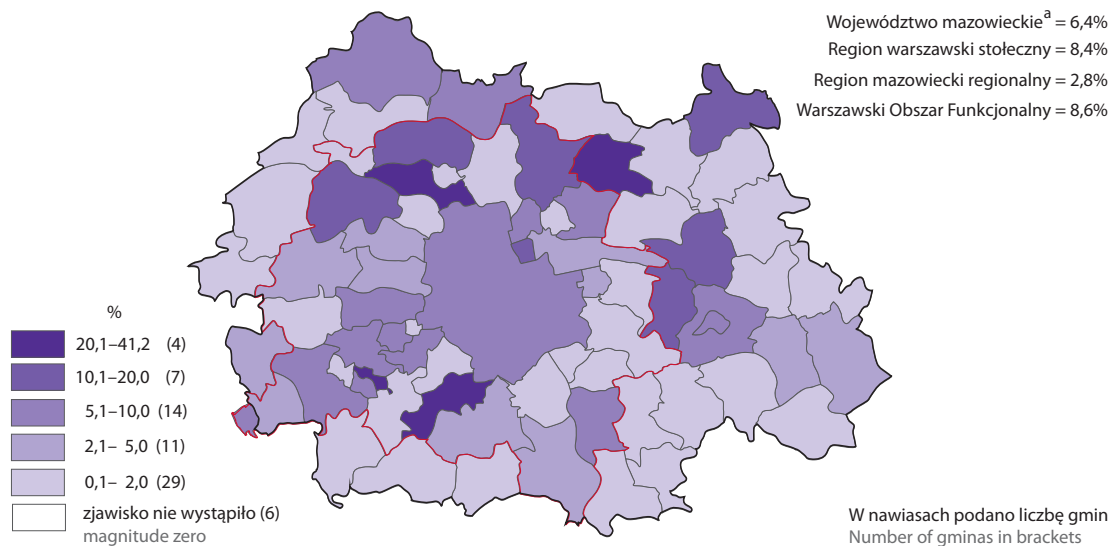
Wydatki budżetów gmin na oświatę w 2020 r. (dok.)
Expenditure of gminas budgets on education in 2020 (cont.)

Udział wydatków bieżących w wydatkach na oświatę i wychowanie
Share of current expenditure on expenditure on education

Mapa 24.
Map 24.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach na oświatę i wychowanie w 2020 r.
Share of investment expenditure in expenditure on education in 2020

a łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Rozdział 5. Chapter 5.

Transport. Mieszkania. Infrastruktura komunalna Transport. Dwellings. Municipal infrastructure

5.1. Transport

W RWS następuje coraz większa koncentracja ludności oraz zabudowy. Z oczywistych względów zasób dostępnej przestrzeni pozostaje taki sam, co wiąże się z rosnącą konkurencją pomiędzy poszczególnymi funkcjami zagospodarowania. W tym kontekście konieczne jest znalezienie nowych rozwiązań komunikacyjnych i przekonanie mieszkańców m.in. do zmiany zachowań związanych z mobilnością. Potrzebę tą pogłębia konieczność minimalizowania oddziaływania na środowisko. Jednym z typów działań podjętych przez władarzy wielu gmin RWS, stanowiących odpowiedź na wskazane powyżej problemy, są inwestycje mające na celu rozbudowę sieci dróg rowerowych.

W 2020 r. w obszarze metropolitalnym (RWS) ścieżki rowerowe miały łączną długość 1391,2 km i stanowiły ponad 54% (2565,8 km) ścieżek w całym województwie mazowieckim. Należy zwrócić uwagę na istotną dysproporcję w kilometrażu długości ścieżek, jeśli pod uwagę weźmiemy podział RWS na gminy należące do WOF i te zlokalizowane poza obszarem funkcjonalnym wyznaczonym na potrzeby realizacji instrumentu ZIT. W samym WOF znajduje się 1376,2 km ścieżek rowerowych, co oznacza, że w pozostałych 31 gminach RWS nie należących do WOF wybudowano ich do końca 2020 r. ponad 48 km (różnica pomiędzy RWS a WOF powiększona o długość tras rowerowych w Żyrardowie). Przyczyny takiego stanu rzeczy są co najmniej trzy. Po pierwsze, w Warszawie – najbardziej zurbanizowanym obszarze w województwie – od lat prowadzone są inwestycje mające na celu stworzenie gęstej i spójnej sieci ścieżek, umożliwiającej sprawne przemieszczanie się po stolicy za pomocą roweru. W efekcie ponad połowa ścieżek rowerowych w metropolii zlokalizowana jest właśnie w Warszawie (676,1 km).

Po drugie, podwarszawskie gminy, m.in. ze względu na zwiększającą się gęstość zabudowy i zaludnienia, również zmierzają do zapewnienia swoim mieszkańcom wysokiej jakości życia, w tym poprzez umożliwienie im przemieszczania się za pomocą rowerów. Prawdopodobnie, pewną presję w tym zakresie mogą wywierać nowi mieszkańcy podwarszawskich gmin, którzy przenieśli się do nich z Warszawy i oczekują podobnego dostępu do infrastruktury, jak w mieście rdzeniowym metropolii.

5.1. Transport

There is an increasing concentration of population and buildings in RWS. For obvious reasons, the amount of available space remains the same, which is related to the growing competition between the various functions of development. In this context, it is necessary to find new communication solutions and convince the residents, among others, to change mobility behaviour. This need is aggravated by the need to minimize the environmental impact. One of the types of activities undertaken by the authorities of many gminas of the RWS, which are a response to the above-mentioned problems, are investments aimed at expanding the network of bicycle paths.

In 2020, in the metropolitan area (RWS), bicycle paths had a total length of 1391.2 km and accounted for over 54% (2565.8 km) of paths in the entire Mazowieckie Voivodship. We should note a significant disproportion in the mileage of the length of the paths, if we take into account the division of the RWS into gminas belonging to the WOF and those located outside the functional area designated for the implementation of the ITI instrument. There are 1376.2 km of bicycle paths in WOF itself, which means that in the remaining 31 gminas of RWS not belonging to WOF, over 48 km of them were built by the end of 2020 (the difference between the RWS and WOF increased by the length of bicycle paths in Żyrardów). There are at least three reasons for this. Firstly, in Warszawa – the most urbanized area in the Voivodship – investments have been carried out for years to create a dense and coherent network of paths, enabling efficient movement around the capital by bicycle. As a result, more than half of the bicycle paths in the metropolis are located in Warszawa (676.1 km).

Secondly, gminas near Warszawa, among others, due to the increasing density of buildings and population, they also aim to provide their inhabitants with a high quality of life, of which by enabling them to travel by bicycle. Probably, some pressure in this regard may be exerted by new residents of gminas near Warszawa who moved to them from Warszawa and expect similar access to infrastructure as in the core city of the metropolis.

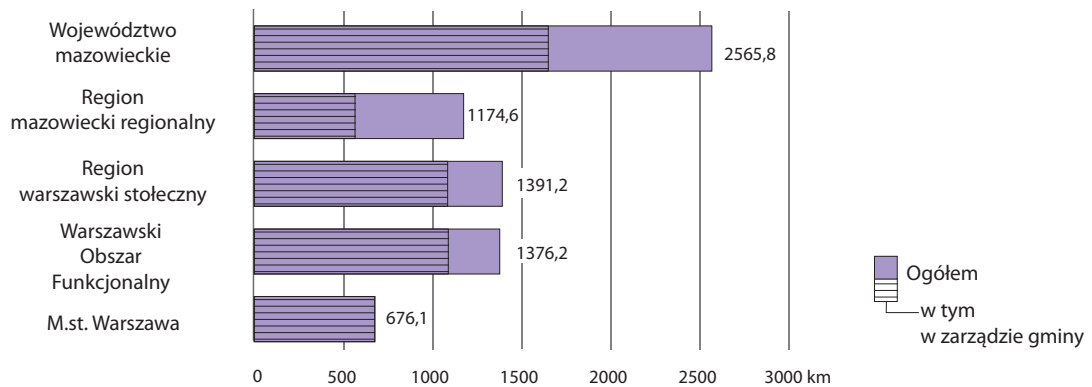
Po trzecie wreszcie, bardzo istotnym impulsem do rozwoju sieci ścieżek rowerowych – szczególnie w WOF – był wdrażany w obecnej perspektywie unijnej instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i dzięki temu relatywnie łatwo dostępne środki finansowe, przeznaczone właśnie na budowę dróg rowerowych.

W ostatnim roku w województwie mazowieckim przybyło 223,7 km nowych ścieżek. Blisko 115 km z nich zbudowano w RWS (prawie wszystkie w gminach WOF), a ponad 31 km w samej Warszawie.

Thirdly, a very important impulse for the development of the network of bicycle paths – especially in WOF – was the Integrated Territorial Investments instrument implemented in the current EU perspective and thus relatively easily available financial resources, intended for the construction of bicycle paths.

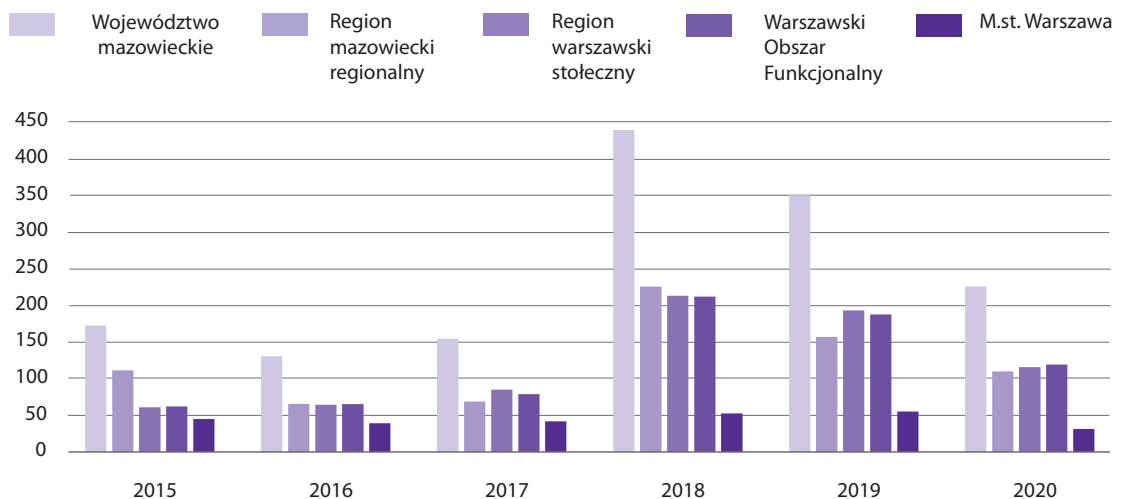
Last year, there were 223.7 km new paths more in Mazowieckie Voivodship. Nearly 115 km of them were built in RWS (almost all in WOF gminas), and over 31 km in Warszawa itself.

Wykres 4. Długość ścieżek rowerowych^a w 2020 r.
Chart 4. Length of cycle paths^a in 2020

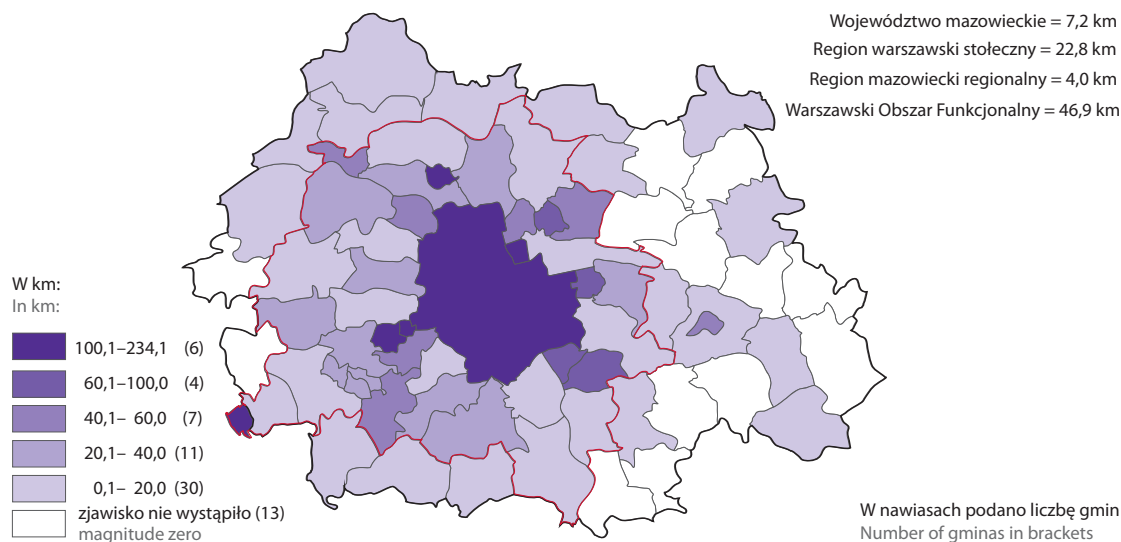
a Stan w dniu 31 grudnia.
a As of 31 December.

Wykres 5. Roczny przyrost ścieżek rowerowych (w km)
Chart 5. Annual growth of cycle paths (in km)

**Mapa 25. Ścieżki rowerowe na 100 km² w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 25. Cycle paths per 100 km² in 2020
As of 31 December

Powyższe przekłada się istotnie na wzrost gęstości sieci tras rowerowych w metropolii. Największe wartości (ponad 100 km/100 km²) odnotowano w gminach miejskich Żyrardów, Pruszków, Ząbki, Legionowo i Warszawa. Z drugiej strony w 13 gminach RWS nie ma ani jednego kilometra ścieżki rowerowej (żadna z tych gmin nie należy do WOF). Większość gmin pozbawiona infrastruktury rowerowej zlokalizowana jest we wschodniej części regionu warszawskiego stołecznego.

W stosunku do 2015 r. obserwuje się ciągły wzrost liczby pojazdów samochodowych na 1000 mieszkańców. W zależności od rozpatrywanego przekroju przyrost wynosił od 159 pojazdów/1000 osób w Warszawie do 173 pojazdów/1000 osób w całym województwie mazowieckim.

Omawiany wskaźnik osiągnął w 2020 r. w Warszawie poziom 947 pojazdów na 1000 mieszkańców, a w województwie 965. Nieco niższe wartości wskaźnika zaobserwowano w 2020 r. dla całego regionu stołecznego – 942/1000 osób (wzrost w stosunku do 2015 r. o 170). Znamienne jest, że największą liczbę pojazdów samochodowych na 1000 osób odnotowano w części regionalnej województwa – 997 pojazdów/1000 osób (przyrost w stosunku do 2015 r. o 180).

Powyższy stan rzeczy jest prawdopodobnie uwarunkowany koncentracją miejsc pracy w Warszawie i pobliskich gminach oraz koniecznością dojazdu do nich z różnych części Mazowsza, nierównym dostępem do transportu publicznego.

The above significantly translates into an increase in the density of the bicycle path network in the metropolis. The highest values (over 100 km/100 km²) were recorded in the gminas of Żyrardów, Pruszków, Ząbki, Legionowo and Warszawa. On the other hand, in 13 gminas of RWS there is not a single kilometer of bicycle path (none of these gminas belongs to WOF). Most of the gminas without a bicycle infrastructure are located in the eastern part of region warszawski stołeczny.

Compared to 2015, there has been a continuous increase in the number of motor vehicles per 1000 inhabitants. Depending on the analysed cross-section, the increase ranged from 159 vehicles/1000 persons in Warszawa to 173 vehicles/1000 persons in the entire Mazowieckie Voivodship.

In 2020, the discussed indicator reached the level of 947 vehicles per 1000 inhabitants in Warszawa, and 965 in the Voivodship. Slightly lower values of the indicator were observed in 2020 for the entire region stołeczny – 942/1000 persons (an increase compared to 2015 by 170). It is significant that the greatest increase and the number of motor vehicles was recorded in the regional part of the Voivodship and it is, respectively: 180 vehicles/1000 persons and 997 vehicles/1000 persons.

The above state of affairs is probably conditioned by the concentration of jobs in Warszawa and nearby gminas and the necessity to travel to them from various parts of Ma-

go – słabym szczególnie w gminach zlokalizowanych dalej od stolicy, wzrostem zamożności mieszkańców i możliwości nabycia samochodu, a wreszcie ciągłą poprawą infrastruktury drogowej, która umożliwia w miarę sprawny i wygodny dojazd do centrum metropolii. Przekłada się to na coraz większe problemy związane z kongestią w centralnej części metropolii (przede wszystkim w Warszawie).

W 2020 r. na terenie województwa mazowieckiego Policja zarejestrowała 2960 wypadków, z czego 1186 na terenie obszaru metropolitalnego. W ich wyniku 420 osób poniosło śmierć, a 3295 zostało rannych. W porównaniu z rokiem poprzednim mniej (o 842) było wypadków i osób rannych (o 1096) oraz mniej było ofiar śmiertelnych (o 49).

Wskaźnik liczby wypadków na terenie obszaru metropolitalnego na 10 tys. ludności zmniejszył się o 2,0 pkt i w roku 2020 wyniósł 3,0. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w powiecie mińskim 6,7, najniższą zaś w powiecie wołomińskim 2,7.

Władze publiczne podejmują kroki, aby ograniczać skutki wzrostu liczby samochodów. Jednym ze sposobów radzenia sobie z tym zjawiskiem jest budowa parkingów Parkuj i Jedź (P+R). Ma to na celu ograniczenie poruszania się coraz większej liczby samochodów i ich wjazdu do centrum Warszawy, a tym samym przeciwdziałanie m.in. powstawaniu smogu. Do powstania części parkingów P+R w gminach należących do WOF w dużej mierze przyczynił się w ostatnich latach instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. To w istotny sposób warunkuje rozkład przestrzenny lokalizacji tego typu infrastruktury.

W 2020 r. w RWS funkcjonowały 54 parkingi Parkuj i Jedź (16 z nich jest położonych w Warszawie).

zovia, unequal access to public transport – especially weak in gminas located further from the capital, increase in the wealth of residents and the possibility of purchasing a car, and finally improvement of the road infrastructure, which enables relatively efficient and convenient access to the center of the metropolis. Unfortunately, this translates into increasing problems related to congestion in the central part of the metropolis (primarily in Warszawa).

In 2020, in Mazowieckie Voivodship, the Police registered 2960 accidents, 1186 of which were in the metropolitan area. As a result, 420 persons died and 3295 were injured. Compared to the previous year, there were fewer (by 842) accidents and persons injured (by 1096) and there were fewer fatalities (by 49).

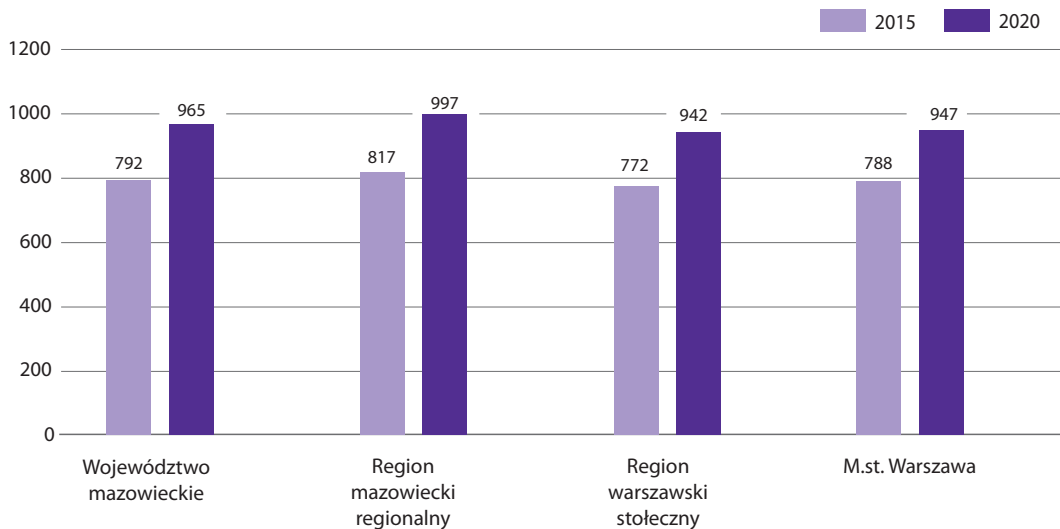
The indicator of the number of accidents in the metropolitan area per 10 thousand population decreased by 2.0 points and in 2020 it amounted to 3.0. The highest value of this indicator was recorded in miński powiat, 6.7, and the lowest in wołomiński powiat, 2.7.

Public authorities are taking steps to limit the effects of the increase in car numbers. One of the ways to deal with this phenomenon is the construction of Park & Ride (P+R) parking lots. This is to limit the movement of an increasing number of cars and their entry into the center of Warszawa, thus preventing, among others, the formation of smog. The Integrated Territorial Investments instrument has largely contributed to the creation of some P+R car parks in gminas belonging to WOF. This significantly determines the spatial distribution of the location of this type of infrastructure.

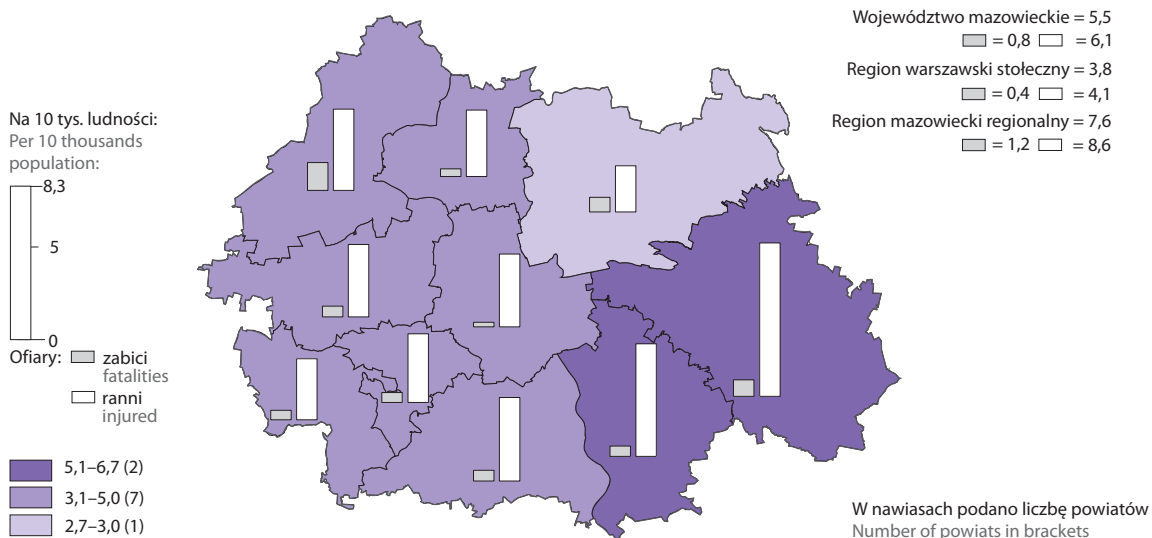
In 2020, there were 54 Park & Ride parking lots in RWS (16 of them are located in Warszawa).

**Wykres 6. Pojazdy samochodowe na 1000 ludności
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 6. Road motor vehicles per 1000 population
As of 31 December

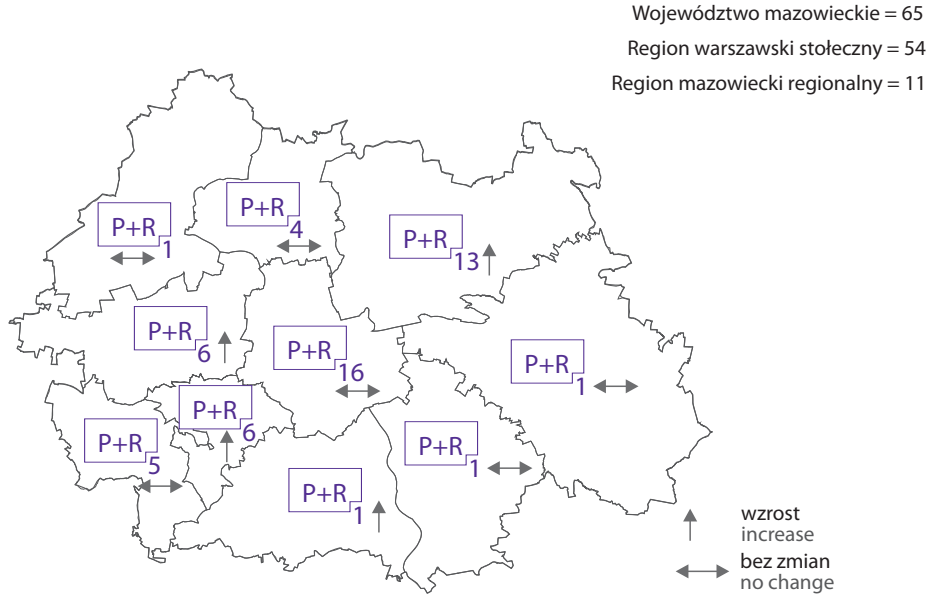
Mapa 26. Wypadki drogowe na 10 tys. ludności w 2020 r.
Map 26. Road accidents per 10 thousand population in 2020

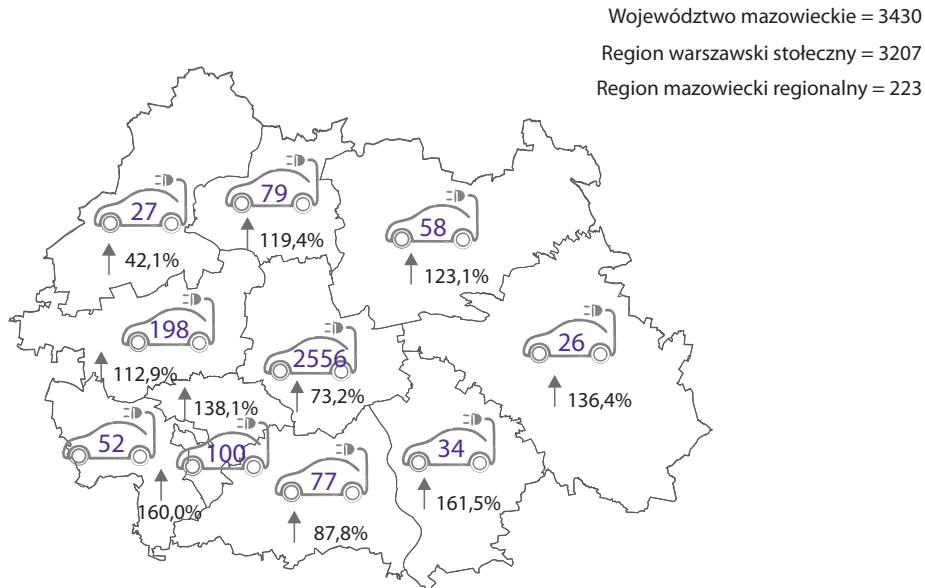
Mapa 27.
Map 27.

Transport ekologiczny
Ecological transport

Parkingi „Parkuj i Jedź”
Park & Ride facilities

Pojazdy samochodowe zasilane energią elektryczną
Electric motor vehicles

5.2. Mieszkania

W 2020 r. w województwie mazowieckim zlokalizowanych było ponad 2,4 mln mieszkań; w regionie warszawskim stołecznym 1,5 mln (64% mieszkań położonych w województwie), a 1 mln w samej Warszawie (42,7%). Jeszcze większa koncentracja występuje w zakresie oddawanych mieszkań. W 2020 roku oddano w województwie 46,6 tys. mieszkań, z których 37,7 tys. było zlokalizowanych w RWS (80,8%), a prawie 24 tys. w Warszawie (50,5%). Powyżej 300 mieszkań oddano ponadto w 16 gminach RWS, tj. w Piasecznie (1095), m. Pruszkowie (1094), Lesznowoli (929), m. Markach (889), m. Ząbkach (850), Ożarówie Mazowieckim (667), Grodzisku Mazowieckim (587), Wieliszewie (566), m. Nowym Dworze Mazowieckim (517), m. Kobyłce (424), Łomiankach (404), m. Mińska Mazowieckim (335), Radzyminie (332), Jabłonna (328), Nadarzynie (322), m. Legionowie (314). Wskazane gminy w większości są zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy lub są w dość wygodny sposób skomunikowane z miastem rdzeniowym za pomocą połączeń drogowych lub kolejowych.

Powyższe ma swoje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu przestrzennym wskaźnika „mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności”. Najwyższe wartości w 2020 r. ten wskaźnik przyjął w Warszawie (13,1) i części gmin ościennych oraz w gminach usytuowanych wzdłuż najistotniejszych korytarzy transportowych. Na poziomie lokalnym najwyższe wartości wskaźnika (powyżej 20/1000 os.) w 2020 r. odnotowano dla gmin zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie Warszawy, tj. Wieliszewie (36,2), Lesznowoli (31,9), Ożarówie Mazowieckim (25,8), m. Markach (24,5), Nadarzynie (22,7) i Ząbkach (22,2). Można zauważyć pewną prawidłowość, że najwięcej mieszkań do użytkowania oddaje się w gminach o wysokim przyroście liczby ludności. Trudno jednak wskazać, które zjawisko jest przyczyną, a które skutkiem. Niezależnie od tego, mamy tu do czynienia z pozytywnym sprzężeniem zwrotnym obydwu.

5.2. Dwellings

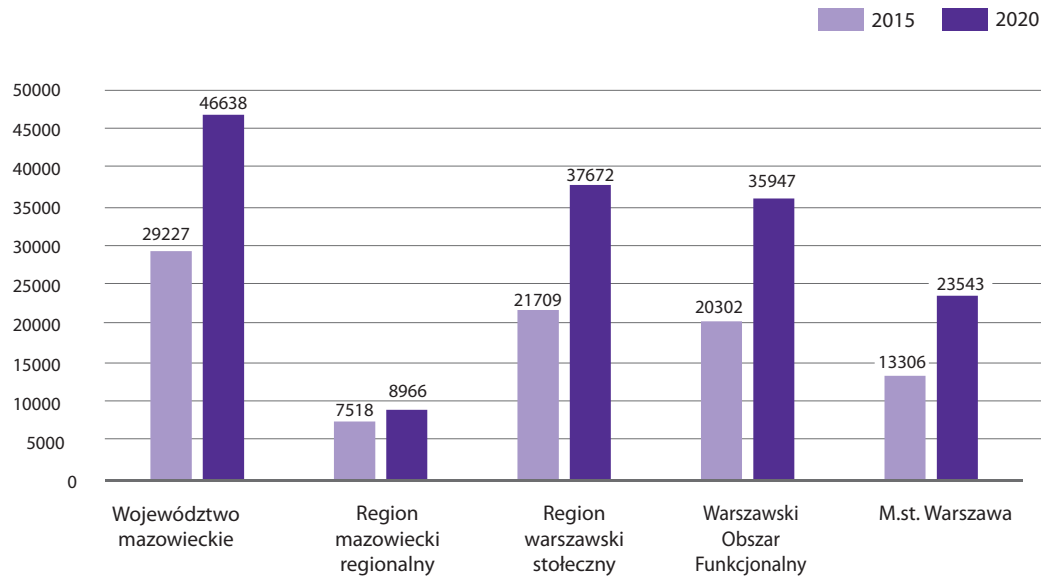
In 2020, over 2.4 million dwellings were located in Mazowieckie Voivodship; in region warszawski stołeczny 1.5 million (64% of dwellings located in the Voivodship), and 1 million in Warszawa itself (42.7%). An even greater concentration occurs in the area of dwellings completed. In 2020, 46.6 thousand dwellings were completed in the Voivodship, of which 37.7 thousand were located in RWS (80.8%), and almost 24 thousand in Warszawa (50.5%). Moreover, over 300 dwellings were completed in 16 gminas of RWS, i.e. in Piaseczno (1095), Pruszków (1094), Lesznowola (929), and Marki (889), Ząbki (850), Ożarów Mazowiecki (667), Grodzisk Mazowiecki (587), Wieliszew (566), Nowy Dwór Mazowiecki (517), Kobyłka (424), Łomianki (404), Mińsk Mazowiecki (335), Radzymin (332), Jabłonna (328), Nadarzyn (322), town of Legionowo (314). The indicated gminas are mostly located in the immediate vicinity of the capital city or are quite conveniently connected with the core city by road or rail connections.

The above is reflected in the spatial differentiation of the indicator „dwellings completed per 1000 population”. In 2020, this indicator was the highest in Warszawa (13.1) and in some neighbouring gminas, and in gminas located along the most important transport corridors. At the local level, the highest values of the indicator (over 20/1000 persons) in 2020 were recorded for gminas located in the close vicinity of Warszawa, i.e. Wieliszew (36.2), Lesznowola (31.9), Ożarów Mazowiecki (25.8), in Marki (24.5), Nadarzyn (22.7) and in Ząbki (22.2). A certain regularity can be noticed that the greatest number of dwellings is completed in gminas with a high population growth. However, it is difficult to indicate which phenomenon is the cause and which is the effect. Regardless, there is positive feedback from both of them.

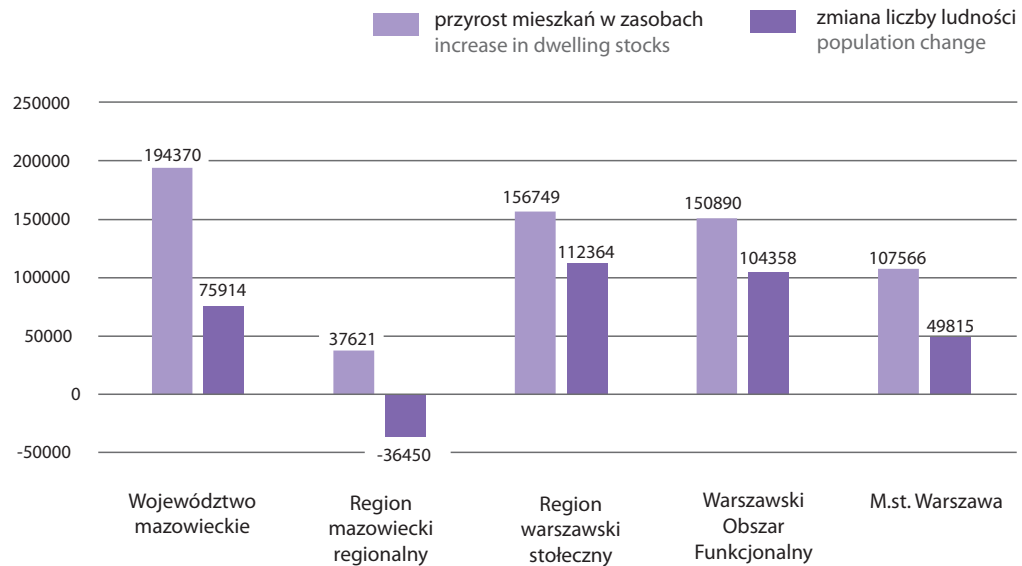
Tablica 7. Mieszkania oddane do użytkowania
Table 7. Dwellings completed

LATA YEARS	Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Mieszkania Dwellings	2015	21 709	7 518	29 227
	2019	33 394	9 765	43 159
	2020	37 672	8 966	46 638
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² Useful floor area per 1 dwellings in m ²	2015	84,8	111,9	91,8
	2019	77,4	99,1	82,3
	2020	77,9	108,8	83,9

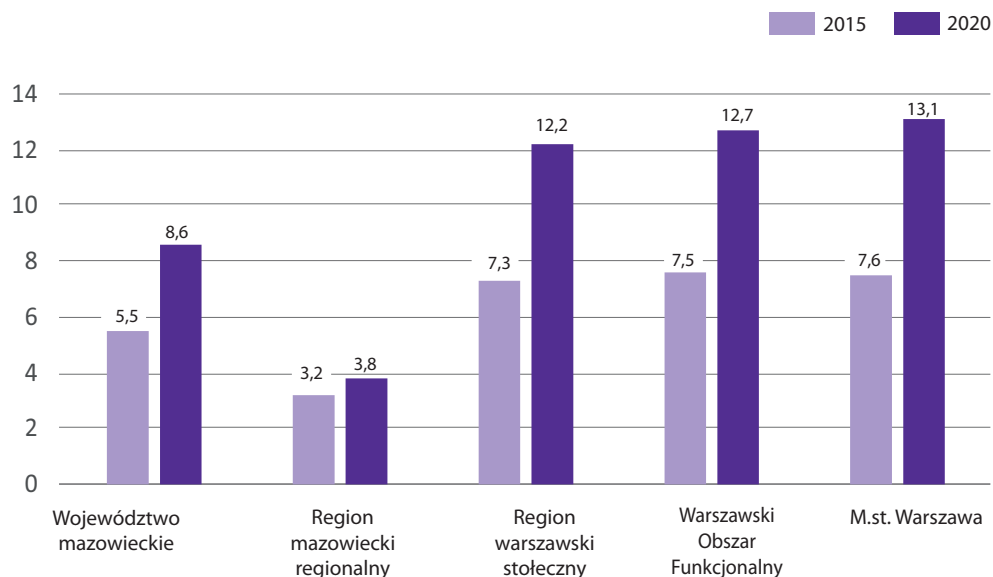
Wykres 7. Mieszkania oddane do użytkowania
Chart 7. Dwellings completed

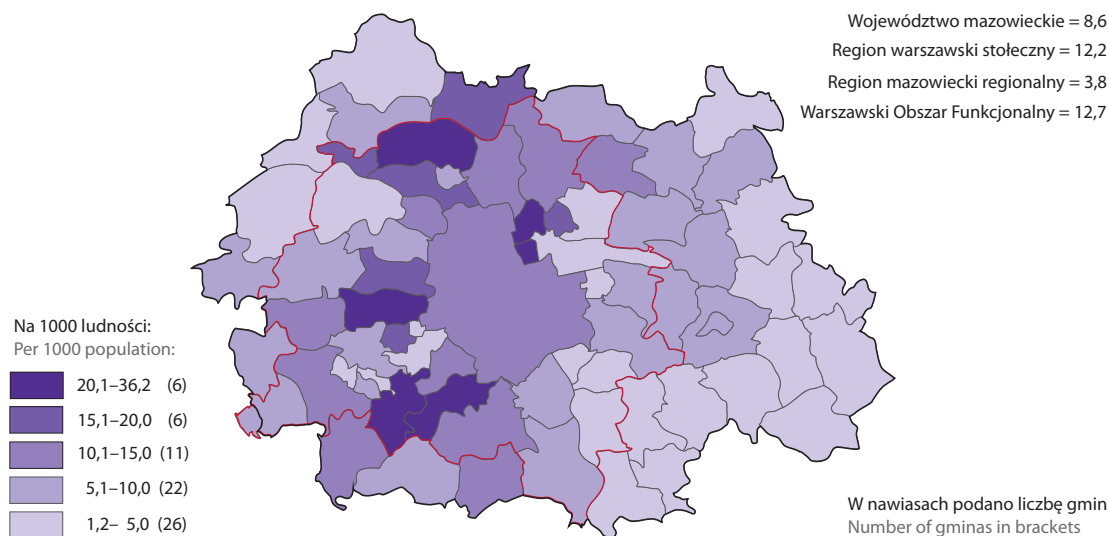
Wykres 8. Mieszkania i przyrost ludności w latach 2015–2020
Chart 8. Dwellings and population growth in 2015–2020

Wykres 9. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców
 Chart 9. Dwellings completed per 1000 population

Mapa 28. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r.
 Map 28. Dwellings completed per 1000 population in 2020

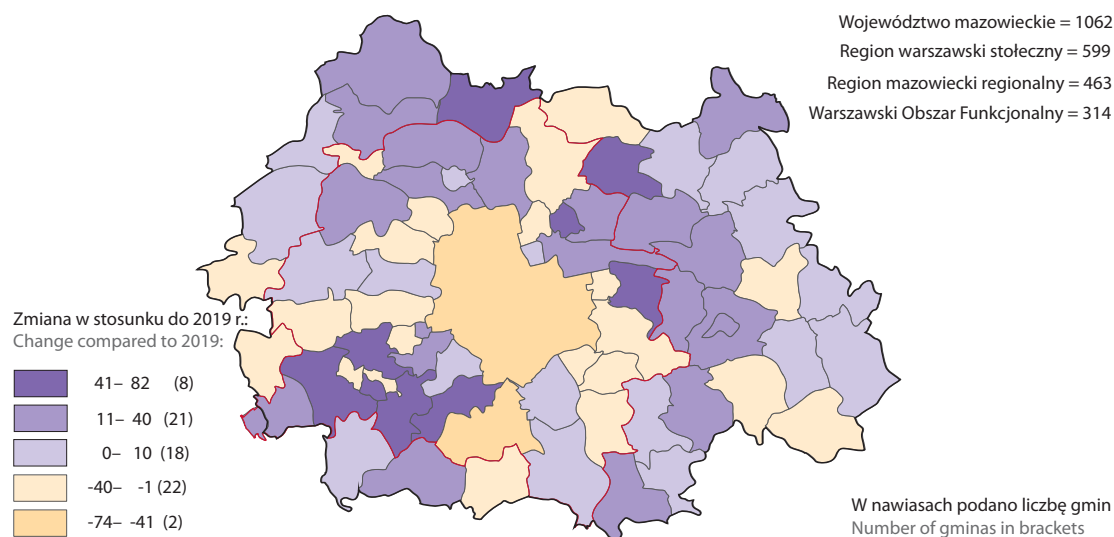

W badanym okresie (2015-2020) we wszystkich przekrojach terytorialnych przyrost mieszkań w zasobach był większy niż wzrost liczby ludności. W wyniku tego procesu sukcesywnie zmniejsza się liczba osób w przeliczeniu na mieszkanie. W 2020 r. wyniosła – 2,27 osoby w przypadku województwa mazowieckiego, 2,02 w RWS, a tylko 1,76 w Warszawie.

In the analysed period (2015-2020), in all territorial cross-sections, the increase in dwellings in the stock was greater than the increase in population. As a result of this process, the number of persons per dwelling is gradually decreasing. In 2020, it amounted to – 2.27 persons in Mazowieckie Voivodship, 2.02 in the RWS, and only 1.76 in Warszawa.

Mapa 29. Pozwolenia na budowę i zgłoszenia z projektem budowlanym na budowę nowych budynków mieszkalnych w 2020 r.

Map 29. Building permits and registrations with a construction project for the construction of new residential buildings in 2020

Tablica 8. Średnia cena 1m² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych
Table 8. The average price of 1 m² of residential premises

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	Mazowieckie Voivodship
Ogółem w zł Total in PLN	2015	7 073	3 177	6 654
	2019	7 954*	3 760	7 296*
	2020^a	8 254	4 192	7 646
Rynek pierwotny w zł Primary market in PLN	2015	7 003	3 628	6 754
	2019	7 123*	4 126	6 682*
	2020^a	7 628	4 375	7 229
Rynek wtórny w zł Secondary market in PLN	2015	7 146	2 948	6 559
	2019	8 610*	3 507	7 770*
	2020^a	9 004	4 052	8 112

a Dane wstępne.
a Preliminary data.

Rynkowa sprzedaż lokali mieszkalnych

dotyczy sprzedaży na wolnym rynku (z pewnymi wyłączeniami, np. sprzedaży między stronami spokrewnionymi) oraz sprzedaży przetargowej. Sprzedaż na rynku pierwotnym dotyczy transakcji dokonywanych na wolnym rynku, gdzie stroną sprzedającą jest osoba prawna i średnia cena za 1 m² powierzchni użytkowej lokalu wynosi co najmniej 2 000 zł. Do transakcji na rynku wtórnym zaliczono pozostałe transakcje rynkowe przeprowadzone na wolnym rynku oraz sprzedaż przetargową.

Średnia cena 1 m² lokali mieszkalnych

uzyskana jako iloraz wartości i powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych zaliczonych do danego grupowania. Cena obejmuje wszystkie składniki nieruchomości objętej transakcją. Ceny lokali mieszkalnych sprzedanych na rynku pierwotnym zawierają podatek VAT.

Market sales of residential units

include free market sales (with certain exceptions, e.g. sales between related parties) and tender sales. The sale on the primary market concerns transactions made on the open market, where the selling party is a legal entity and the average price per 1 m² of useful floor area is at least PLN 2,000. Transactions on the secondary market include other market transactions carried out on the free market and sale by tender.

The average price of 1 m² of residential premises

obtained as a quotient of the value and usable area of residential premises included in the given grouping. The price includes all components of the real estate covered by the transaction. Prices of residential premises sold on the primary market include VAT.

W 2020 r. średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego w regionie warszawskim stołecznym kształtowała się na poziomie 8254 zł i w stosunku do 2015 roku wzrosła o 16,7%. Dla porównania, w pozametropolitalnej części województwa było prawie 4200 zł za 1 m². Obie części województwa różni zależność cen pomiędzy rynkiem pierwotnym, a wtórnym. O ile w przypadku RWS mieszkania na rynku wtórnym są droższe o 18% (odpowiednio 9004 zł i 7628 zł za 1m²), o tyle w pozostałej części województwa są o 7% tańsze (odpowiednio 4052 i 4375 zł za 1m²).

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową sprzedanych lokali w regionie warszawskim stołecznym, najwyższą średnią cenę za 1 m² lokalu mieszkalnego odnotowano w przypadku mieszkań o powierzchni do 40 m² – 9279 zł. Na zakup takiego mieszkania na rynku pierwotnym wydano średnio 8424 zł za 1 m², a na rynku wtórnym 9982 zł.

Średnia cena za 1 m² lokalu mieszkalnego o powierzchni od 40,1 do 60 m² wyniosła 8511 zł, lokalu o powierzchni od 60,1 do 80 m² – 8202 zł, a lokalu o powierzchni powyżej 80,1 m² – 7626 zł.

W regionie mazowieckim regionalnym najwyższą średnią cenę za 1 m² lokalu mieszkalnego zanotowano dla mieszkań o powierzchni od 60,1 do 80 m² – 4261 zł (rynek pierwotny - 4416 zł, rynek wtórny – 4093 zł).

Miernikiem zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych jest wskaźnik „liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw”. W 2020 r. wskaźnik ten w regionie warszawskim stołecznym wyniósł 3098 i był ponad 3-krotnie wyższy niż w pozostałej części województwa. W porównaniu z 2015 r. dla prezentowanych jednostek obserwuje się znaczący wzrost wartości wskaźnika, co wskazuje na korzystną tendencję poprawy potrzeb mieszkaniowych.

In 2020, the average price of 1 m² of a residential unit in region warszawski stołeczny was PLN 8254 and increased by 16.7% compared to 2015. For comparison, in the extra-metropolitan part of the Voivodship it was almost PLN 4200 per 1 m². Both parts of the Voivodship differ in the price relationship between the primary and secondary markets. While in the case of RWS, dwellings on the secondary market are more expensive by 18% (PLN 9004 and PLN 7628 per 1m², respectively), in the rest of the Voivodship they are cheaper by 7% (PLN 4052 and PLN 4375 per 1m², respectively).

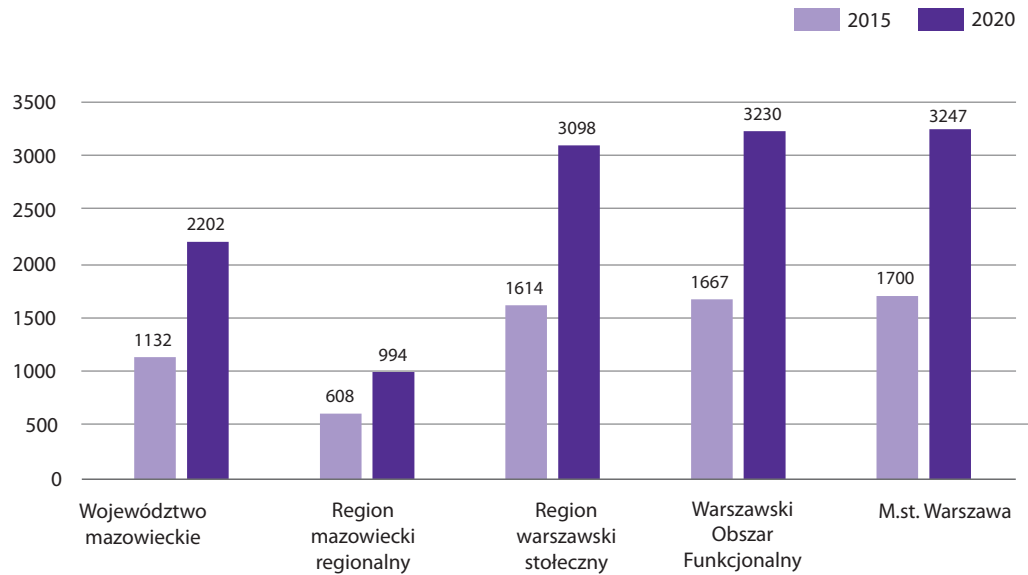
Taking into account the useful floor area of the dwellings sold in region warszawski stołeczny, the highest average price per 1 m² of residential premises was recorded for dwellings with an area of up to 40 m² – PLN 9279. For the purchase of such a dwelling on the primary market on average PLN 8424 per 1 m² was spent, and on the secondary market PLN 9982.

The average price for 1 m² of a residential unit with an area of 40.1 to 60 m² was PLN 8511, for a unit with an area of 60.1 to 80 m² – PLN 8202, and for a unit with an area of more than 80.1 m² – PLN 7626.

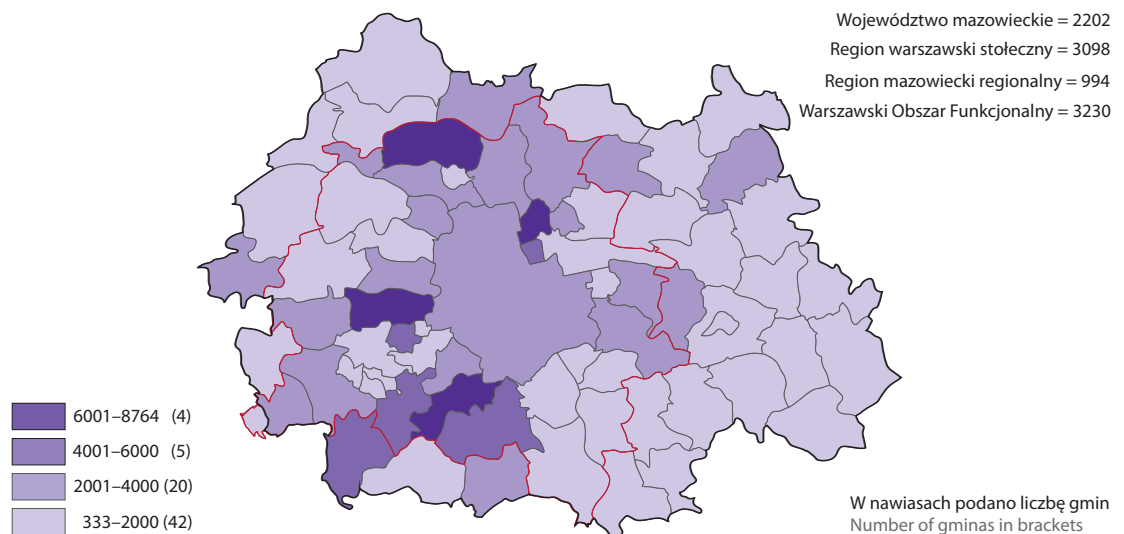
In Mazowieckie Voivodship, the highest average price per 1 m² of a dwelling was recorded for dwellings with an area from 60.1 to 80 m² – PLN 4261 (primary market – PLN 4416, secondary market – PLN 4093).

The measure of the satisfaction of housing needs is the indicator „the number of dwellings completed per 1000 contracted marriages”. In 2020, this indicator in region warszawski stołeczny was 3098 and was over three times higher than in the rest of the Voivodship. Compared to 2015, a significant increase in the value of the indicator has been observed for the presented units, which indicates a favourable trend of improving housing needs.

Wykres 10. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw
Chart 10. Dwellings completed per 1000 concluded marriages

Mapa 30. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw w 2020 r.
Map 30. Dwellings completed per 1000 concluded marriages in 2020

5.3. Infrastruktura komunalna

W województwie mazowieckim dostępność do sieci wodociągowej jest powszechna. Udział ludności korzystającej z tej sieci w liczbie ludności ogółem w Warszawie w 2020 r. wyniósł 96,2 %. W RWS i WOF odnotowano zbliżone wartości, wynoszące odpowiednio 91,4% i 92,0%, zaś w województwie mazowieckim 90,7%. Jednocześnie w porównaniu z rokiem 2015 największy przyrost wskaźnika zaobserwowano w RWS – o 1,2 p. proc. W województwie mazowieckim i WOF przyrosty te wynosiły odpowiednio: 1,1 p. proc. i 0,9 p. proc., natomiast w Warszawie o 0,4 p. proc.

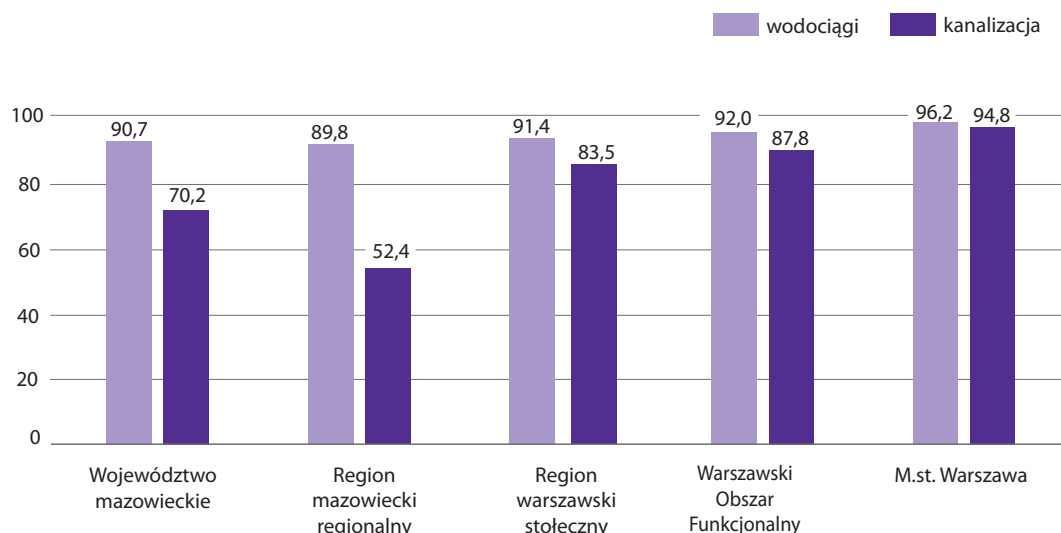
5.3. Municipal infrastructure

In Mazowieckie Voivodship, access to the water supply system is common. The share of the population connected to water supply system in the total population in Warszawa in 2020 was as high as 96.2%. Similar values were recorded in RWS and WOF, amounting to 91.4% and 92.0%, respectively, and in Mazowieckie Voivodship 90.7%. At the same time, compared to 2015, the highest increase in the indicator was observed in RWS – an increase by 1.2 pp. In Mazowieckie Voivodship and WOF, these increases amounted to 1.1 pp and 0.9 pp, respectively, while in Warszawa by 0.4 pp.

Tablica 9. Wodociągi i kanalizacja
Table 9. Water supply and sewage systems

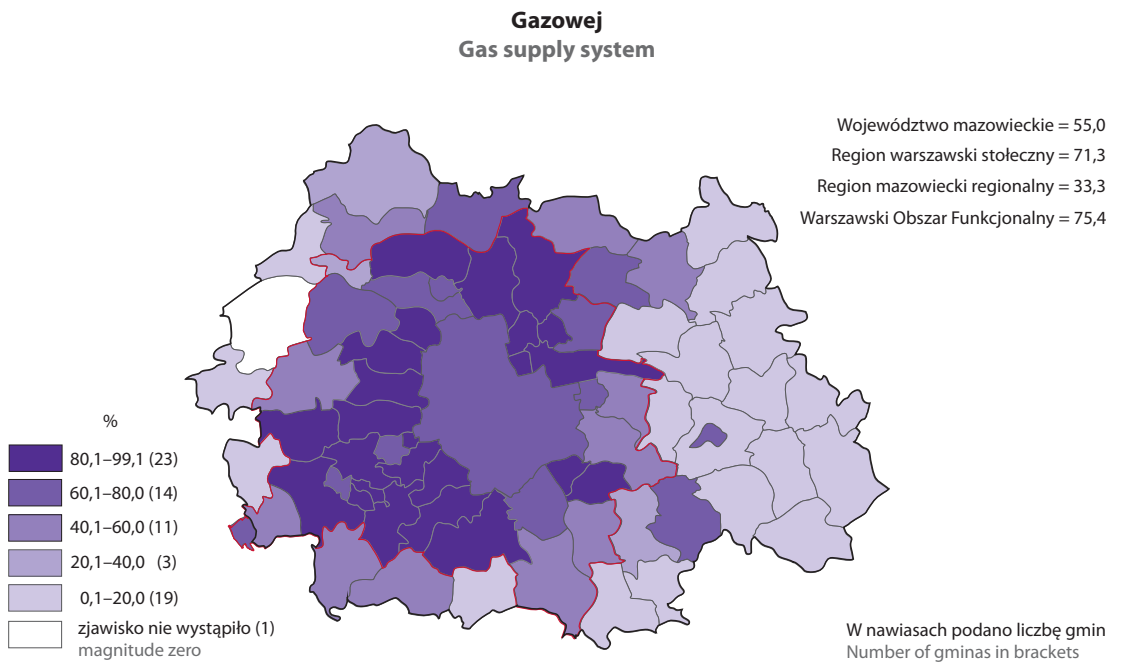
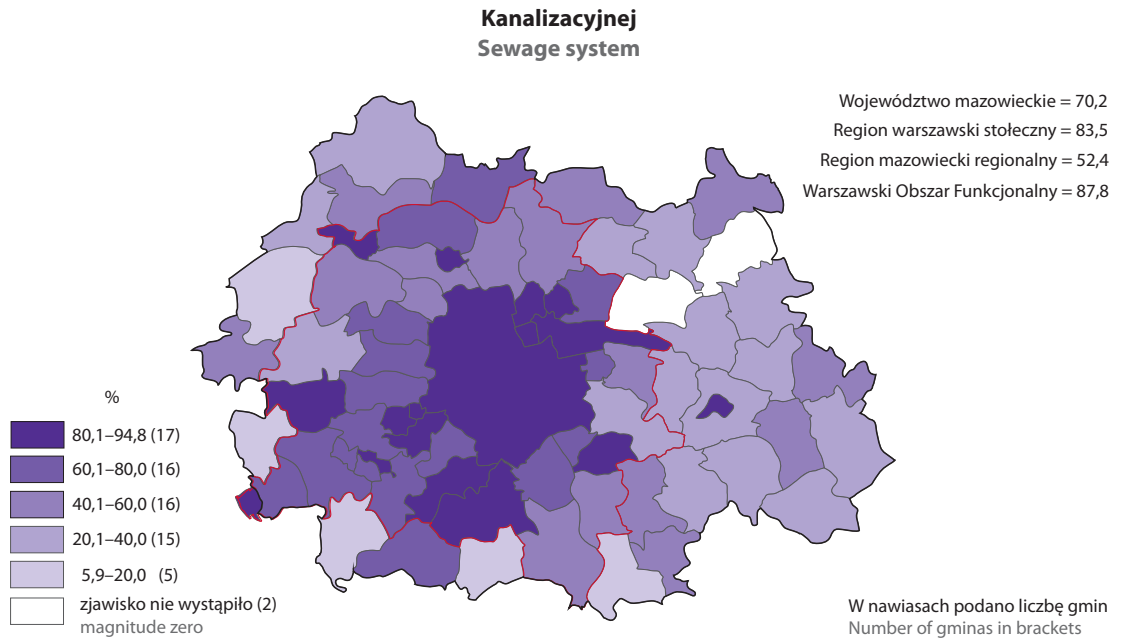
Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Sieć rozdzielcza w km: Distribution network in km:				
wodociągowa water supply	2015	11 990,6	32 025,7	44 016,3
	2019	13 448,1	33 120,0	46 568,1
	2020	13 633,1	33 228,1	46 861,2
kanalizacyjna sewage systems	2015	7 154,4	7 525,6	14 680,0
	2019	8 401,4	8 519,5	16 920,9
	2020	8 637,1	8 808,0	17 445,1

Wykres 11. Odsetek mieszkańców korzystających z wodociągów i kanalizacji w 2020 r.
Chart 11. Percentage of inhabitants connected to water supply systems and sewage systems in 2020

Mapa 31.
Map 31.

Ludność korzystająca z sieci w % ogółu ludności w 2020 r.
Population connected to sewage and gas supply systems in % of the total population in 2020

Biorąc pod uwagę skalę lokalną, w metropolii nadal występowało duże zróżnicowanie w dostępności do infrastruktury wodociągowej. W 22 gminach RWS udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w liczbie ludności ogółem przekroczył poziom 95%. Z drugiej strony w 4 gminach metropolii udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej był ciągle niższy niż 50%. Do tej grupy należały Leoncin (48,2%), Strachówka (45,8%), Poświętne (20,4%) i Jabłonna (19,7%).

W m.st. Warszawie udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (94,8%) był zbliżony do udziału ludności korzystającej z wodociągów. W metropolii odsetek ten był nieco niższy i wynosił 87,8%, dla WOF i 83,5% dla RWS. W przypadku województwa mazowieckiego wskaźnik osiągnął poziom 70,2%.

Względem roku 2015 udział ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł w Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym, regionie warszawskim stołecznym i województwie odpowiednio o 2,6 p. proc., o 3,0 p. proc. i o 4,0 p. proc. W przypadku Warszawy było to 1,7 p. proc., ale poziom odniesienia był zdecydowanie wyższy. Poza Warszawą wartość wskaźnika na poziomie przekraczającym 90% odnotowano tylko w 3 gminach metropolii: Ząbkach (93,9%), Lesznowoli (92,9%) i Legionowie (91,1%). Najniższe wartości wskaźnika charakteryzowały gminy peryferyjne obszaru metropolitalnego. W dwóch gminach metropolii (Poświętne i Strachówka) kanalizacji sieciowej nie było w ogóle, a udział mieszkańców korzystających z kanalizacji wynoszący 20% i mniej odnotowano w kolejnych 5 gminach: Leoncin (20,0%), Sobienie-Jeziory (19,1%), Baranów (18,8%), Żabia Wola (14,6%) i Prażmów (5,9%).

Różnica między udziałem ludności korzystającej z wodociągów a udziałem ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej dla regionu warszawskiego stołecznego w końcu 2020 r. wynosiła 7,9 p. proc. (dla WOF było to 4,2 p. proc., a dla Warszawy jedynie 1,4 p. proc.). W kilku gminach różnice w tym zakresie przekraczały 80 p. proc. (Prażmów, Żabia Wola, Sobienie-Jeziory). Z drugiej strony w metropolii wystąpiła grupa gmin, w których udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej był większy niż tej korzystającej z wodociągów (Józefów, Kobylka, Otwock, Piastów, Ząbki, Legionowo, Jabłonna). Pozytywnym aspektem jest to, że sieć kanalizacyjna jest sukcesywnie rozbudowywana, zaś różnica pomiędzy udziałami ludności korzystającej z wodociągów i kanalizacji maleje, co pozwala zmniejszać negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne.

Udział ludności obsługiwanej przez sieć gazową w metropolii wynosił ponad 70%. Było to o ok. 17 p. proc. więcej niż w całym województwie mazowieckim (55,0%). Podkreślenia wymaga fakt, że udział ludności korzystających z sieci gazowej utrzymuje się od 2015 r. na właściwie niezmiennym poziomie. W stosunku do 2019 r. niewielki wzrost wystąpił w województwie mazowieckim oraz w regionie warszawskim stołecznym odpowiednio o 1,6 p. proc. i o 1,5 p. proc. Natomiast spadek był w Warszawie o 0,4 p. proc.

Taking into account the local scale, there was still considerable variation in the availability of water supply infrastructure in the metropolis. In 22 gminas of RWS, the share of the population connected to water supply system in the total population exceeded 95%. On the other hand, in 4 gminas of the metropolis, the share of inhabitants connected to water supply system was still lower than 50%. This group included Leoncin (48.2%), Strachówka (45.8%), Poświętne (20.4%) and Jabłonna (19.7%).

In m.st. Warszawa, the share of the population connected to sewage system (94.8%) was similar to the share of the population connected to water supply system. In the metropolis, this percentage was slightly lower and amounted to 87.8% for WOF and 83.5% for RWS. In the case of Mazowieckie Voivodship, the indicator reached the level of 70.2%. Compared to 2015, the share of the population connected to sewage system increased in the Warsaw Functional Area, region warszawski stołeczny and the Voivodship by 2.6 pp, 3.0 pp, and by 4.0 pp, respectively. In the case of Warszawa, it was 1.7 pp, but the reference level was definitely higher. Outside of Warszawa, the value of the indicator at a level exceeding 90% was recorded only in 3 gminas of the metropolis: Ząbki (93.9%), Lesznowola (92.9%) and Legionowo (91.1%). The lowest values of the index were characteristic of peripheral gminas of the metropolitan area. In two gminas of the metropolis (Poświętne and Strachówka), there was no sewage system at all, and the share of inhabitants using the sewage system of 20% and less was recorded in the next 5 gminas: Leoncin (20.0%), Sobienie-Jeziory (19.1%), Baranów (18.8%), Żabia Wola (14.6%) and Prażmów (5.9%).

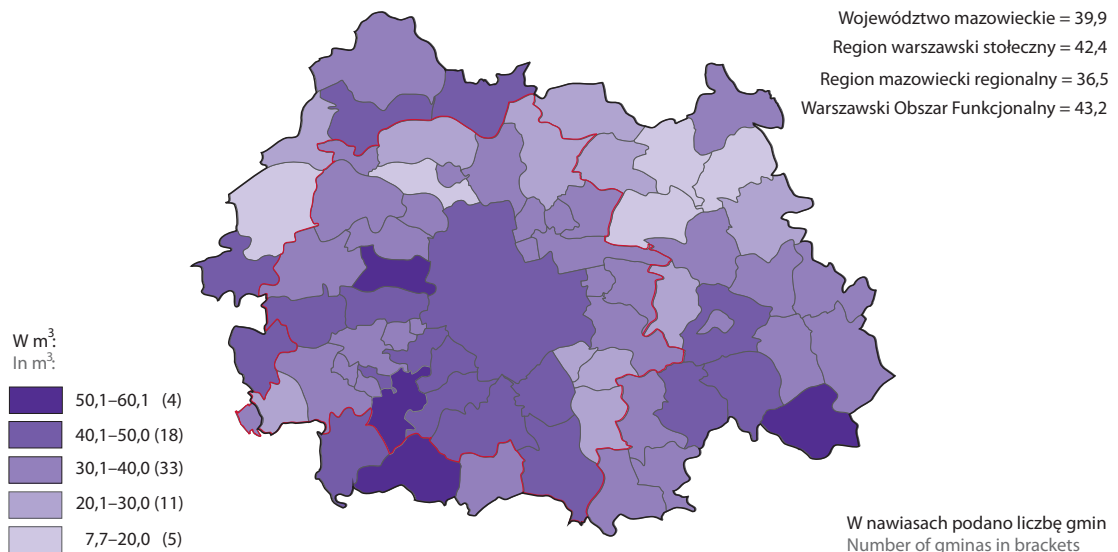
The difference between the share of the population connected to water supply system and the share of the population connected to sewage system for region warszawski stołeczny at the end of 2020 was 7.9 pp (for WOF it was 4.2 pp, and for Warszawa only 1.4 pp). In a few gminas, the differences in this respect exceeded 80 pp (Prażmów, Żabia Wola, Sobienie-Jeziory). On the other hand, in the metropolis there was a group of gminas in which the share of the population connected to sewage system was greater than that of the population connected to water supply system (Józefów, Kobylka, Otwock, Piastów, Ząbki, Legionowo, Jabłonna). A positive aspect is that the sewage network is being gradually expanded, and the difference between the shares of the population connected to water supply and sewage systems is decreasing, which allows to reduce the negative impact on the natural environment.

The share of the population connected to gas supply system in the metropolis was over 70%. It was about 17 pp more than in the entire Mazowieckie Voivodship (55.0%). It should be emphasized that the share of population connected to gas supply system has remained virtually unchanged since 2015. Compared to 2019, a slight increase was recorded in Mazowieckie Voivodship and region warszawski stołeczny by 1.6 pp and by 1.5 pp, respectively. On the other hand, the decrease was 0.4 pp in Warszawa.

Tablica 10. Zużycie wody i gazu w gospodarstwach domowych
Table 10. Consumption of water and gas in households

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Na 1 korzystającego: Per user:				
woda z wodociągów w m ³ water supply in m ³	2015	45,0	38,6	42,2
	2019	46,4	40,4	43,8
	2020	46,4	40,8	44,0
gaz z sieci w kWh gass in kWh	2015	3 122,5	2 353,3	2 927,0
	2019	3 534,4	2 601,0	3 294,7
	2020	3 504,0	2 674,6	3 288,7

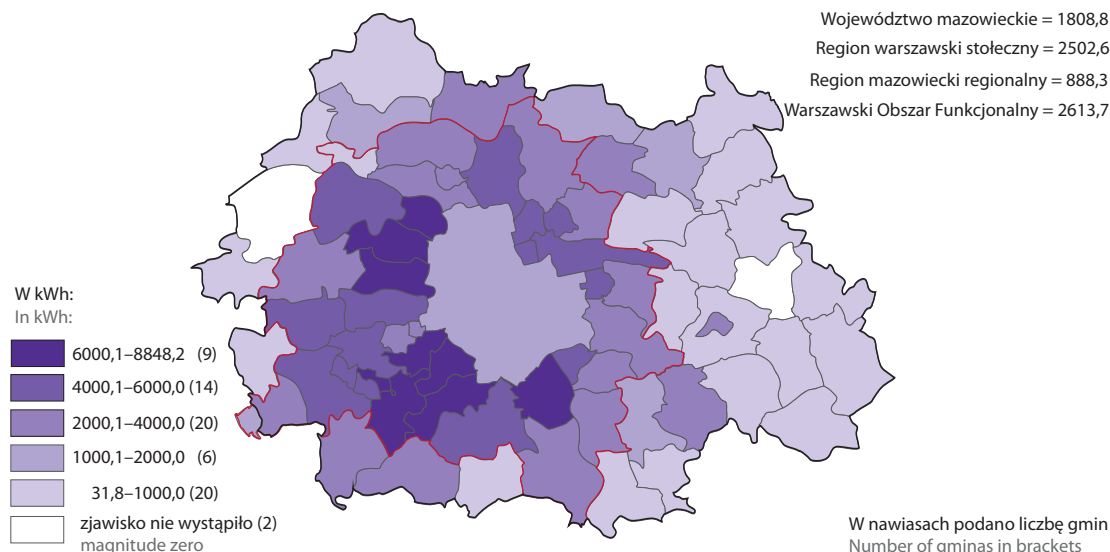
Mapa 32. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.
Map 32. Water consumption from water supply systems in households per capita in 2020

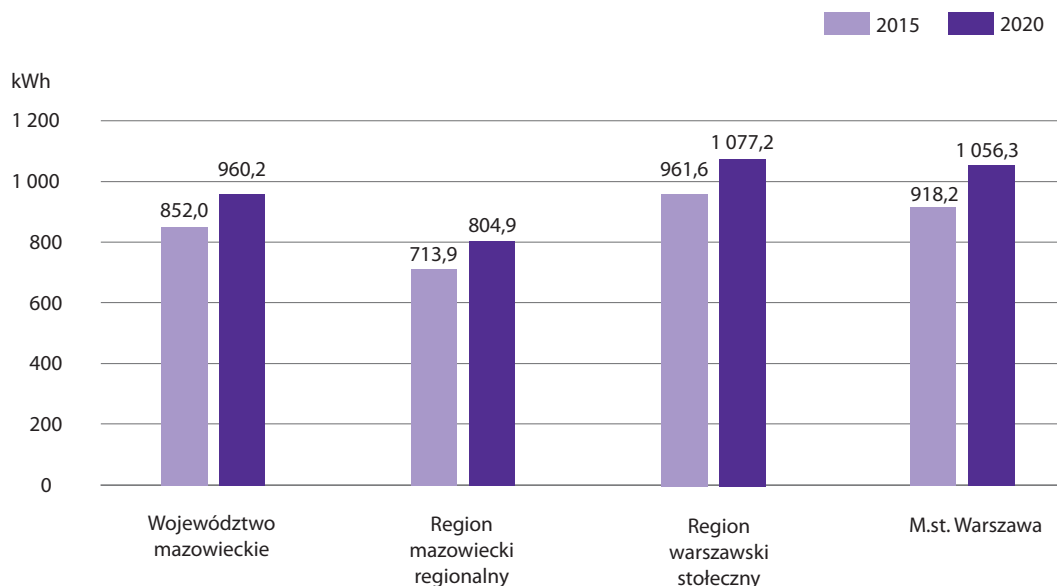
W 2020 r. w gospodarstwach domowych województwa mazowieckiego zużywano średnio 40 m³ wody z wodociągów (39,9 m³). W metropolii (RWS) zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca było wyższe (42,4 m³ na 1 mieszkańca). W Warszawie było to aż 46,7 m³ na mieszkańca. W stosunku do 2019 r. zaobserwowano niewielki wzrost zużycia wody w gospodarstwach domowych w województwie mazowieckim (0,5%).

In 2020, an average of 40 m³ of water from the water supply system was used in households in Mazowieckie Voivodship (39.9 m³). In the metropolis (RWS), water consumption in households per capita was higher (42.4 m³ per capita). In Warszawa it was 46.7 m³ per capita. Compared to 2019, a slight increase in water consumption in households was observed in Mazowieckie Voivodship (0.5%).

Mapa 33. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.
Map 33. Gas consumption in households per capita in 2020

Wykres 12. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2020 r.
Chart 12. Electricity consumption in households per capita in 2020

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w RWS kształtowało się na poziomie 1077,2 kWh i było to więcej o 117,0 kWh niż w województwie. Z kolei mieszkaniec Warszawy zużywał 1056,3 kWh. W porównaniu z 2019 r. zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wzrosło w Warszawie, w województwie i w RWS odpowiednio o 3,1%; 3,0%; 2,9%.

Electricity consumption in households per capita in RWS was 1077.2 kWh, which was 117.0 kWh more than in the Voivodeship. In turn, a resident of Warszawa consumed 1056.3 kWh. Compared to 2019, electricity consumption per capita increased in Warszawa, in the Voivodeship and in RWS by 3.1%; 3.0%; 2.9%, respectively.

Rozdział 6.

Chapter 6.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Health care and social welfare

6.1. Ochrona zdrowia

Na terenie województwa mazowieckiego w 2020 r. funkcjonowało 1771 aptek i punktów aptecznych, z czego 1014 zlokalizowanych było na terenie obszaru metropolitalnego (57,3% tego typu placówek w województwie). Dostępność aptek (mierzona liczbą mieszkańców przypadających na 1 obiekt) była podobna we wszystkich przekrojach terytorialnych i kształtowała się na poziomie 2,9–3,1 tys. osób na obiekt.

Należy zwrócić uwagę, że rok 2020 był trzecim z kolei, w którym liczba aptek i punktów aptecznych zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego (spadek w skali metropolii o 21, a w skali województwa o 47 placówek). Prawdopodobnie jest to wynik obowiązującej od 2017 r. nowelizacji prawa farmaceutycznego, która wprowadziła obostrzenia dotyczące tworzenia nowych aptek w zakresie m.in. ich odległości od już istniejących obiektów i minimalnej liczby ludności, która powinna przypadać na 1 placówkę, którą ustalono na 3 tys. mieszkańców.

6.1. Health care

In 2020, there were 1771 pharmacies and pharmaceutical outlets in Mazowieckie Voivodship, of which 1014 were located in the metropolitan area (57.3% of such establishments in the Voivodship). The availability of pharmacies (measured by the number of inhabitants per 1 facility) was similar across all territories and ranged from 2.9 to 3.1 thousand persons per facility.

It should be noted that 2020 was the third consecutive year in which the number of pharmacies and pharmaceutical outlets decreased compared to the previous year (a decrease in the Voivodship by 47 establishments, in the metropolis by 21). This is probably the result of the amendment to the pharmaceutical law in force since 2017, which introduced restrictions on the creation of new pharmacies in the field of, among others, their distance from already existing facilities and the minimum number of persons, which should be per 1 facility, which was set at 3 thousand residents.

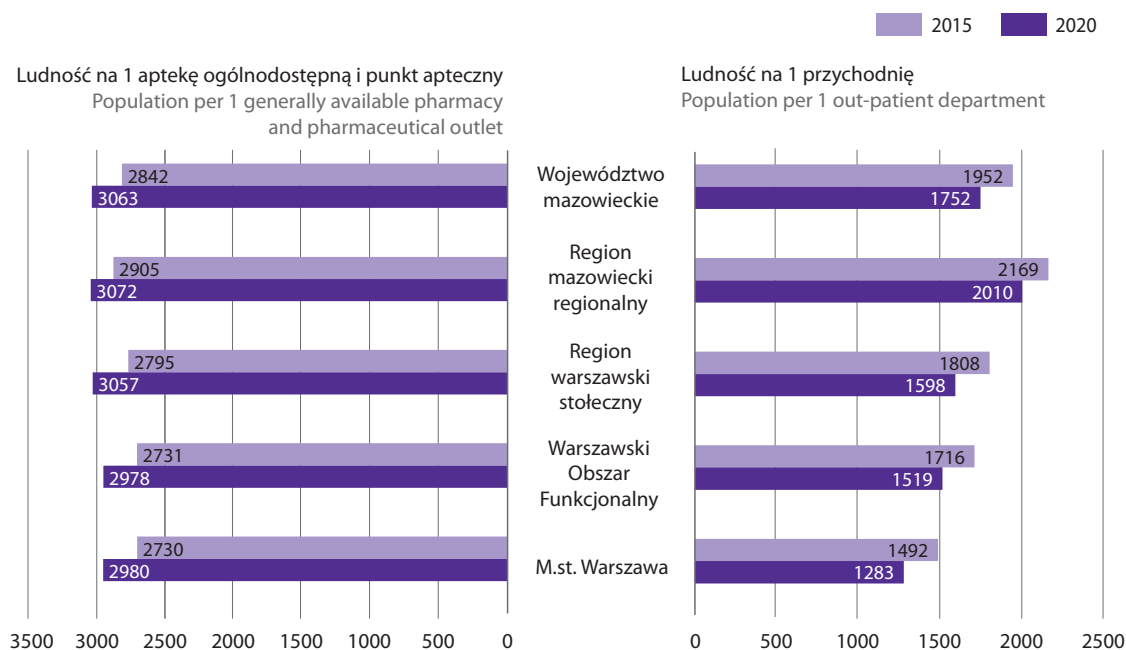
Tablica 11. Ochrona zdrowia

Table 11. Health care

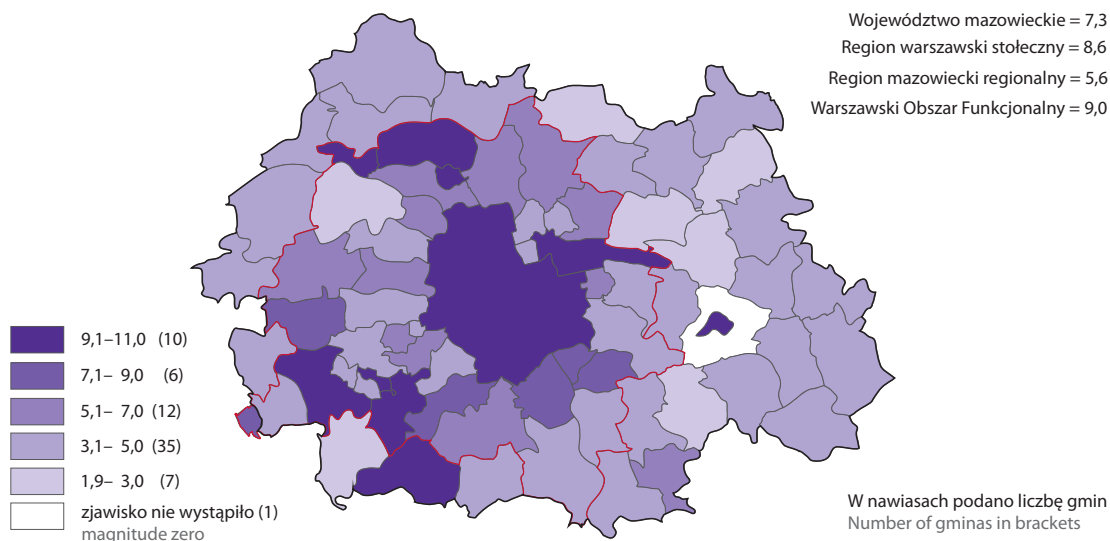
Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne Generally available pharmacies and pharmaceutical outlets	2015	1 069	813	1 882
	2019	1 035	783	1 818
	2020	1 014	757	1 771
Przychodnie Out-patient departments	2015	1 652	1 089	2 741
	2019	1 944	1 152	3 096
	2020	1 940	1 157	3 097
w tym podległe samorządowi of which subordinated to local government	2015	215	134	349
	2019	245	152	397
	2020	246	147	393

**Wykres 13. Ludność na 1 obiekt infrastruktury zdrowotnej
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 13. Population per 1 establishment of health infrastructure
As of 31 December

Mapa 34. Porady^a lekarskie ambulatoryjne na 1 mieszkańca w 2020 r.
Map 34. Doctors consultations^a per capita in out-patient health care in 2020

^a łącznie z poradami udzielonymi w nocnej i świątecznej opiece zdrowotnej.
a including consultations provided in night and holiday health care.

W 2020 r. na terenie województwa mazowieckiego działało 3,1 tys. przychodni, z których 1,9 tys. zlokalizowanych było w metropolii, a 1,4 tys. w samej Warszawie. Dostępność przychodni w Warszawie jest największa (1,3 tys. osób na 1 obiekt). W metropolii wskaźnik ten wynosił 1,6 tys. osób, a na poziomie województwa niemal 1,8 tys.

Z dostępnością przychodni związana jest liczba ambulatoryjnych porad lekarskich, których w przeliczeniu na 1 mieszkańca w metropolii udzielono ich więcej (8,6) niż średnio w województwie (7,3). Najwięcej porad lekarskich (powyżej 10 w przeliczeniu na mieszkańca) udzielono w Nadarzynie, Legionowie, Podkowie Leśnej i Warszawie. Z drugiej strony w 33% gmin metropolii liczba porad ambulatoryjnych na mieszkańca nie przekraczała 4.

W 2020 r. w placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (żłobkach oraz klubach dziecięcych) w województwie mazowieckim było do dyspozycji ponad 28 tys. miejsc. Ponad 22 tys. z nich znajdowało się w metropolii, z czego ponad 16 tys. w samej Warszawie. Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych dynamicznie rośnie. W latach 2015–2020 w województwie mazowieckim powstało ponad 14 tys. nowych miejsc opieki. Zdecydowana większość z nich (ponad 11 tys.) przybywała w placówkach zlokalizowanych w granicach RWS (z czego ponad 7 tys. w samej Warszawie).

Przekłada się to na wskaźnik liczby dzieci do lat 3 objętych opieką w ww. placówkach na 1000 dzieci do lat 3, który w metropolii jest wyższy niż w województwie o ok. 33% (odpowiednio 177 wobec 133 dzieci).

In 2020, 3.1 thousand out-patient departments, of which 1.9 thousand were located in the metropolis, and 1.4 thousand in Warszawa itself. The availability of out-patient departments in Warszawa is the highest (1.3 thousand persons per 1 facility). In the metropolis, this indicator amounted to 1.6 thousand persons, and at the Voivodship level almost 1.8 thousand.

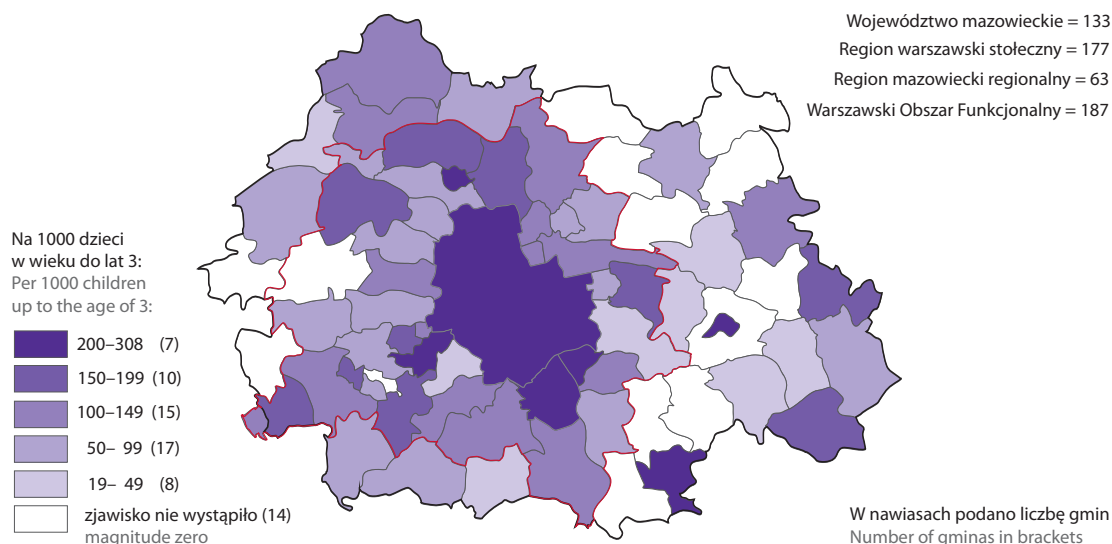
The availability of out-patient departments is related to the number of out-patient medical consultations, which per capita, in the metropolis were more (8.6) than in the Voivodship on average (7.3). Most medical consultations (over 10 per capita) were provided in Nadarzyn, Legionowo, Podkowa Leśna and Warszawa. On the other hand, in 33% of metropolitan gminas the number of out-patient consultations per capita did not exceed 4.

In 2020, over 28 thousand places were available in facilities providing care for children up to 3 years of age (nurseries and children's clubs) in Mazowieckie Voivodship. Over 22 thousand of them were located in the metropolis, of which over 16 thousand in Warszawa itself. The number of places in nurseries and children's clubs is growing dynamically. In the years 2015-2020, over 14 new care places were created in Mazowieckie Voivodship. The vast majority of them (over 11 thousand) stayed in facilities located within the RWS (of which over 7 thousand in Warszawa itself).

This translates into the indicator of the number of children up to 3 years of age provided with care in the above-mentioned facilities per 1000 children under 3 years of age, which in the metropolis is higher than in the Voivodship by approx. 33% (177 compared to 133 children, respectively).

Mapa 35. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach oraz klubach dziecięcych w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 35. Children up to the age of 3 in nurseries and children's clubs in 2020 As of 31 December

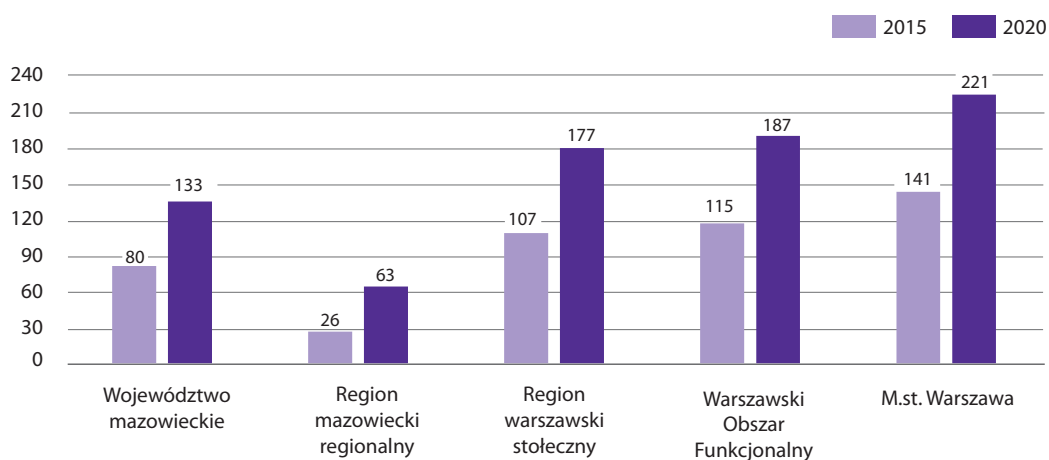

Blisko 70% położonych na terenie metropolii miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych skoncentrowanych jest w Warszawie. W samej metropolii także panuje duże zróżnicowanie w tym zakresie. Tylko w 10 gminach RWS odsetek dzieci objętych opieką żłobkową przekraczał w 2020 r. 20% (poza Warszawą także w gminach: Osieck, Michałowice, Latowicz, Józefów, Legionowo, Milanówek, Konstancin Jeziorna, Czosnów i Mińsk Mazowiecki). Z drugiej strony cały czas w 14 gminach nie ma żadnego miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.

Nearly 70% of places in nurseries and children's clubs located in the metropolis are concentrated in Warszawa. The metropolis itself also varies greatly in this respect. Only in 10 gminas of RWS the percentage of children covered by nursery care in 2020 exceeded 20% (apart from Warszawa, also in the gminas of: Osieck, Michałowice, Latowicz, Józefów, Legionowo, Milanówek, Konstancin Jeziorna, Czosnów and Mińsk Mazowiecki). On the other hand, there are still no childcare facilities for children up to 3 years of age in 14 gminas.

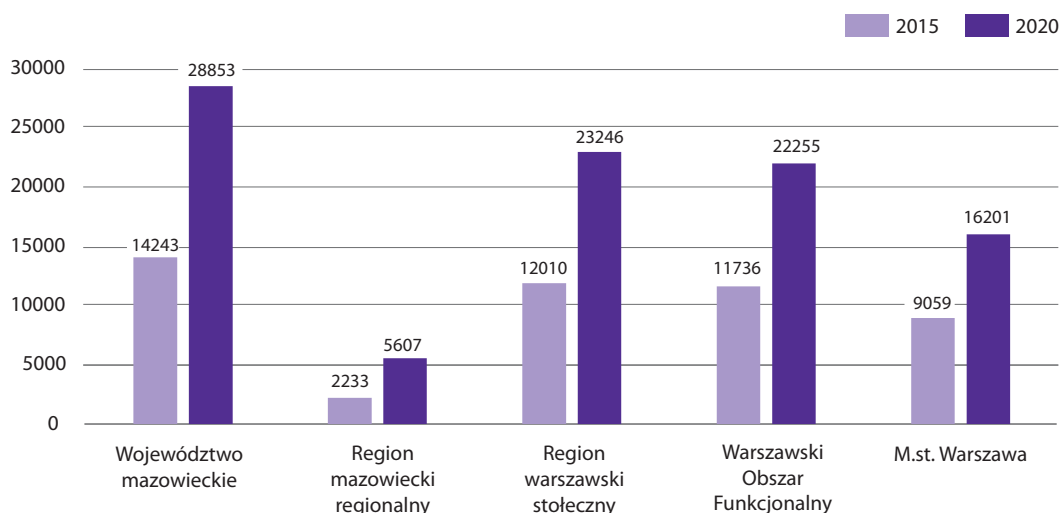
Wykres 14. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Children up to the age of 3 in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 As of 31 December

Wykres 15. Miejsca w placówkach^a sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Places in establishments^a providing care for children up to the age of 3 As of 31 December

^a Placówki obejmują żłobki (łącznie z oddziałami) i kluby dziecięce.

^a Establishments include nurseries (including nursery wards) and children's clubs.

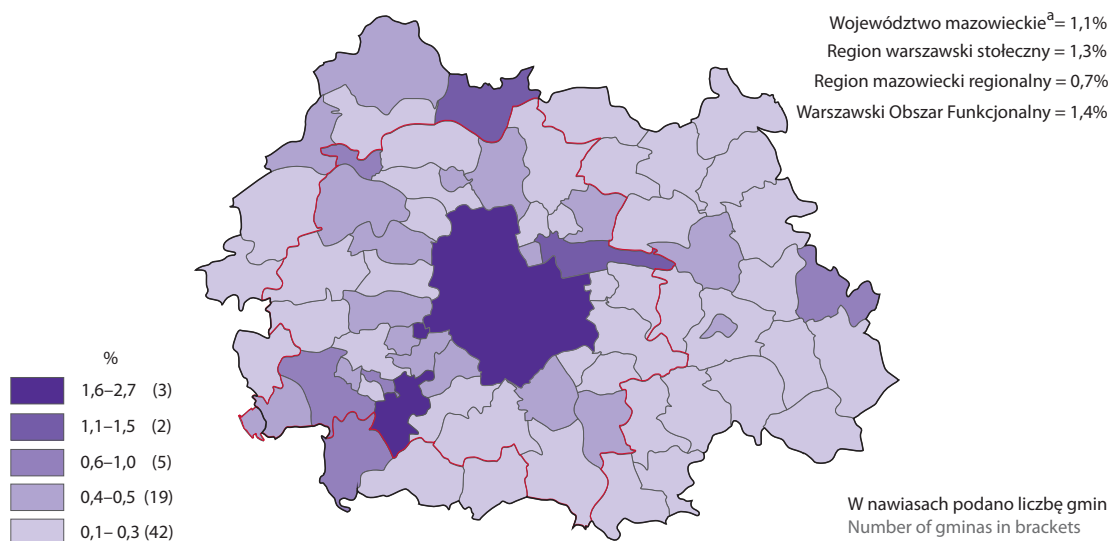
Kompetencje samorządu lokalnego w zakresie ochrony zdrowia nie są duże, czego dowodem jest wolumen wydatków na ten dział oraz ich udział w strukturze wydatków ogółem. Na poziomie metropolii w 2020 r. było to 378 mln, co stanowiło 1,3% wydatków ogółem (w województwie na ten cel przeznaczono ponad 477 mln zł, co stanowiło 1,1% wydatków ogółem). Tylko 3 gminy metropolii przeznaczyły na ochronę zdrowia blisko 2,0% swoich wydatków. Blisko 60% gmin metropolii przeznaczała na ten cel mniej niż 0,3% swoich wydatków.

The competences of the local government in the field of health care are not large, as evidenced by the volume of expenditure on this division and their share in the structure of total expenditure. At the voivodship level, over PLN 477 million was allocated to health care in 2020, which accounted for 1.1% of total expenditure. In the metropolis it was 378 million, which constituted 1.3%. Only 3 gminas of the metropolis allocated nearly 2.0% of their expenditure for this purpose. Nearly 60% of metropolitan gminas spent less than 0.3% of their expenditure on health care.

Tablica 12. Wydatki budżetów gmin na ochronę zdrowia
Table 12. Expenditure of gminas budgets on health care

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	2015	284,1	87,4	371,5
	2019	306,2	112,9	419,1
	2020	378,4	98,8	477,2

Mapa 36. Udział wydatków budżetów gmin na ochronę zdrowia w 2020 r.
Map 36. Share of gminas budgets expenditure on health care in 2020

6.2. Pomoc społeczna

Jedną z form wsparcia, z jakiej mogli korzystać mieszkańcy województwa mazowieckiego były świadczenia rodzinne. Głównymi kryteriami uprawniającymi do tych świadczeń są posiadanie dziecka na utrzymaniu oraz przeciętny miesięczny dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Niezależnie od wysokości dochodu przyznawane są zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne oraz świadczenie rodzicielskie.

W 2020 r. w województwie mazowieckim zasiłki rodzinne pobierało średnio miesięcznie 103,2 tys. rodzin (tj. o 18,7% mniej niż w 2019 r. i o 17,3% mniej niż w 2015 r.), z czego 30,3 tys. rodzin w metropolii, a 10,3 tys. w samej Warszawie.

W regionie warszawskim stołecznym wypłacano je przeciętnie miesięcznie dla 62,5 tys. dzieci (w województwie na 212,6 tys. dzieci, a w Warszawie na 20,6 tys.). Było to mniej niż w 2019 r. odpowiednio o 20,4%, 15,5% i o 24,3%, a w porównaniu z 2015 r. mniej odpowiednio o 5,9%, 14,4%, 4,2%.

Udział dzieci w wieku poniżej 18 lat, na które rodzice otrzymali zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w RWS wynosił 9,6% i był niższy o 2,7 p. proc. w porównaniu z 2019 r. i o 1,7 p. proc. w stosunku do 2015 r. (w województwie – 18,8%, a w Warszawie wynosił 5,8%).

6.2. Social welfare

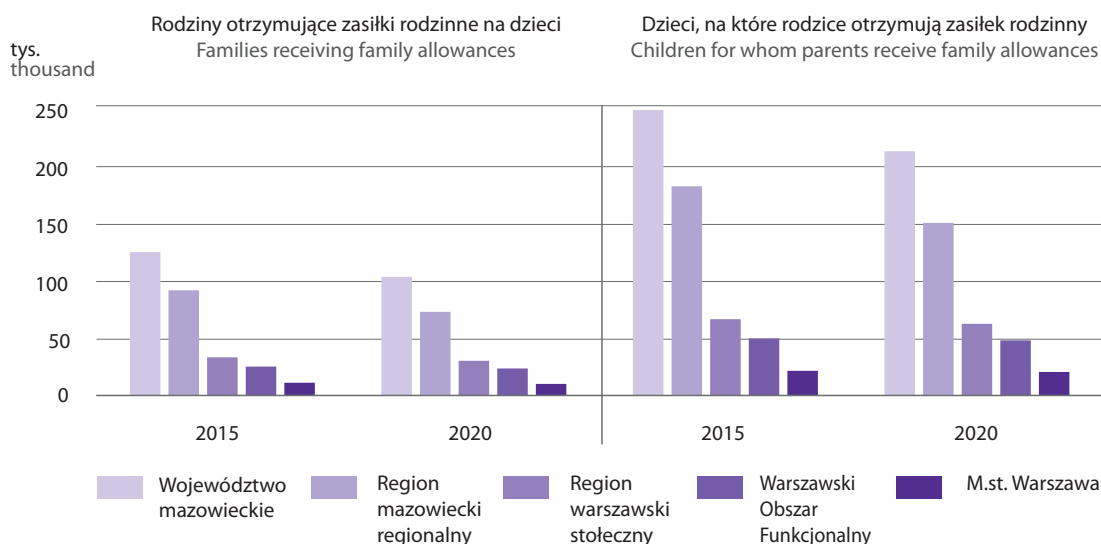
Family benefits were one of the forms of support available to the inhabitants of Mazowieckie Voivodship. The main criteria for entitlement to these benefits are having a dependent child and the average monthly income per person in the family. Regardless of the amount of income, nursing allowances, nursing benefits and child-raising benefit are granted.

In 2020, in Mazowieckie Voivodship, family allowances were collected on average by 103.2 thousand families (i.e. 18.7% less than in 2019 and 17.3% less than in 2015), of which 30.3 thousand families in the metropolis, and 10.3 thousand in Warszawa itself.

In region warszawski stołeczny, they were paid for 62.5 thousand children per month on average (in the voivodship for 212.6 thousand children, and in Warszawa for 20.6 thousand). It was less than in 2019 by 20.4%, 15.5% and 24.3%, respectively, and compared to 2015, less by 5.9%, 14.4% and 4.2%, respectively.

The share of children under the age of 18, for whom their parents received family allowances, in the total number of children of that age in RWS was 9.6% and was lower by 2.7 pp compared to 2019 and by 1.7 pp compared to 2015 (in the Voivodship – 18.8%, and in Warszawa it was 5.8%).

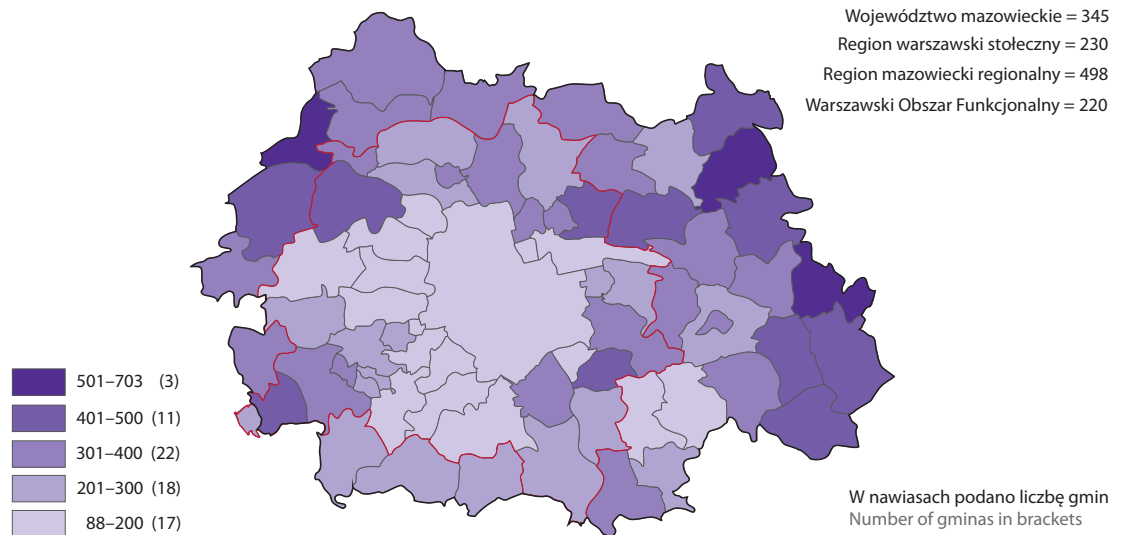
Wykres 16. Korzystający ze świadczeń rodzinnych
Chart 16. Persons receiving family benefits

Tablica 13. Pomoc społeczna
Table 13. Social welfare

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Placówki stacjonarnej pomocy społecznej (łącznie z filiami) Stationary social welfare facility (including branches)	2015	157	98	255
	2019	180	112	292
	2020	175	110	285
miejsca places	2015	8 760	7 376	16 136
	2019	9 914	7 679	17 593
	2020	9 564	7 488	17 052
mieszkańcy residens	2015	8 049	6 756	14 805
	2019	9 141	7 406	16 547
	2020	8 100	6 856	14 956
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Persons using social assistance at domicile	2015	109 173	213 390	322 563
	2019	74 562	134 169	208 731
	2020	71 240	116 221	187 461

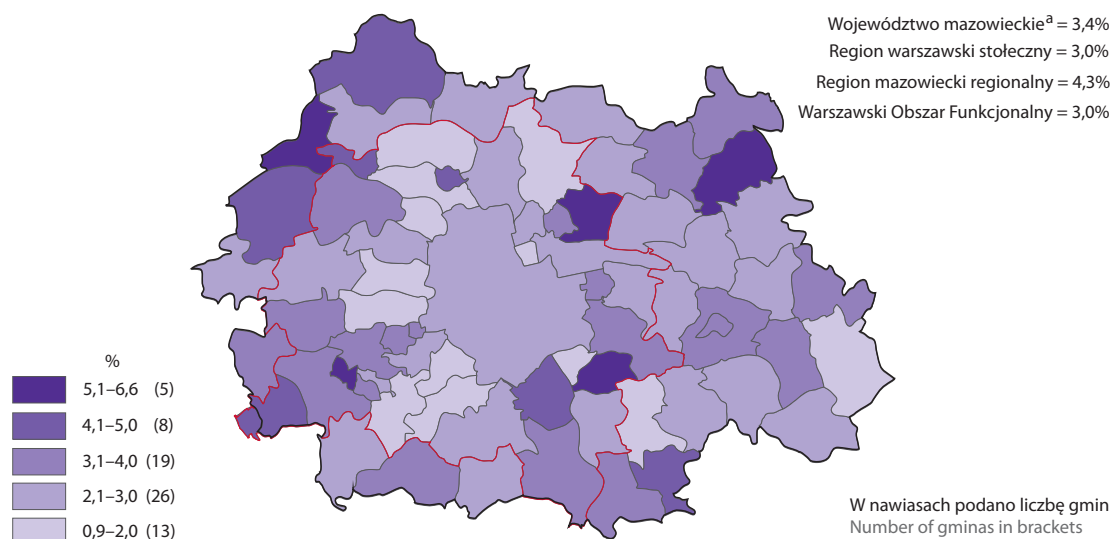
Mapa 37. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2020 r.
Map 37. Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population in 2020

Tablica 14. Wydatki budżetów gmin na pomoc społeczną
Table 14. Expenditure of gminas budgets on social welfare

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Pomoc społeczna w mln zł Social welfare in million PLN	2015	1 196,2	1 305,9	2 502,1
	2019	837,3	591,9	1 429,2
	2020	866,2	595,3	1 461,5
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w mln zł Other tasks in the field of social policy in million PLN	2015	150,2	64,6	214,9
	2019	72,0	30,4	102,4
	2020	75,5	34,9	110,4
Dział „Rodzina” w mln zł „Family” division in million PLN	2019	3 788,6	3 202,3	6 990,9
	2020	4 972,8	3 724,4	8 697,2

Mapa 38. Udział wydatków budżetów gmin na pomoc społeczną w 2020 r.
Map 38. Share of gminas budgets expenditure on social welfare in 2020

^a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
^a Including cities with powiat status.

Wydatki na pomoc społeczną w 2020 r. wyniosły w woj. mazowieckim 1,46 mld zł, z czego ponad 866 mln zł zostało zrealizowane w metropolii, a ponad 613 mln zł w samej Warszawie. Udział wydatków budżetów gmin na pomoc społeczną w 2020 r. wyniósł od 3,0% w RWS i w Warszawie do 3,4% w całym województwie mazowieckim. W stosunku do roku 2019 udział wydatków w tym zakresie zmniejszył się zarówno w całej metropolii (o 0,12 p. proc.), jak i w większości gmin (blisko 70%) na jej obszarze.

Wydatki gmin na pomoc społeczną i ich udział w budżetach były zróżnicowane.

Expenditure on social assistance in 2020 in Mazowieckie Voivodship amounted to PLN 1.46 billion, of which over PLN 866 million was spent in the metropolis, and over PLN 613 million in Warszawa alone. The share of gminas budgets for social assistance in 2020 ranged from 3.0% in the RWS and in Warszawa to 3.4% in the entire Mazowieckie Voivodship. Compared to 2019, the share of expenditure in this area decreased both in the entire metropolis (by 0.12 pp) and in most gminas (nearly 70%) in its area.

The expenditure of gminas on social assistance and their share in budgets varied. The lowest social assistance expen-

Najniższe wydatki na pomoc społeczną (poniżej 1,5% budżetu) poniosły gminy: Stare Babice, Ożarów Mazowiecki, Łomianki, Mrozy, Ząbki i, Nadarzyn. Najwięcej środków (powyżej 5%) przeznaczyły gminy: Strachówka, Otwock, Wołomin, Milanówek i Zakroczym.

Wydatki w dziale „Rodzina” (w relacji do roku poprzedniego) w metropolii wzrosły o 1184 mln zł, w województwie o 1706 mln zł, z uwagi na realizację przez cały rok rozszerzonego programu „Rodzina 500+” i wypłatę świadczenia na każde dziecko do 18 roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

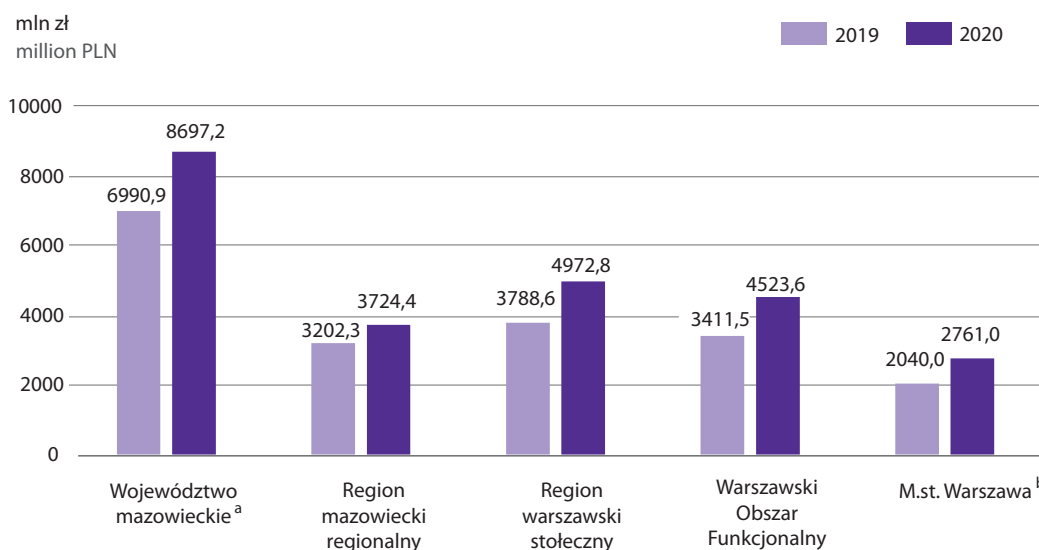
diture (less than 1.5% of the budget) was incurred by the gminas of: Stare Babice, Ożarów Mazowiecki, Łomianki, Mrozy, Ząbki and Nadarzyn. Most funds (over 5%) were allocated by the gminas of: Stachówka, Otwock, Wołomin, Milanówek and Zakroczym.

Expenditure in the „Family” division (compared to the previous year) in the metropolis increased by PLN 1184 million, in the Voivodship by PLN 1706 million, due to the implementation of the extended programme „Family 500+” throughout the year and payment of a benefit for each child up to 18 years of age, regardless of the income earned by the family.

Tablica 15. Wydatki budżetów gmin w dziale „Rodzina” według wybranych rozdziałów budżetowych
Table 15. Expenditure of gminas budgets in the „Family” division by selected budget chapters

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Tworzenie i funkcjonowanie żłobków w tys. zł Creation and operation of nurseries in thousands PLN	2019	227 288,9	47 712,9	275 001,8
	2020	315 560,9	49 933,6	365 494,5
Rodziny zastępcze w tys. zł Foster families in thousands PLN	2019	43 727,2	23 584,8	67 312,0
	2020	46 794,5	25 229,2	72 023,7
Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych w tys. zł Activity of care and education centres in thousands PLN	2019	83 225,2	21 030,7	104 255,8
	2020	81 914,2	21 145,8	103 060,0

Wykres 17. Wydatki budżetów gmin w dziale „Rodzina”
Chart 17 Expenditure of gminas budgets in the „Family” division

a Łącznie z miastami na prawach powiatu. b Dane dotyczą budżetu miasta na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status. b Data concern budget of the city with powiat status.

Rozdział 7. Chapter 7.

Kultura Culture

Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowią relatywnie niewielki odsetek w budżetach samorządowych. W 2020 r. gminy w RWS i w WOF przeznaczyły na ten cel średnio po 2,8% swoich wydatków. Udział ten był nieznacznie wyższy niż w województwie mazowieckim (2,7%) i niższy niż w Warszawie (3,1%).

W czterech gminach RWS udział omawianych wydatków przekroczył 4%. Były to Wiązowna (5,1%), Izabelin, Kałuszyn (po 4,7%) i Konstancin-Jeziorna (4,4%). Z drugiej strony w 9 gminach metropolii ich udział stanowił mniej niż 1% wydatków ogółem; najmniejszy odnotowano w gminach Leoncin, Prażmów i Ząbki (po 0,4%).

W 2015 r. wydatki gmin RWS na działania związane z kulturą wyniosły 585,8 mln zł (z czego 75,4% stanowiły wydatki m.st. Warszawy). Do 2019 r. kwoty na ten cel systematycznie rosły i osiągnęły wartość 831,8 mln (udział stolicy 74,9%). W 2020 r. wydatki gmin wyniosły 806,6 mln (udział stolicy 77,7%). Było to mniej o 3,0% niż przed rokiem.

Istotną funkcję kulturotwórczą, szczególnie w mniejszych miastach i miejscowościach, pełnią biblioteki publiczne, które poza udostępnianiem księgozbiorów często organizują różnego typu wydarzenia kulturalne. Stąd dostęp do bibliotek stanowi jeden z ważniejszych wskaźników dostępu do kultury. W 2020 r. w związku z ogłoszeniem w Polsce stanu zagrożenia epidemicznego, ograniczona została możliwość prowadzenia działalności m.in. przez biblioteki publiczne, które z dnia na dzień musiały zamknąć swoje obiekty dla czytelników. Wprowadzone czasowe ograniczenia spowodowały zmiany w funkcjonowaniu bibliotek.

Expenditure on culture and protection of national heritage constitute a relatively small percentage in local government budgets. In 2020, the gminas in the RWS and in the WOF allocated, on average, 2.8% of their expenditure for this purpose. This share was slightly higher than in Mazowieckie Voivodship (2.7%) and lower than in Warszawa (3.1%).

In four gminas of RWS, the share of the discussed expenditure exceeded 4%. They were Wiązowna (5.1%), Izabelin, Kałuszyn (4.7% each) and Konstancin-Jeziorna (4.4%). On the other hand, in 9 gminas of the metropolis their share accounted for less than 1% of the total expenditure; the smallest was recorded in the gminas of Leoncin, Prażmów and Ząbki (0.4% each).

In 2015, the expenditure of the RWS gminas on activities related to culture amounted to PLN 585.8 million (of which 75.4% was the expenditure of m.st. Warszawa). Until 2019, the amounts for this purpose were systematically growing and reached the value of PLN 831.8 million (the share of the capital city was 74.9%). In 2020, the expenditure of gminas amounted to PLN 806.6 million (the share of the capital city was 77.7%). It was less by 3.0% than in the previous year.

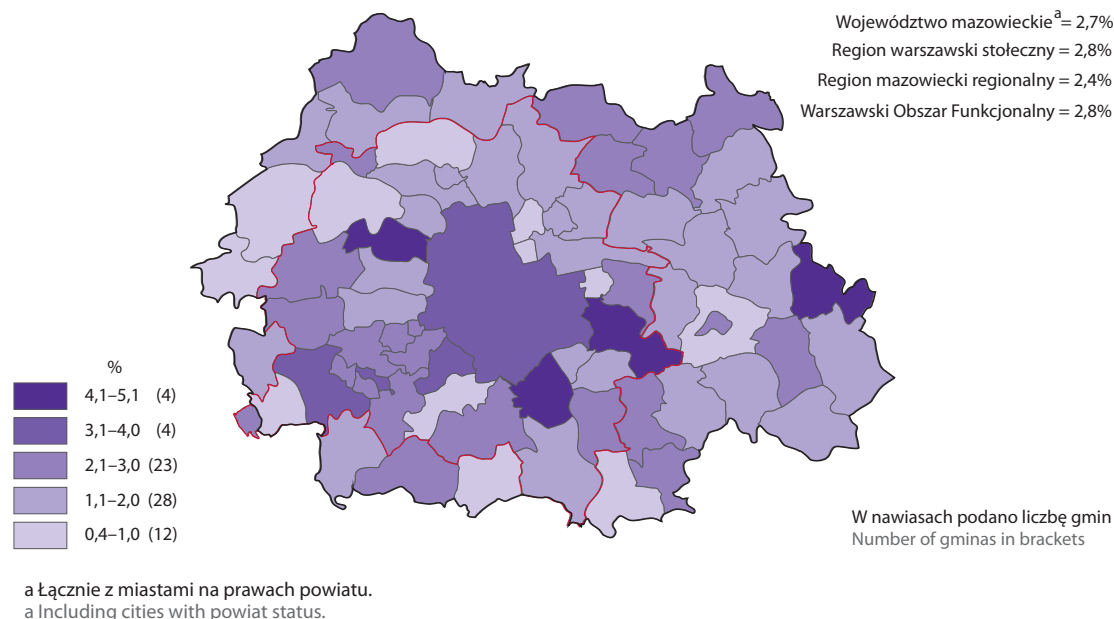
An important culture-forming function, especially in smaller towns and villages, is played by public libraries, which, apart from providing access to book collections, often organize various types of cultural events. Hence, access to libraries is one of the most important indicators of access to culture. In 2020, in connection with the announcement of an epidemic threat in Poland, the possibility of conducting business activities was limited, inter alia, by public libraries

Tablica 16. Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego
Table 16. Expenditure of gminas budgets on culture and national heritage protection

Wyszczególnienie Specification		Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	2015	585,8	284,3	870,0
	2019	831,8	367,5	1 199,4
	2020	806,6	331,4	1 137,9

Mapa 39.
Map 39.

Udział wydatków budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2020 r.
Share of gminas budgets expenditure on culture and national heritage protection in 2020

Część jednostek obsługiwała jedynie zwroty i wydawała rezerwacje w wyznaczonych punktach, a część świadczyła usługi, wykorzystując m.in. możliwości Internetu. W 2020 r. w gminach RWS działało 407 bibliotek, które stanowiły 43,0% ogólnej liczby tych placówek w województwie mazowieckim. Jednocześnie należy zauważyć, że ich rozlokowanie jest koncentryczne, tzn. najwięcej bibliotek zlokalizowanych jest w Warszawie – 205, w pozostałych gminach WOF – 139. W województwie mazowieckim na 1 placówkę biblioteczną (biblioteki wraz z filiami oraz punkty biblioteczne) przypadało 5231 osób (o 255 więcej niż w 2015 r.). W RWS było to 6567 osób (o 128 więcej), a w WOF – 6939 osób (o 155 więcej).

W 2020 r. w RWS liczba bibliotek w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 10, a w pozostałej części województwa zmniejszyła się o 25 placówek. Jeśli analizą obejmie się poziom gmin, to ubytek bibliotek odnotowano w trzech gminach: Klembów, Piaseczno i Wieliszew (po 1 placówce). W 8 gminach liczba bibliotek zwiększyła się o 13 (4 z nich zlokalizowane były w Warszawie).

W 2020 r. w regionie warszawskim stołecznym w stosunku do 2015 r. zwiększyła się liczebność księgozbioru bibliotek publicznych. O ile w 2015 r. było 9634,8 tys. woluminów, to w 2020 r. było ich o 269,4 tys. więcej. Spadek natomiast odnotowano zarówno w województwie mazowieckim o 187,1 tys., jak i w regionie mazowieckim regionalnym o 456,5 tys. egzemplarzy.

that had to close their facilities to readers overnight. The introduced time limitations resulted in changes in the functioning of libraries. Some units only processed returns and issued reservations at designated points, and some provided services using, inter alia, Internet capabilities. In 2020, 407 libraries were operating in the gminas of RWS, which constituted 43.0% of the total number of these institutions in Mazowieckie Voivodship. At the same time, it should be noted that their location is concentric, i.e. most libraries are located in Warszawa – 205, in other gminas of WOF – 139. In Mazowieckie Voivodship there were 5231 persons per 1 library facility (libraries with branches and library service points) (by 255 more than in 2015). In RWS it was 6567 persons (128 more), and in WOF – 6939 persons (155 more).

In 2020, the number of libraries in RWS increased by 10 compared to 2015, and decreased by 25 in the rest of the Voivodship. If the analysis covers the level of gminas, the loss of libraries was recorded in three gminas: Klembów, Piaseczno and Wieliszew (1 facility each). In 8 gminas, the number of libraries increased by 13 (4 of them were located in Warszawa).

In 2020, the number of public libraries in region warszawski stołeczny increased compared to 2015. While in 2015 there were 9634.8 thousand volumes, in 2020 there were 269.4 thousand more. On the other hand, a decrease was recorded both in Mazowieckie Voivodship by 187.1 thousand and in region mazowiecki regionalny by 456.5 thousand volumes.

Tablica 17. Biblioteki publiczne (z filiami)
Table 17. Public libraries (with branches)

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Placówki (stan w dniu 31 XII) Establishments (as of 31 XII)	2015	397	564	961
	2019	407	551	958
	2020	407	539	946
Księgozbiór w tys. wol. (stan w dniu 31 XII) Collection in thousand vol. (as of 31 XII)	2015	9 634,8	8 058,2	17 693,0
	2019	9 888,9	7 776,6	17 665,5
	2020	9 904,2	7 601,7	17 505,9
Czytelnicy w ciągu roku Library borrowers during the year)	2015	625 058	322 476	947 534
	2019	647 810	296 719	944 529
	2020	527 126	249 906	777 032

Poziom czytelnictwa mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych na obszarze RWS był niższy niż w 2015 r. (o 15,7%), a liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2020 r. wyniosła 527,1 tys. Liczba osób korzystających z bibliotek spadła zarówno całym województwie (o 18,0%), jak i w regionie mazowieckim regionalnym (o 22,5%).

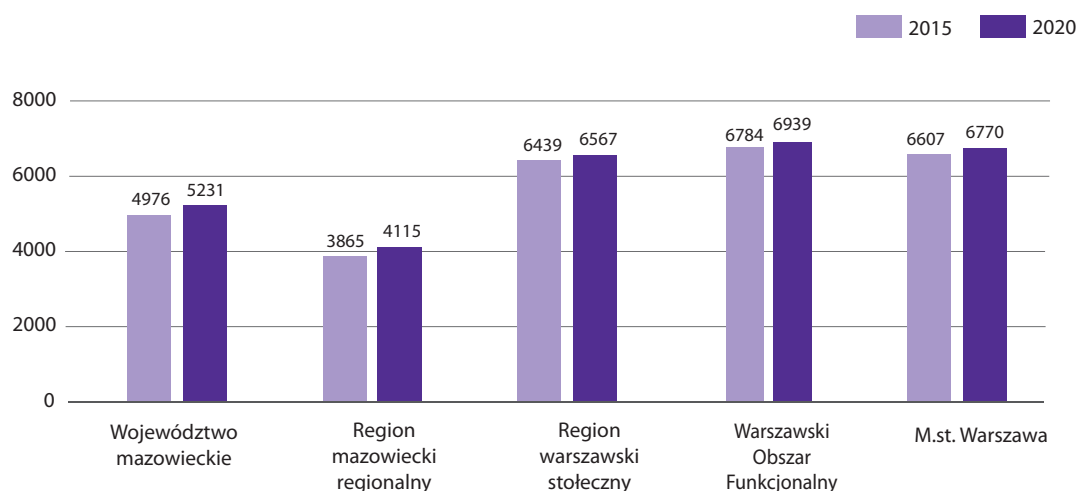
Biblioteki, szczególnie te w oddalonych od Warszawy gminach, mogą pełnić także rolę we wspieraniu rozwoju społeczeństwa cyfrowego. Większość bibliotek i ich filii oferuje bowiem możliwość skorzystania z komputerów podłączonych do Internetu. W 2020 r. w województwie mazowieckim było 3519 komputerów z dostępem do sieci – to o 133 mniej niż w 2015 r. W RWS spadek ten wyniósł 52 szt. (w 2020 r. – 1832), a w gminach WOF – spadek o 44 szt. do poziomu 1596 szt. W Warszawie były 93 komputery i w 2020 r. było ich 1062. Należy zwrócić uwagę, że oferta bibliotek jest pod tym względem zróżnicowana przestrzennie. Poza Warszawą jeszcze tylko w 12 gminach RWS czytelnicy mieli dostęp do ponad 20 komputerów z Internetem. Jednocześnie w gminie Kampinos był tylko jeden taki komputer. Większość bibliotek oferuje dostęp do Internetu bezprzewodowego. W 2020 r. w województwie mazowieckim było to 60,5% ogółu bibliotek, w RWS – 66,8%, w WOF – 66,6%, a w Warszawie – 61,5%.

The level of readership measured by the number of readers in public libraries in the RWS area was lower than in 2015 (by 15.7%), and the number of registered users actively borrowing in 2020 amounted to 527.1 thousand. The number of persons using libraries dropped both in the entire Voivodship (by 18.0%) and in region mazowiecki regionalny (by 22.5%).

Libraries, especially those in gminas remote from Warszawa, can also play a role in supporting the development of the digital society. Most libraries and their branches offer the possibility of using computers connected to the Internet. In 2020, there were 3519 computers with access to the network in Mazowieckie Voivodship – this is 133 less than in 2015. In RWS, this decrease amounted to 52 (in 2020 – 1832), and in the gminas of WOF – a decrease by 44 items to the level of 1596 items. There were 93 computers fewer in Warszawa and in 2020 there were 1062 of them. It should be noted that the offer of libraries in this respect is spatially diversified. Apart from Warszawa, only in 12 gminas of RWS readers had access to over 20 computers with the Internet. At the same time, there was only one such computer in the Kampinos gmina. Most libraries offer wireless internet access. In 2020, in Mazowieckie Voivodship it was 60.5% of all libraries, in RWS – 66.8%, in WOF – 66.6%, and in Warszawa – 61.5%.

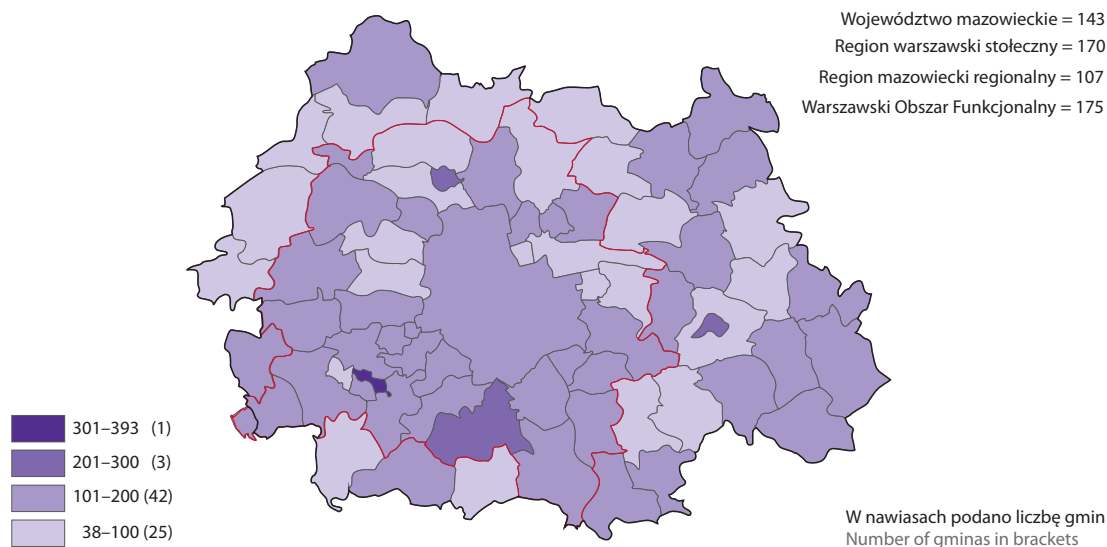
**Wykres 18. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 18. Number of population per 1 library facility
As of 31 December

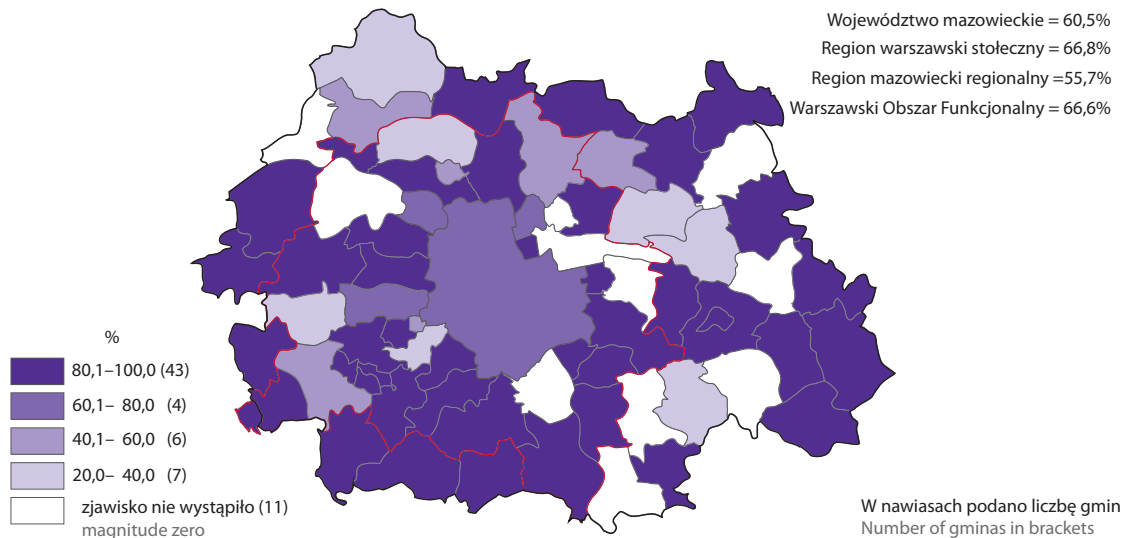
Mapa 40.
Map 40.

Czytelnicy bibliotek (łącznie z punktami bibliotecznymi) na 1000 ludności w 2020 r.
Library borrowers (including library service points) per 1000 population in 2020

Mapa 41. Biblioteki z Internetem bezprzewodowym w % ogółu bibliotek w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 41. Libraries with wireless Internet in % of the total number of libraries in 2020 As of 31 December

W 2020 r. w gminach RWS zlokalizowane były 133 instytucje kultury (centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice), które stanowiły 43,5% ogólnej liczby tych instytucji w województwie mazowieckim. W większości gmin metropolii (61 na 70 jednostek) liczba tych placówek utrzymuje się na niezmiennym poziomie w stosunku do 2015 r. W 6 spośród 9 jednostek, w których nastąpiła zmiana liczebności, instytucji kultury przybyło. Najwięcej w Warszawie, w której w latach 2015–2020 ich liczba zwiększyła się o 18. Po jednej instytucji kultury przybyło w gminach: Dębe Wielkie, Leszno, Poświętne, Stare Babice i Zakroczym. Ubytki w zakresie tej infrastruktury nastąpiły w Legionowie, Piasecznie i Wołominie.

Władze JST oraz instytucje kultury przykładają coraz większą uwagę do umożliwienia swoim mieszkańcom udziału w różnego typu wydarzeniach kulturalno-artystycznych. Wspólne spotkania pozwalają budować tożsamość lokalną i poczucie wspólnoty, mają również na celu zainteresować i przyciągnąć turystów i mieszkańców sąsiednich gmin oraz Warszawy. W 2020 r., podobnie jak w przypadku bibliotek, pandemia COVID-19 ograniczyła możliwość prowadzenia działalności przez te placówki.

In 2020, 133 cultural institutions (centers of culture, cultural centers and establishments, clubs and community centers) were located in the gminas of RWS, which constituted 43.5% of the total number of these institutions in Mazowieckie Voivodeship. In most gminas of the metropolis (61 out of 70 units) the number of these institutions has remained unchanged compared to 2015. In 6 out of 9 units in which the number of units changed, there were more cultural institutions. The largest number was in Warszawa, where in 2015–2020 their number increased by 18. One cultural institution each increased in the gminas of: Dębe Wielkie, Leszno, Poświętne, Stare Babice and Zakroczym. Losses in this infrastructure occurred in Legionowo, Piaseczno and Wołomin.

The authorities of local government units and cultural institutions pay more and more attention to enabling their residents to participate in various types of cultural and artistic events. Joint meetings allow to build local identity and a sense of community, they also aim to interest and attract tourists and residents of neighbouring gminas and Warszawa. In 2020, as in the case of libraries, the COVID-19 pandemic limited the ability of these institutions to operate.

W 2020 r. mieszkańcy gmin RWS mogli wziąć udział w 8,7 tys. imprez zorganizowanych przez instytucje kultury, które stanowiły ponad 60% ogólnej liczby tych wydarzeń w województwie mazowieckim. W gminach należących do WOF instytucje kultury zorganizowały ich 8,1 tys., a w Warszawie odbyło się 4,7 tys. z nich. W porównaniu z 2015 r. zauważalny jest znaczny spadek liczby tego typu wydarzeń we wszystkich przekrojach: w województwie mazowieckim o 9,0 tys., w gminach RWS – o 5,7 tys., w WOF o 4,8 tys., z czego w Warszawie – o 3,3 tys.

W imprezach zorganizowanych przez centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice na terenie RWS uczestniczyło 2111,7 tys. osób, tj. o 16,9% więcej niż w 2015 r. W WOF i w Warszawie w imprezach wzięło udział odpowiednio 2051,8 tys. i 1754,5 tys. osób, tj. więcej niż w 2015 r. odpowiednio o 26,7% i 58,5%. W regionie mazowieckim regionalnym w imprezach organizowanych przez instytucje kultury wzięło udział 698,3 tys. osób, tj. o 57,5% mniej niż w 2015 r.

Organizacja imprez wymaga stosownej infrastruktury. W 2020 r. w województwie mazowieckim zlokalizowane były 204 instytucje posiadające salę widowiskową. Na terenie metropolii znajdowało się 94 z nich, z czego w Warszawie – 47. Liczba instytucji w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się, przy czym wzrost odnotowany w RWS był wolniejszy niż w województwie ogółem (10,6% wobec 13,3%).

Należy zwrócić uwagę na postępującą koncentrację instytucji dysponujących salami widowiskowymi w ramach metropolii – w Warszawie w latach 2015–2020 przybyło 12 takich instytucji, podczas gdy w pozostałej części metropolii ich liczba zmniejszyła się. Podobnie kształtuje się sytuacja w zakresie miejsc w salach widowiskowych. Liczba miejsc w salach widowiskowych w województwie wyniosła 35,7 tys., co oznacza, że w ciągu pięciu lat wzrosła o 5,7 tys. (o 18,9%). W instytucjach położonych w RWS było 15,5 tys. miejsc, z czego 7,3 tys., czyli prawie połowa w Warszawie. W porównaniu z 2015 r. wzrost liczby miejsc w metropolii wyniósł 2,7 tys. (21,3%), a w Warszawie – 2,1 tys. (39,6%). W regionie mazowieckim regionalnym na koniec roku 2020 działało 110 instytucji posiadających 20,2 tys. miejsc w salach widowiskowych; oznacza to wzrost o 15 instytucji i 2,9 tys. miejsc.

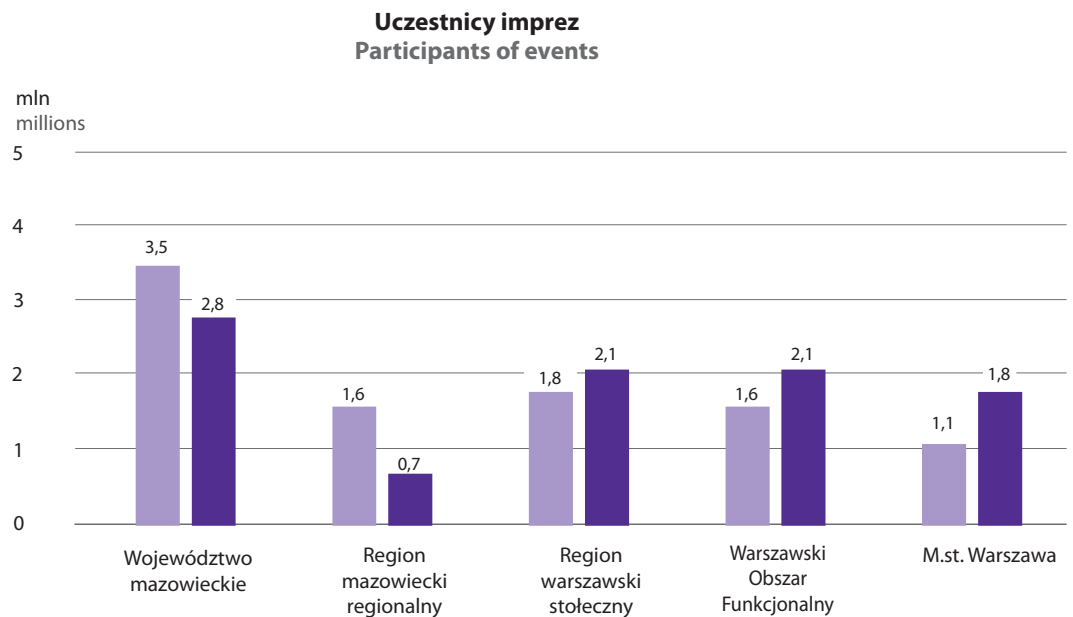
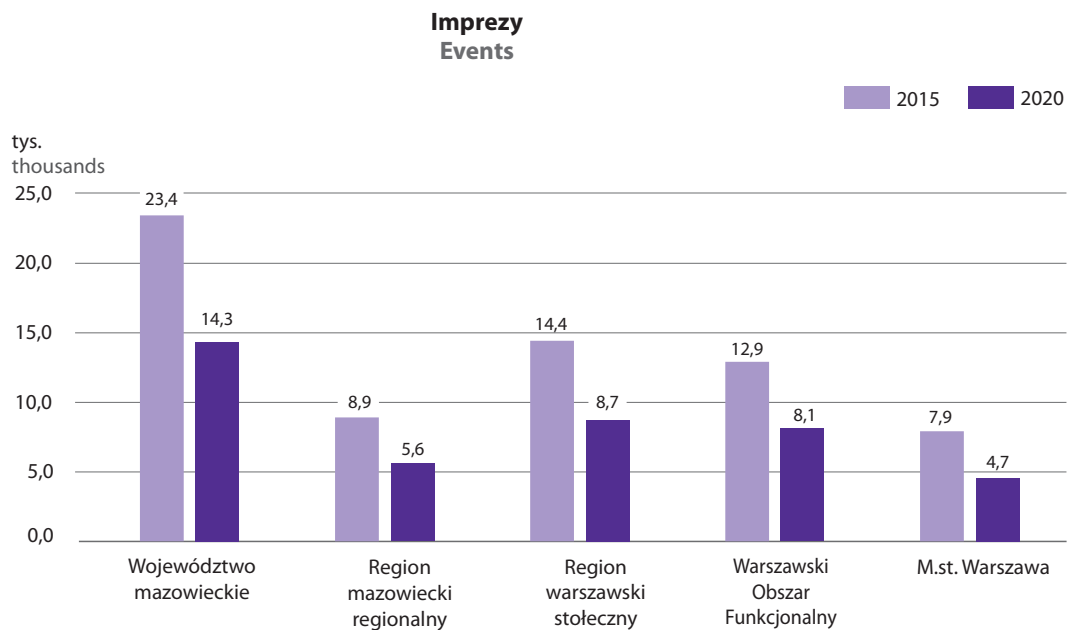
In 2020, residents of RWS gminas could take part in 8.7 thousand events organized by cultural institutions, which accounted for over 60% of the total number of these events in Mazowieckie Voivodship. In gminas belonging to WOF, cultural institutions organized 8.1 thousand of them, and in Warszawa there were 4.7 thousand of them. Compared to 2015, a significant decrease in the number of this type of events is noticeable in all cross-sections: in Mazowieckie Voivodship by 9.0 thousand, in the gminas of RWS – by 5.7 thousand, in WOF by 4.8 thousand, of which in Warszawa – by 3.3 thousand.

2,111.7 thousand persons participated in events organized by centers of culture, cultural centers and establishments, clubs and community centers in RWS, i.e. by 16.9% more than in 2015. In WOF and in Warszawa, 2051.8 thousand and 1754.5 thousand persons, i.e. more than in 2015 by 26.7% and 58.5%, respectively. 698.3 thousand persons participated in events organized by cultural institutions in region mazowiecki regionalny, i.e. 57.5% less than in 2015.

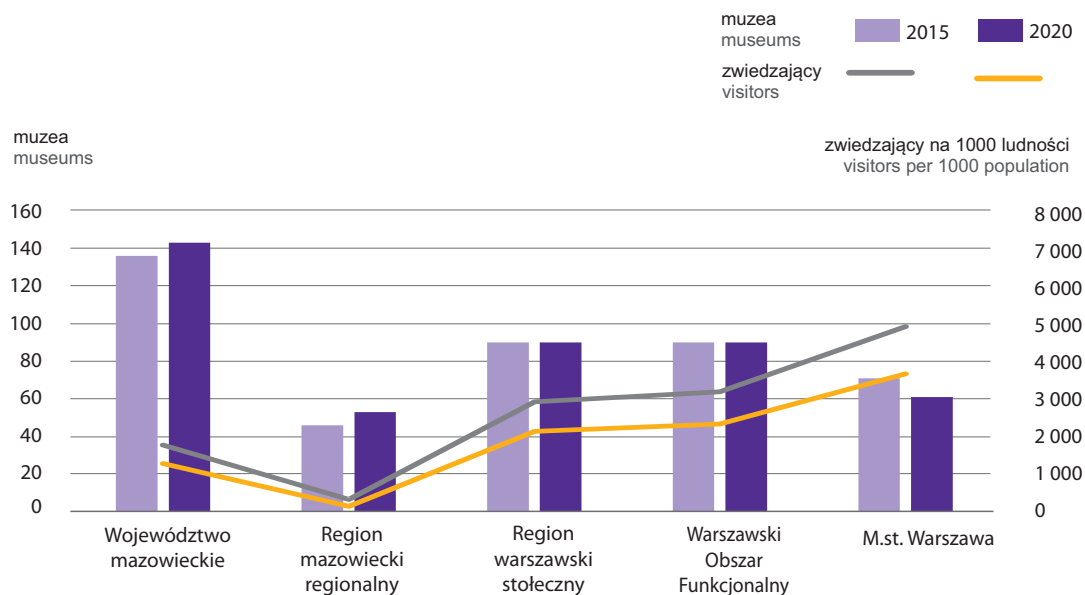
The organization of events requires appropriate infrastructure. In 2020, 204 institutions with an auditorium were located in Mazowieckie Voivodship. There were 94 of them in the metropolis, including 47 in Warszawa. The number of institutions increased compared to 2015, and the increase recorded in the RWS was slower than in the Voivodship in total (10.6% compared to 13.3%).

Attention should be paid to the progressive concentration of institutions with auditoriums within the metropolis – in Warszawa in 2015–2020, there were 12 more such institutions, while in the rest of the metropolis their number decreased. The situation in terms of seats in auditoriums is similar. The number of seats in auditoriums in the Voivodship amounted to 35.7 thousand, which means that within five years it increased by 5.7 thousand (by 18.9%). In the institutions located in the RWS there were 15.5 thousand places, of which 7.3 thousand, i.e. almost half in Warszawa. Compared to 2015, the number of seats in the metropolis increased by 2.7 thousand. (21.3%), and in Warszawa – 2.1 thousand (39.6%). At the end of 2020, there were 110 institutions with 20.2 thousand seats in auditoriums in region mazowiecki regionalny; this means an increase by 15 institutions and 2.9 thousand seats.

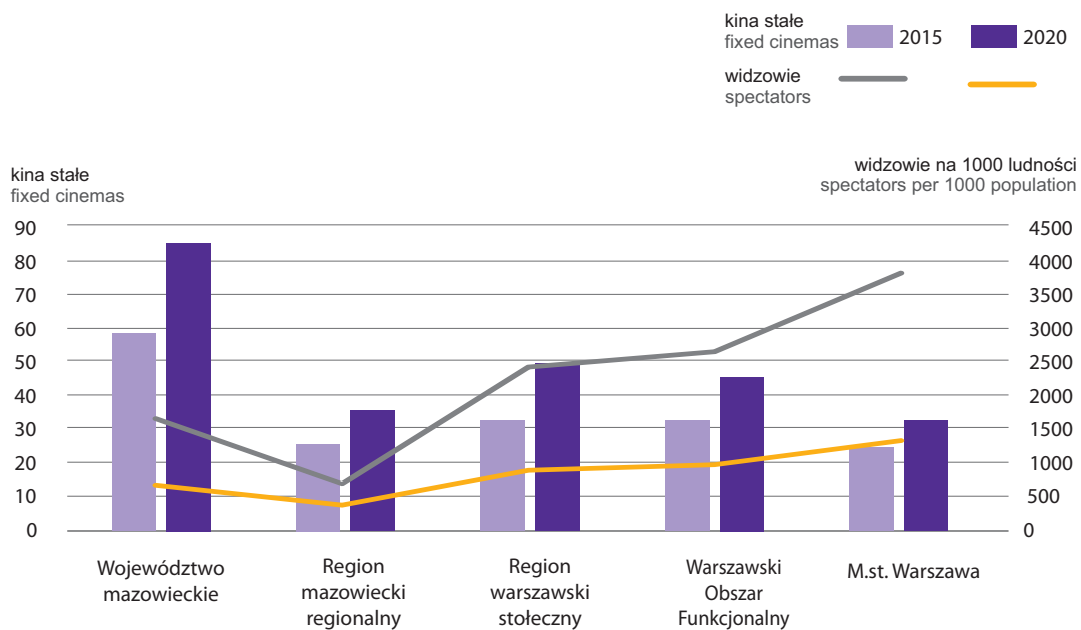
Wykres 19. Imprezy zorganizowane przez instytucje kultury
 Chart 19. Events organized by cultural institutions

Wykres 20. Muzea
Chart 20. Museums

Wykres 21. Kina
Chart 21. Cinemas

Rozdział 8.

Chapter 8.

Rynek pracy. Podmioty gospodarki narodowej

Labour market. Entities of the national economy

8.1. Rynek pracy

Rynek pracy w Polsce w 2020 r. charakteryzował się wzrostem liczby bezrobotnych i płac. W latach 2015–2019 udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym malał i w 2019 r. osiągnął minimalną wartość. W 2020 r. udział ten zwiększył się i w województwie mazowieckim wyniósł 4,6%, natomiast im bliżej centrum gospodarczego, jakim jest Warszawa, tym był on mniejszy. W RWS i WOF wyniósł odpowiednio 2,9% i 2,8%, a w samej Warszawie 2,4%. Grupa gmin RWS, w których udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosił poniżej 3% liczyła 25 jednostek skoncentrowanych głównie w jego zachodniej części (m.in. Błonie, Podkowa Leśna, Stare Babice).

8.1. Labour market

The labour market in Poland in 2020 was characterized by an increase in the number of unemployed and wages and salaries. In 2015–2019, the share of the unemployed in the working age population decreased and in 2019 it reached its minimum value. In 2020, this share increased and in Mazowieckie Voivodship it amounted to 4.6%, while the closer to the economic center, which is Warszawa, the smaller it was. In RWS and WOF, it was 2.9% and 2.8%, respectively, and in Warszawa itself, 2.4%. The group of RWS gminas, in which the share of the unemployed among working age population was below 3%, consisted of 25 units concentrated mainly in its western part (including Błonie, Podkowa Leśna, Stare Babice).

Bezrobotni zarejestrowani

to osoby, które ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego, niezatrudnione i niewykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy i zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Registered unemployed persons

persons who are aged 18 or more and have not reached the retirement age, are not employed or performing any other kind of paid work, available for full-time work and are registered in the powiat labour office respective to the person's place of residence (permanent or temporary), seeking employment or any other paid work.

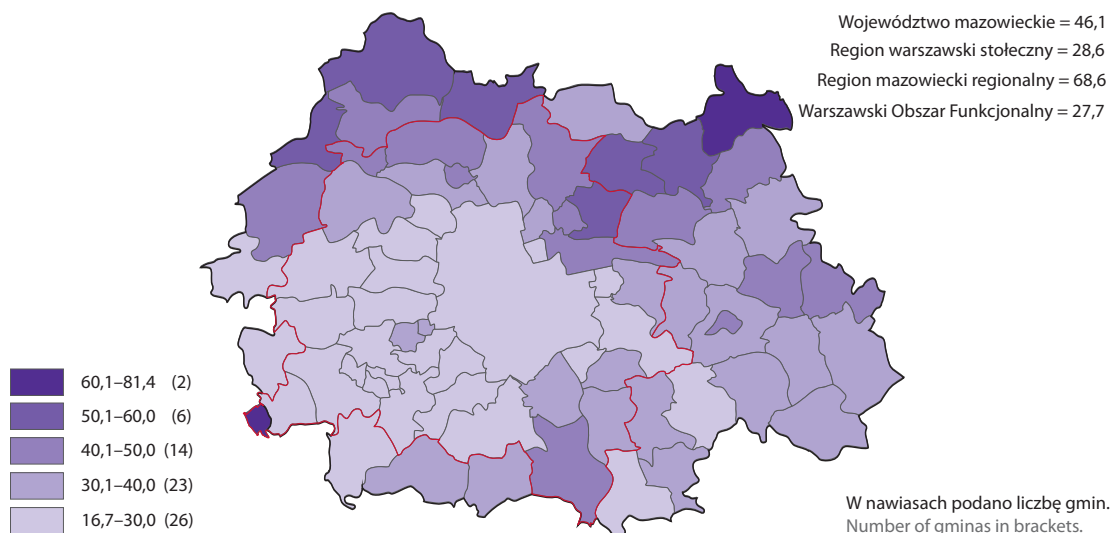
Tablica 18. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia

Table 18. Registered unemployed and unemployment rate

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Bezrobotni zarejestrowani Registered unemployed	2015	77 513	139 014	216 527
	2019	37 679	85 529	123 208
	2020	51 182	95 193	146 375
Stopa bezrobocia Unemployment rate	2015	4,7	14,5	8,3
	2019	2,0	8,9	4,4
	2020	2,7	9,8	5,2

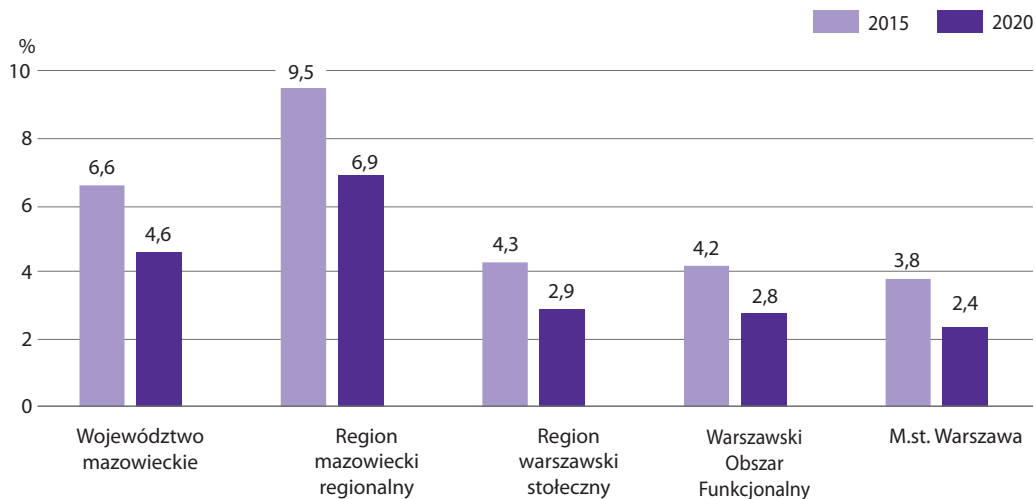
Mapa 42. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 42. Registered unemployed persons per 1000 working age population in 2020 As of 31 December

Wykres 22. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym

Chart 22. Share of unemployed persons in the working age population

Gminy o udziale bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym przewyższającym wartość średnią dla województwa (4,6%) koncentrowały się w północnej części RWS, przede wszystkim w powiecie wołomińskim. Do tej grupy należało 10 jednostek wchodzących w skład RWS (Jadów, Klembów, Nasielsk, Pomiechówek, Radzymin, Serock, Strachówka, Tłuszcz, Wołomin, Zakroczym). Poziom bezrobocia powyżej wartości dla województwa odnotowano też w Żyrardowie.

The gminas with the share of the unemployed in the working age population exceeding the average value for the Voivodeship (4.6%) concentrated in the northern part of the RWS, mainly in wołomiński powiat. This group included 10 units of the RWS (Jadów, Klembów, Nasielsk, Pomiechówek, Radzymin, Serock, Strachówka, Tłuszcz, Wołomin, Zakroczym). The unemployment level above the value for the Voivodeship was also recorded in Żyrardów.

Pracujący

to osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Dane o pracujących dotyczą faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

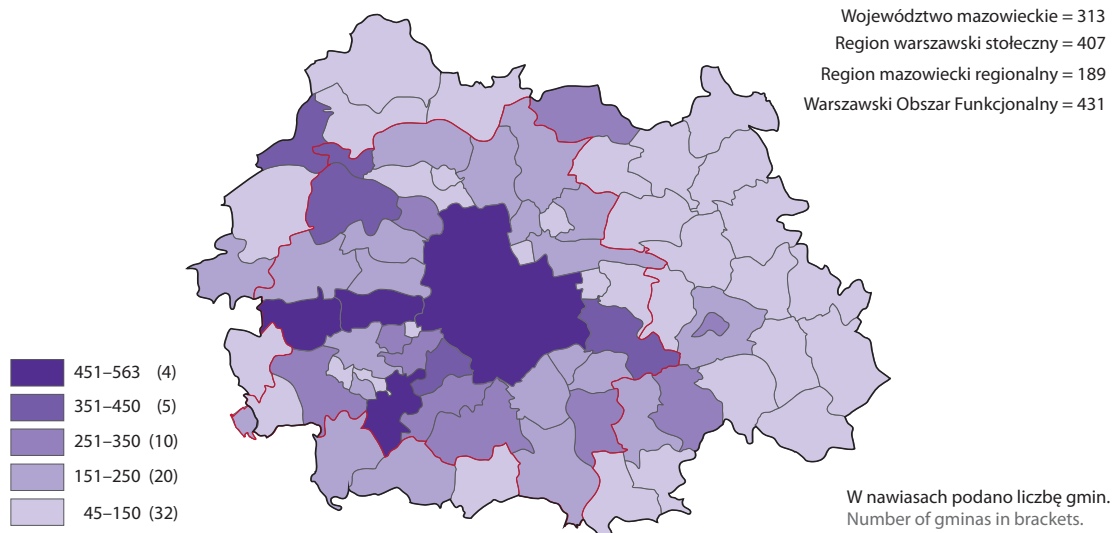
Employment

concern persons performing work providing earnings or income. Data regarding employment concern the actual place of work and type of activity, excluding persons employed in budgetary units operating within the scope of national defense and public safety, persons employed in private farms in agriculture, clergy and persons employed in organizations, foundations and associations; excluding economic entities employing up to 9 persons.

Tablica 19. Pracujący
Table 19. Employed persons

LATA YEARS	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Pracujący Employed persons	2015	1 103 009	408 140	1 511 149
	2019	1 274 507	440 927	1 715 434
	2020	1 261 118	439 224	1 700 342

Mapa 43. Pracujący^a na 1000 ludności w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 43. Employed persons^a per 1000 population in 2020
As of 31 December

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.
By actual workplace and type of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons and persons working in private farms in agriculture.

Liczba osób pracujących w porównaniu z 2019 r. wzrosła w 42 z 70 gmin wchodzących w skład RWS. Liczba pracujących na 1000 ludności w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób w województwie wyniosła 313, a w RWS 407. Gmin, w których wartość wskaźnika przekraczała 450 było 4 (w 2019 r. – 5). Poza Warszawą były to także gminy Błonie, Nadarzyn i Ożarów Mazowiecki. Z drugiej strony liczba gmin, w których na 1000 mieszkańców przypadało nie więcej niż 150 osób pracujących była na poziomie 32, czyli w prawie połowie zbiorowości.

The number of employed persons, compared to 2019, increased in 42 out of 70 gminas included in the RWS. The number of the employed per 1000 population in enterprises employing more than 9 persons in the Voivodship amounted to 313, and in the RWS 407. There were 4 gminas with the value of the indicator exceeding 450 (in 2019 – 5). Apart from Warszawa, these were also the gminas of Błonie, Nadarzyn and Ożarów Mazowiecki. On the other hand, the number of gminas with no more than 150 employed persons per 1000 inhabitants was 32, which is almost half of the population.

8.2. Podmioty gospodarki narodowej

8.2. Entities of the national economy

Podmiot gospodarki narodowej

osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej.

Entity of the national economy

a legal person, a organizational entity without legal personality and a natural person conducting economic activity. In the REGON system the term entity of the national economic is identical to the term legal entity. The fact of having legal personality is not a criterion for defining the entity as a legal entity.

Tablica 20. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Table 20. Entities of the national economy in REGON register

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Ogółem Total	2015	572 072	193 958	766 030
	2019	649 090	205 367	854 457
	2020	675 752	211 577	887 329
w tym osoby fizyczne of which natural persons	2015	351 415	151 621	503 036
	2019	397 686	161 764	559 450
	2020	412 160	166 895	579 055

Podmioty gospodarki narodowej w regionie warszawskim stołecznym stanowiły 76,2% podmiotów zarejestrowanych w województwie mazowieckim, w samej Warszawie było ich aż 70,3% z całego obszaru RWS, tym samym stolica skupiała w sobie największy potencjał gospodarczy województwa.

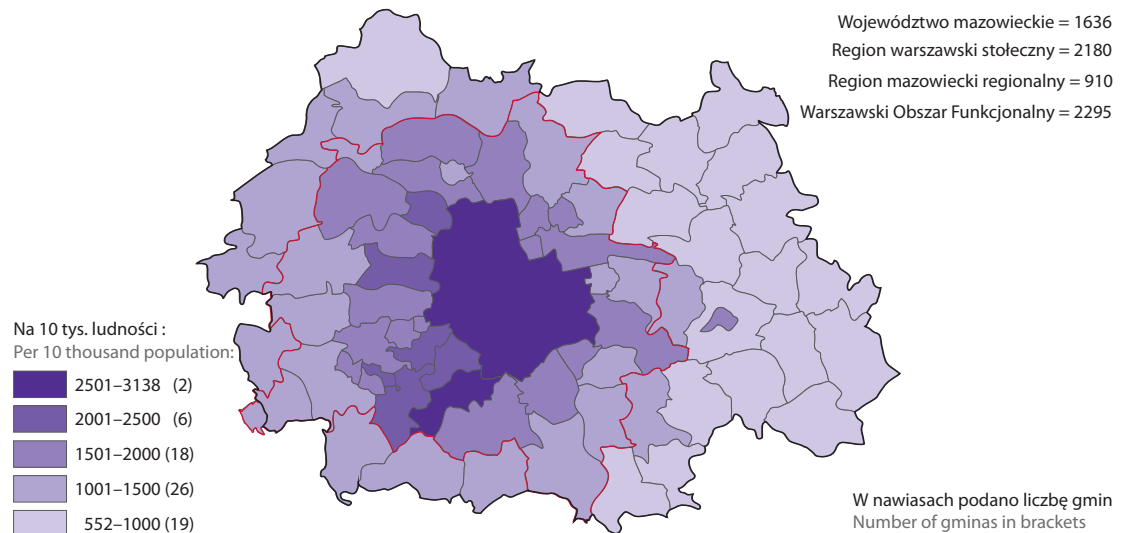
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze regionu warszawskiego stołecznego stanowiły 71,2% ogółu podmiotów województwa mazowieckiego wpisanego do rejestru REGON.

Entities of the national economy in region warszawski stołeczny accounted for 76.2% of entities registered in Mazowieckie Voivodship, in Warszawa alone there were as many as 70.3% of the entire area of the RWS, thus the capital contained the greatest economic potential of the Voivodship.

Natural persons conducting economic activity in the area of region warszawski stołeczny accounted for 71.2% of all entities of Mazowieckie Voivodship registered in the REGON register.

Mapa 44. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 44. Entities of the national economy in REGON register in 2020 As of 31 December

Według podziału na klasy wielkości podmiotów, można zaobserwować, że im większe podmioty, tzn. zatrudniające więcej pracowników, tym większa ich koncentracja w Warszawie i gminach w jej bezpośrednim sąsiedztwie (przede wszystkim położonych wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych). Dotyczy to przede wszystkim podmiotów średnich (zatrudniających od 50-249 pracowników) i dużych firm (250 pracowników i więcej). W ponad połowie gmin regionu warszawskiego stołecznego nie było żadnego pracodawcy zatrudniającego co najmniej 250 osób. W 6 gminach metropolii (Dobre, Kałuszyn, Klembów, Łatowicz, Prażmów, Strachówka) nie miał siedziby żaden pracodawca zatrudniający co najmniej 50 pracowników.

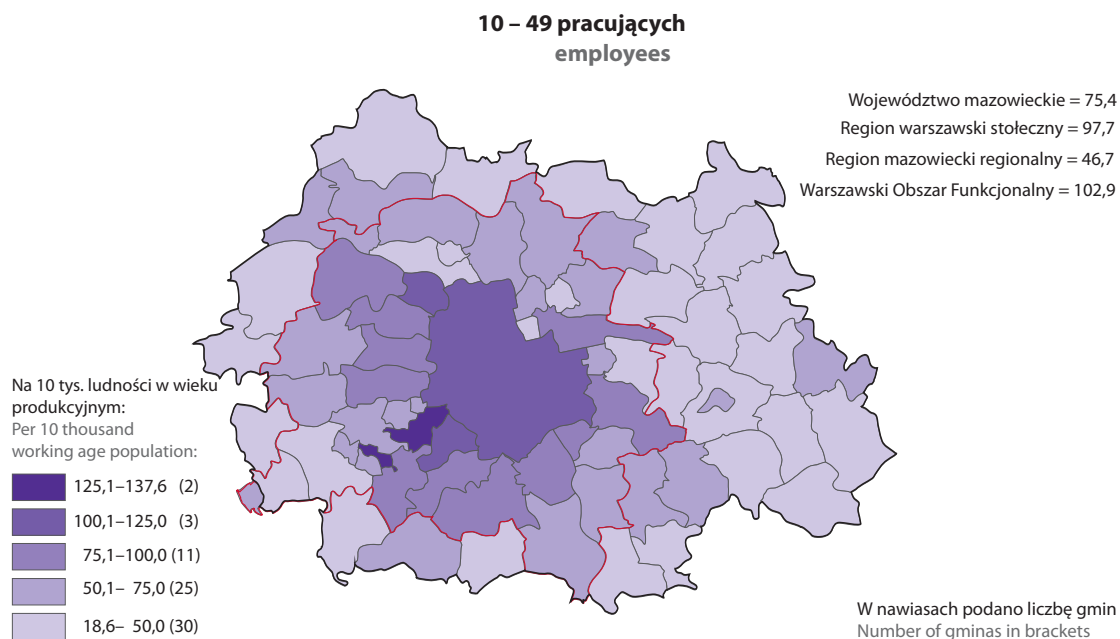
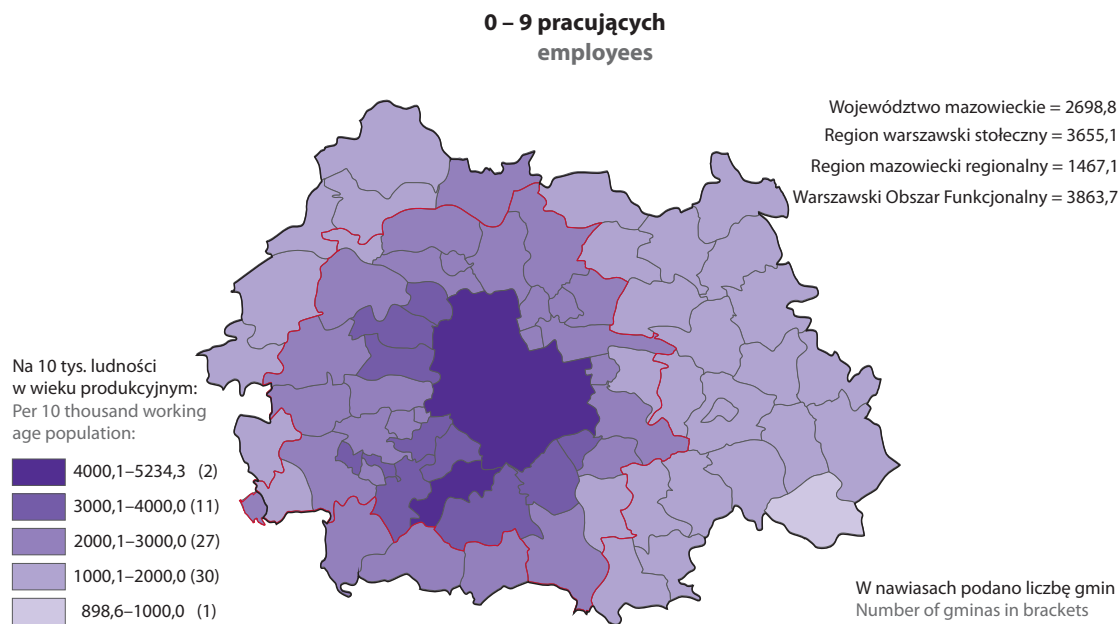
Koncentracja w centralnej części metropolii występowała także w zakresie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym najwyższy wskaźnik (ponad 19%) wystąpił łącznie w 9 gminach (Podkowa Leśna, Michałowice, Łomianki, Lesznowola, Józefów, Stare Babice, Milanówek, Nadarzyn oraz m. Warszawa), więcej o 5 gmin w relacji do roku poprzedniego. Najniższą aktywnością gospodarczą spośród wszystkich gmin regionu warszawskiego stołecznego charakteryzowały się wschodnie peryferia, gdzie znajdowało się 8 gmin obszaru metropolitalnego, w których łącznie blisko 6% osób w wieku produkcyjnym prowadziło działalność gospodarczą (liczba gmin zmniejszyła się o 2 w stosunku do 2019 r.).

According to the division into the size class of entities, it can be observed that the larger the entities, i.e. those employing more employees, the greater their concentration in Warszawa and the gminas in its immediate vicinity (mainly located along the main communication routes). This mainly applies to medium-sized entities (employing 50-249 employees) and large companies (250 employees and more). In more than half of the gminas of region warszawski stołeczny, there was no employer employing at least 250 persons. In 6 gminas of the metropolis (Dobre, Kałuszyn, Klembów, Łatowicz, Prażmów, Strachówka) there was no employer with at least 50 employees.

Concentration in the central part of the metropolis also occurred in the area of natural persons conducting economic activity. Per 10 thousand working-age population, the highest rate (over 19%) was recorded in a total of 9 gminas (Podkowa Leśna, Michałowice, Łomianki, Lesznowola, Józefów, Stare Babice, Milanówek, Nadarzyn and the city of Warsaw), more by 5 gminas in relation to the previous year. The lowest economic activity among all the gminas of region warszawski stołeczny was characterized by the eastern periphery, where there were 8 gminas of the metropolitan area, where a total of almost 6% of working age population conducted economic activity (the number of gminas decreased by 2 compared to 2019).

Mapa 45. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według klas wielkości w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

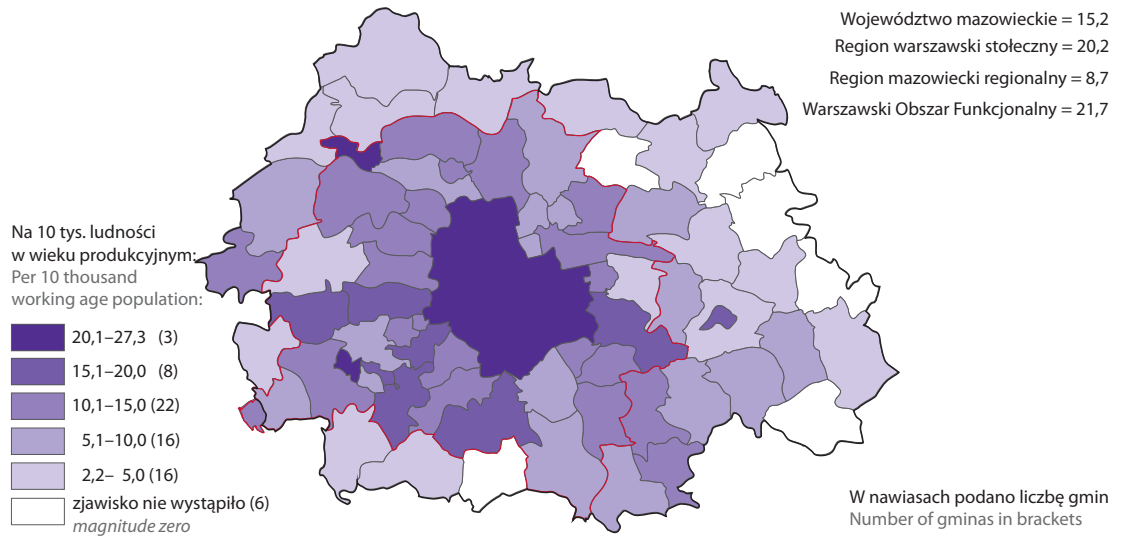
Map 45. Entities of the national economy in REGON register by size class in 2020
As of 31 December

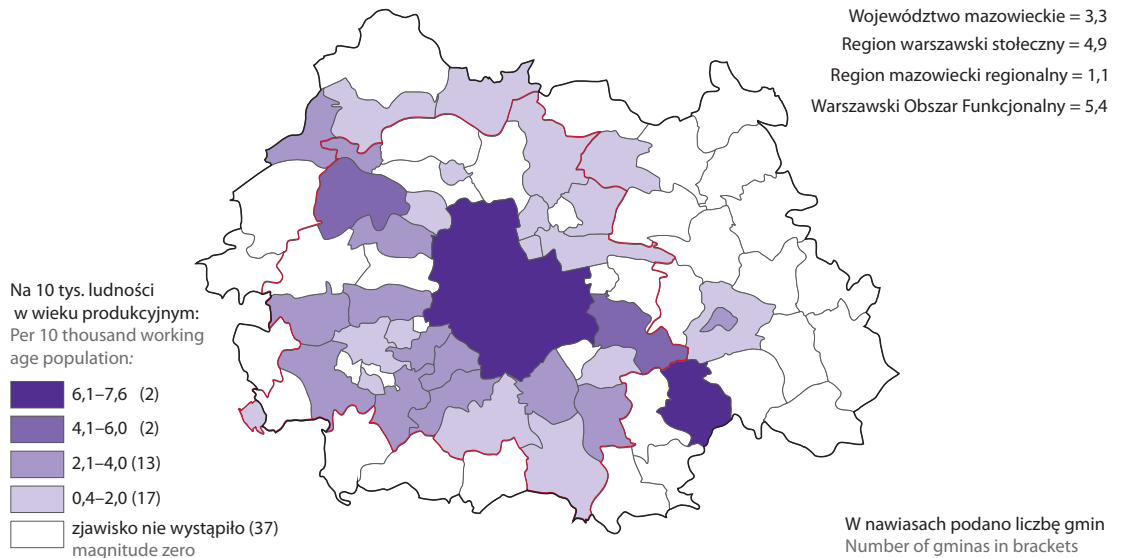
**Mapa 45. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według klas wielkości w 2020 r. (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 45. Entities of the national economy in REGON register by size class in 2020 (cont.)
As of 31 December

**50 – 249 pracujących
employees**

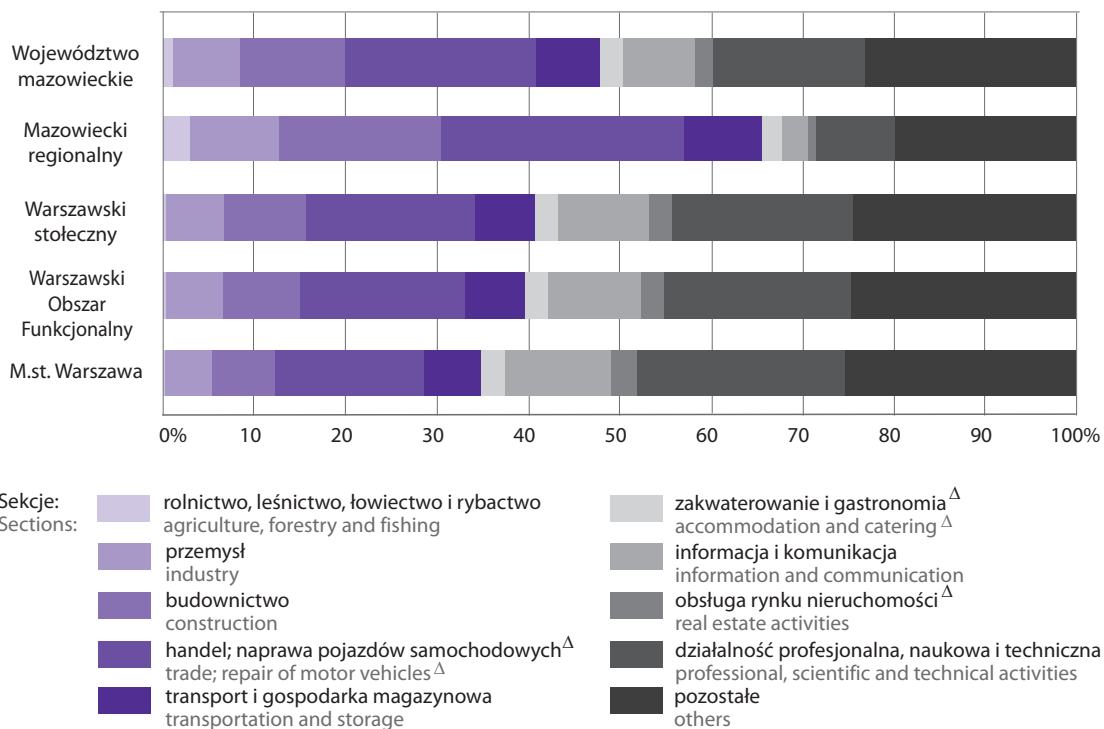

**250 i więcej
and more**

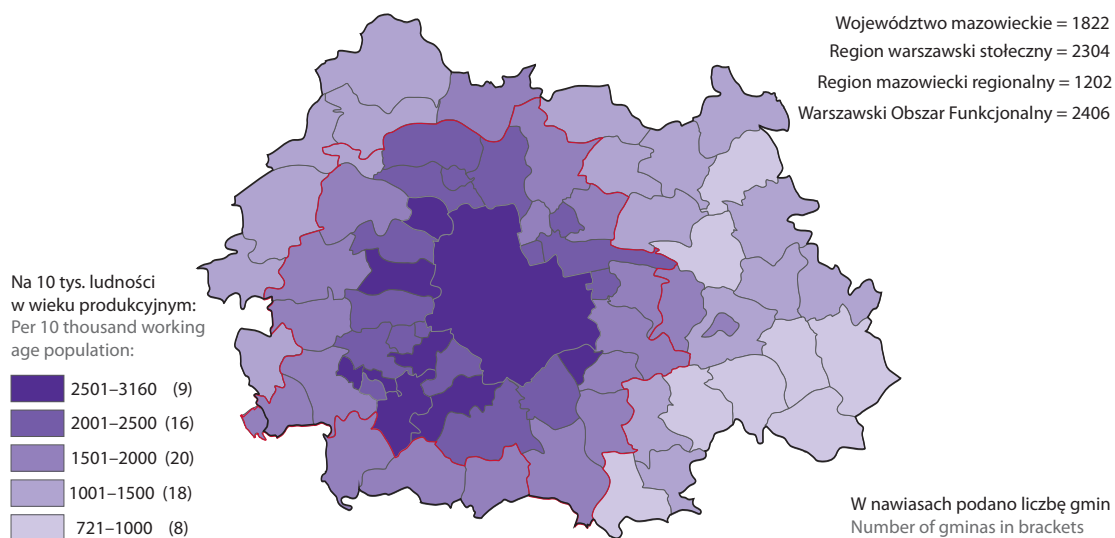
Wykres 23. Struktura osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą według sekcji w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 23. Structure of persons conducting economic activity by sections in 2020
As of 31 December

Mapa 46. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 46. Natural persons conducting economic activity in 2020
As of 31 December

Mapa 47. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 47. Newly registered entities of the national economy in 2020 As of 31 December

Podmioty według sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług zaprezentowano zgodnie z podejściem dziedzinowym OECD. Przetwórstwo przemysłowe według zaawansowania techniki oraz usługi według zaangażowania wiedzy.

Entities by manufacturing and services sectors were presented in accordance with the OECD domain approach. Manufacturing by the advanced technology and services by the commitment of knowledge.

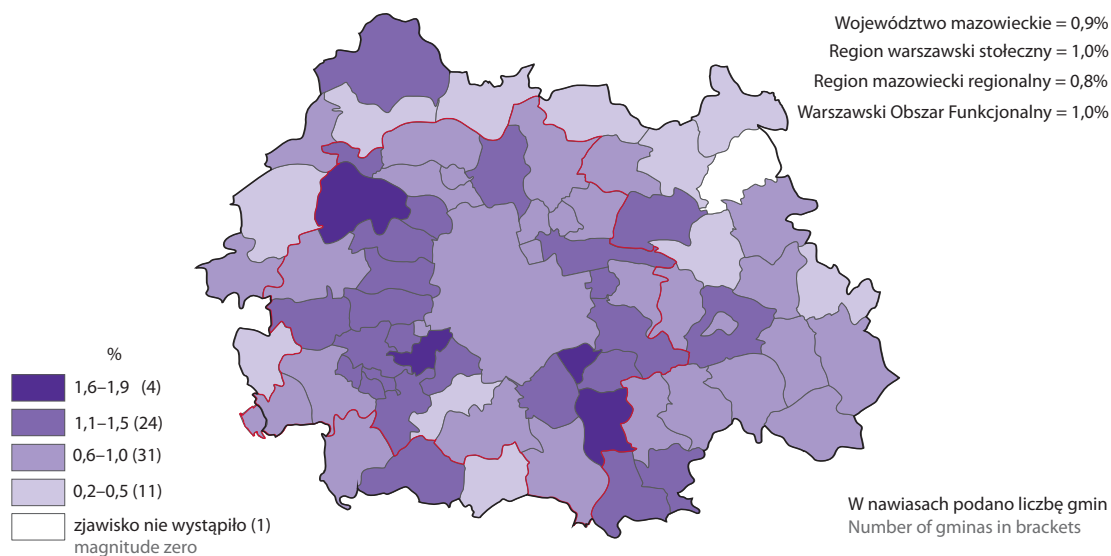
Tablica 21. Podmioty gospodarki narodowej według sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług
Table 21. Entities of the national economy by sectors of manufacturing and services

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	Mazowieckie Voivodship
Podmioty sektora wysokiej i średnio-wysokiej techniki Entities of the high and medium-high technology sector	2015	6 654	1 562	8 216
	2019	6 486	1 601	8 087
	2020	6 590	1 612	8 202
Podmioty sektora usług opartych na wiedzy Entities of the sector of knowledge based services	2015	208 904	45 558	254 462
	2019	260 636	50 499	311 135
	2020	274 732	52 046	326 778

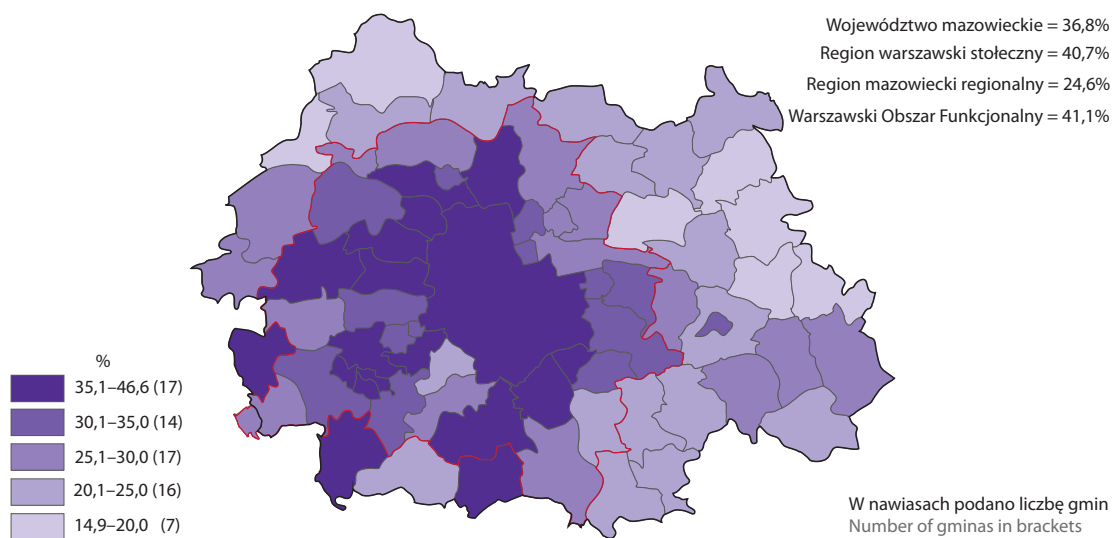
Mapa 48. Udział wybranych sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług w ogólnej liczbie podmiotów w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 48. Share of selected sectors of manufacturing and services in the total number of entities in 2020 As of 31 December

Sektor wysokiej i średnio-wysokiej techniki
High and medium-high technology sector

Sektor usług opartych na wiedzy
Sector of knowledge based services

Analizując lokalizację przedsiębiorstw innowacyjnych (sektor wysokiej i średnio-wysokiej techniki oraz sektor usług opartych na wiedzy) widać ich umiejscowienie w rdzeniu metropolii, choć w przypadku pierwszej ze wspomnianych grup ich udział w ogólnej liczebności przedsiębiorstw w gminach otaczających Warszawę, jest wyższy (niekiedy nawet dwukrotnie) niż w samej stolicy. W 2020 r. największy udział przedsiębiorstw z sektora wysokiej i średniej techniki był w gm. Czosnów, natomiast przedsiębiorstwa z sektora usług opartych na wiedzy najbardziej skoncentrowane były w 16 gminach w większości z najbliższego otoczenia, a także w stolicy. Jednak największa koncentracja tego typu podmiotów wystąpiła w m. Podkowa Leśna.

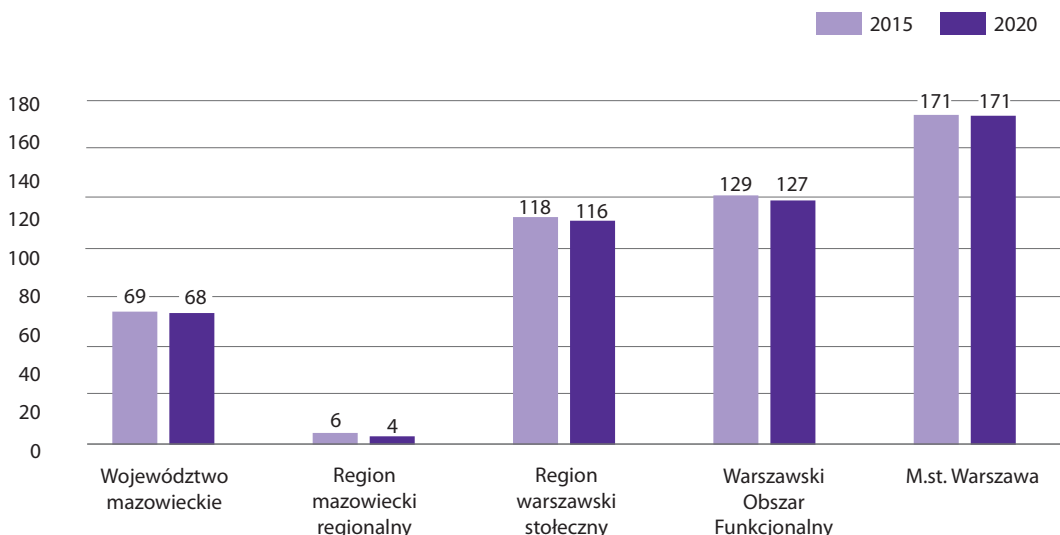
When analyzing the location of innovative enterprises (the high and medium-high technology sector and the knowledge-based services sector), their location in the core of the metropolis can be seen, although in the case of the former group their share in the total number of enterprises in gminas surrounding Warszawa is higher (sometimes even twice as high) than in the capital city itself. In 2020, the largest share of enterprises from the high and medium technology sector was in the Czosnów gminas, while enterprises from the knowledge-based services sector were most concentrated in 16 gminas, mostly from the immediate vicinity, as well as in the capital. However, the largest concentration of this type of entities was in the town of Podkowa Leśna.

Tablica 22. Podmioty z kapitałem zagranicznym^a
Table 22. Entities with foreign capital^a

LATA YEARS	Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Podmioty Entities			
2015	35 360	1 320	36 680
2019	34 838	990	35 828
2020	36 004	1 012	37 016

Wykres 24. Podmioty z kapitałem zagranicznym^a na 10 tys. ludności
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 24. Entities with foreign capital^a per 10 thousand population
As of 31 December

^a Źródłem danych w zakresie podmiotów z kapitałem zagranicznym jest baza REGON.
^a The source of data on entities with foreign capital is the REGON database.

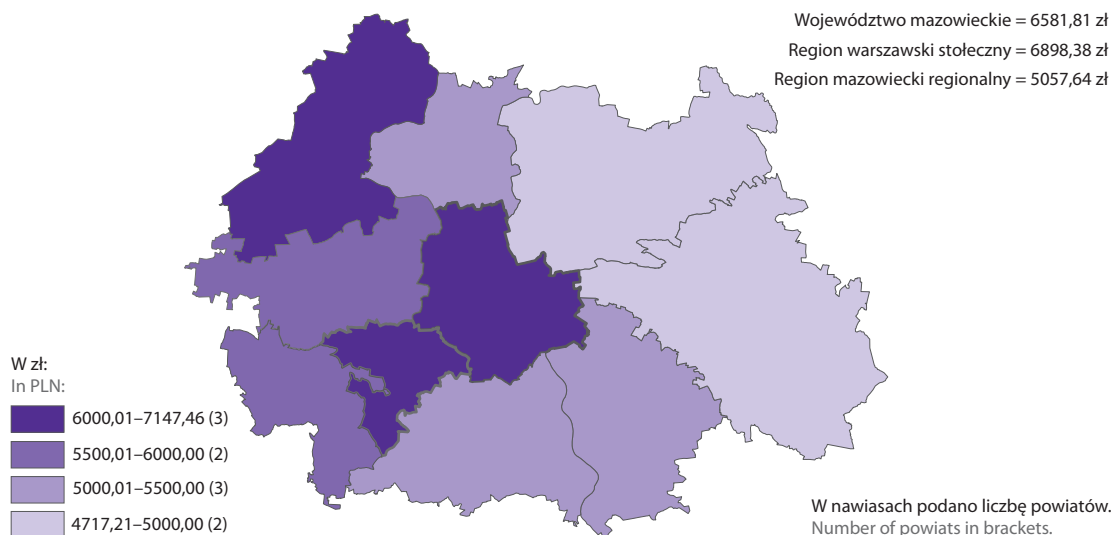
W ramach obszaru metropolitalnego (RWS) istniało dość duże zróżnicowanie przeciętnych wynagrodzeń. W 2020 r. w Warszawie było najwyższe i wyniosło nieco ponad 7147 zł. Było ono o 52% wyższe niż w powiecie mińskim, który w ramach metropolii charakteryzowała najniższa wartość przeciętnego wynagrodzenia (nieco ponad 4717 zł). W stosunku do 2015 r. różnica pomiędzy wynagrodzeniami w tych powiatach zmalała o prawie 7 p. proc., ale biorąc pod uwagę wartości bezwzględne wzrosła o prawie 372 zł (z ponad 2058 do ponad 2430 zł). W 2020 r. w porównaniu z 2015 r. we wszystkich powiatach RWS przeciętne wynagrodzenia wzrosły. Tempo tego wzrostu wahało się od 24% w powiecie pruszkowskim do 37% do w powiatach otwockim i wołomińskim.

Within the metropolitan area (RWS), there was quite a wide variation in average wages and salaries. In 2020, it was the highest in Warszawa and amounted to just over PLN 7147. It was 52% higher than in miński powiat, which in the metropolis had the lowest value of the average wages and salaries (slightly over PLN 4717). Compared to 2015, the difference between wages and salaries in these powiats decreased by almost 7 pp, but taking into account the absolute values, it increased by almost PLN 372 (from over PLN 2058 to over PLN 2430). In 2020, as compared to 2015, average wages and salaries increased in all RWS powiats. The pace of this growth ranged from 24% in pruszkowski powiat to 37% in otwocki and wołomiński powiats.

Tablica 23. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto
Table 23. Average monthly gross wages and salaries

LATA YEARS	Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship	
	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny		
Wynagrodzenie brutto w zł Wages and salaries in PLN	2015	5 380,32	3 784,19	5 098,55
	2019	6572,43	4688,61	6248,47
	2020	6898,38	5057,64	6581,81

Mapa 49. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a według powiatów w 2020 r.
Map 49. Average monthly gross wages and salaries^a by powiats in 2020

Rozdział 9. Chapter 9.

Finanse publiczne Public finance

Dochody jednostek samorządu terytorialnego

składają się zasadniczo z trzech części – dochodów własnych, subwencji oraz dotacji celowych. Jedną z podstawowych miar samodzielności jest ich samodzielność finansowa mierzona udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem. Ich wysoki udział gwarantuje możliwość prowadzenia autonomicznej polityki rozwoju, w tym polityki inwestycyjnej.

Revenue of local government units

consist essentially of three parts – own revenues, subventions and targeted grants. One of the basic measures of independence of local government units is their financial independence measured by the share of own revenues in total income. Their high participation guarantees the possibility of pursuing an autonomous development policy, including investment policy.

Tablica 24. Dochody i wydatki budżetów gmin
Table 24. Revenue and expenditure of gminas budgets

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	Mazowieckie Voivodship
Dochody w mln zł Revenue in million PLN	2015	19 092,8	8 840,1	27 932,9
	2019	26 141,3	12 999,4	39 140,8
	2020	27 385,0	14 172,0	41 557,0
Wydatki w mln zł Expenditure in million PLN	2015	17 618,7	8 761,4	26 380,1
	2019	26 918,8	13 018,5	39 937,3
	2020	28 920,1	13 766,0	42 686,0

Największą pozycję w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego stanowią dochody własne. W 2020 r. w regionie warszawskim stołecznym dochody te ukształtowały się na poziomie 17400,3 mln zł i w porównaniu z 2019 r. zmniejszyły się o 0,4%.

Region warszawski stołeczny (RWS) charakteryzuje się wysokim udziałem dochodów własnych gmin w ich dochodach ogółem. W 2020 r. wyniósł on 63,5% i prawie o 8 p. proc. przekroczył udział dochodów własnych gmin w całym woj. mazowieckim (56,0%). Udział ten w ramach metropolii jest silnie zróżnicowany. Najwyższy udział dochodów własnych odnotowano w Konstancinie-Jeziornej (69,8%), Ożarowie Mazowieckim (68,9%), Warszawie (67,9%) oraz w Izabelinie (66,8%). Z drugiej strony istnieje grupa gmin, w których udział dochodów własnych w dochodach ogółem jest sto-

Own revenue is the largest item in total revenue of local government units. In 2020, in region warszawski stołeczny, this revenue amounted to PLN 17,400.3 million and decreased by 0.4% compared to 2019.

Region warszawski stołeczny (RWS) is characterized by a high share of gminas' own revenue in their total revenue. In 2020, it amounted to 63.5% and by almost 8 pp exceeded the share of gminas' own revenue in the entire Mazowieckie Voivodship (56.0%). Within a metropolis, this share is highly diversified. The highest share of own revenue was recorded in Konstancin-Jeziorna (69.8%), Ożarów Mazowiecki (68.9%), Warszawa (67.9%) and in Izabelin (66.8%). On the other hand, there is a group of gminas where the share of own revenue in total revenue is relatively low. These are the peripheral gminas of the metropolitan area (RWS) in miński

sunkowo niski. Są to gminy peryferyjne obszaru metropolitalnego (RWS) w powiecie mińskim (Siennica – 33,2%, Mrozy – 34,1%) i wołomińskim (Jadów – 32,5%, Strachówka – 34,9%, Tłuszcz – 35,6%).

Analogicznie sytuacja wygląda, gdy przyjrzymy się wysokości dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Średnia wartość dla gmin i miast na prawach powiatu w województwie mazowieckim osiągnęła 4289 zł, podczas gdy w RWS 5622 zł. Najwyższą wartość wskaźnika dochodów własnych per capita w 2020 r. (7030 zł) wśród gmin metropolii osiągnęła Warszawa. Należy jednak zwrócić uwagę, że w przypadku m.st. Warszawy wpływ na wysokość dochodów własnych ma status miasta na prawach powiatu, a co za tym idzie wyższy niż w przypadku pozostałych gmin metropolii udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych (PIT) i osób prawnych (CIT). Różnice pomiędzy najbogatszymi a najbiedniejszymi gminami RWS są bardzo duże. W grupie najzamożniejszych, poza m.st. Warszawą, znajdują się: Ożarów Mazowiecki, Podkowa Leśna, Michałowice i Nadarzyn – wszystkie wykazują się dochodami własnymi na poziomie powyżej 6000 zł per capita. Na drugim biegunie znajduje się liczna grupa gmin położonych przede wszystkim we wschodniej części metropolii, dochody własne nie przekraczają wartości 3000 zł na 1 mieszkańca.

Największy udział w dochodach własnych gmin metropolii warszawskiej (RWS) generuje podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT). W skali RWS jest to 48,2% dochodów własnych (spadek o 1,0 p. proc. w stosunku do 2019 r.). Niewiele niższą wartość udział dochodów z PIT osiąga dla całego województwa mazowieckiego (45,1% - spadek o 2,2 p. proc. w stosunku do 2019 r.). Dochody z PIT są dość silnie skoncentrowane. Z gmin metropolii pochodzi blisko 80% wszystkich dochodów gmin województwa mazowieckiego z tego źródła, a ponad 73% dochodów z PIT w ramach metropolii koncentruje się w Warszawie.

Udział dochodów z PIT w poszczególnych gminach metropolii waha się od niespełna 25% (Latowicz, Poświętne, Zakroczym, Kampinos, Jaktorów) do ponad 60% (Stare Babice, Konstancin-Jeziorna, Izabelin, Milanówek). Obie grupy gmin prawie w całości powtarzają się z obserwacjami z ubiegłych lat. Gminy o najwyższym udziale dochodów z PIT w dochodach własnych to przede wszystkim gminy rezydencjalne z wysokim odsetkiem zamożnych mieszkańców. Udział w PIT jest największym źródłem dochodów własnych w 66 spośród 70 gmin wchodzących w skład RWS.

Drugim ważnym źródłem dochodów własnych gmin metropolii jest podatek od nieruchomości, który stanowi 11,9% dochodów własnych gmin metropolii. W tym przypadku jest to udział niższy niż w przypadku średniej dla całego województwa (14,6%). Wpływ na taki stan rzeczy ma przede wszystkim wielkość udziału podatku od nieruchomości w Warszawie, gdzie wyniósł on w 2020 r. jedynie 9,4%, co stanowiło jeden z niższych wyników w skali metropolii.

(Siennica – 33,2%, Mrozy – 34,1%) and wołomiński powiat (Jadów – 32,5%, Strachówka – 34,9%, Tłuszcz – 35,6%).

The situation is similar when we look at the amount of own revenue per capita. The average value for gminas and cities with powiat status in Mazowieckie Voivodship was PLN 4289, while in the RWS it was PLN 5622. The highest value of the ratio of own revenue per capita in 2020 (PLN 7030) among the gminas of the metropolis was achieved by Warszawa. However, it should be noted that in the case of m.st. Warszawa, the status of a city with powiat status has an impact on the amount of own revenue, and thus the share in income taxes from natural persons (PIT) and legal persons (CIT) is higher than in the case of other gminas in the metropolis. The differences between the richest and the poorest gminas of RWS are very large. In the group of the wealthiest, except for m.st. Warszawa, there are: Ożarów Mazowiecki, Podkowa Leśna, Michałowice and Nadarzyn – all of them have their own revenue above PLN 6000 per capita. At the other extreme, there is a large group of gminas located mainly in the eastern part of the metropolis, their own revenue do not exceed PLN 3000 per capita.

The largest share in the own revenue of gminas in region warszawski stołeczny (RWS) is generated by the personal income tax (PIT). In the RWS scale, it is 48.2% of own revenue (a decrease by 1.0 pp compared to 2019). The share of income from PIT is slightly lower for the entire Mazowieckie Voivodship (45.1% – a decrease by 2.2 pp compared to 2019). PIT income is quite concentrated. Nearly 80% of all revenue of the gminas of Mazowieckie Voivodship from this source come from the gminas of the metropolis, and over 73% of revenue from PIT within the metropolis is concentrated in Warszawa.

The share of revenue from PIT in individual gminas of the metropolis ranges from less than 25% (Latowicz, Poświętne, Zakroczym, Kampinos, Jaktorów) to over 60% (Stare Babice, Konstancin-Jeziorna, Izabelin, Milanówek). Both groups of gminas are almost entirely identical with the observations from previous years. The gminas with the highest share of revenue from PIT in own revenue are mainly residential gminas with a high percentage of affluent residents. The share in PIT is the largest source of own revenue in 66 out of 70 gminas included in the RWS.

The second important source of the metropolitan gminas' own revenue is the real estate tax, which accounts for 11.9% of the metropolitan gminas' own revenue. In this case, the share is lower than the average for the entire Voivodship (14.6%). This state of affairs is primarily influenced by the share of the real estate tax in Warszawa, where it amounted to only 9.4% in 2020, which was one of the lowest results in the metropolis. Only 4 gminas of the metropolis obtained less than 10% of own revenue from this source in 2020 (Podkowa Leśna – 7.0%, Poświętne – 7.6%, Jaktorów – 8.1%, Konstancin-Jeziorna – 8.8%). On the other

Mniej niż 10% dochodów własnych z tego źródła uzyskały w 2020 r. jeszcze tylko 4 gminy metropolii (Podkowa Leśna – 7,0%, Poświętne – 7,6%, Jaktorów – 8,1%, Konstancin-Jeziorna – 8,8%). Z drugiej strony, wśród gmin metropolii jest także grupa 4 jednostek, w których udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych przekracza 30%. Dla 2 gmin metropolii dochody z tytułu podatku od nieruchomości stanowią pozycję o największej wartości wśród wszystkich dochodów własnych (Błonie i Kałuszyn).

W ostatnim czasie wiele mówi się o rosnących dochodach z tytułu udziału samorządów w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT). Należy jednak zwrócić uwagę, że są one skoncentrowane przede wszystkim w dużych miastach. Za prawie 79% dochodów gmin województwa mazowieckiego i 90% dochodów gmin metropolii z tego tytułu odpowiada Warszawa. Jednak nawet w stolicy udział dochodów z tytułu podatku CIT w dochodach własnych wynosi tylko 8,1%. Więcej niż 5% dochodów własnych z tytułu podatku CIT osiąga jeszcze 5 gmin metropolii (Błonie, Zakroczym, Ożarów Mazowiecki, Pruszków i Czosnów).

Spośród 70 gmin metropolii w 32 gminach udział dochodów z CIT w dochodach własnych jest na poziomie poniżej 1%.

Są także źródła dochodów, które w skali całego RWS mają marginalne znaczenie, ale w przypadku pojedynczych gmin ich udział jest bardzo istotny. Przykładem może być tu podatek od środków transportowych. Na poziomie RWS jego udział w dochodach własnych wynosi jedynie 0,8%. Dla nielicznych gmin metropolii źródło to stanowi istotny składnik dochodów własnych. Najwyższe wartości udziału podatku od środków transportowych w dochodach własnych (powyżej 10%) odnotowano w Jaktorowie (44,0%), Kampinosie (26,2%), Baranowie (11,4%), Grodzisku Mazowieckim (11,1%) oraz Nadarzynie (10,1%). W pierwszych dwóch gminach było to jednocześnie źródło dochodów własnych o najwyższej wartości.

W strukturze dochodów istotną kategorią były także dotacje, które w 2020 r. stanowiły 22,1% dochodów ogółem regionu warszawskiego stołecznego.

Oprócz wydatków bieżących jednostki samorządu terytorialnego realizują wydatki majątkowe, które prawie w całości przeznaczane są na cele inwestycyjne. W 2020 r. w gminach metropolii wydatki inwestycyjne wyniosły 3393,6 mln zł, tj. o 10,9% mniej niż w 2019 r.

hand, among metropolitan gminas there is also a group of 4 units in which the share of real estate tax in own revenue exceeds 30%. For 2 metropolitan gminas, real estate tax revenue constitute the position of the highest value among all own revenues (Błonie and Kałuszyn).

Recently, a lot has been said about the growing revenue from the participation of local governments in the corporate income tax (CIT). However, it should be noted that they are concentrated mainly in large cities. Warszawa is responsible for almost 79% of the revenue of the gminas of Mazowieckie Voivodship and 90% of the revenue of the metropolitan gminas on this account. However, even in the capital, the share of CIT revenue in own revenue is only 8.1%. More than 5% of own revenue from CIT is achieved by 5 gminas in the metropolis (Błonie, Zakroczym, Ożarów Mazowiecki, Pruszków and Czosnów).

Of the 70 gminas of the metropolis in 32 gminas, the share of CIT revenue in own revenue is below 1%.

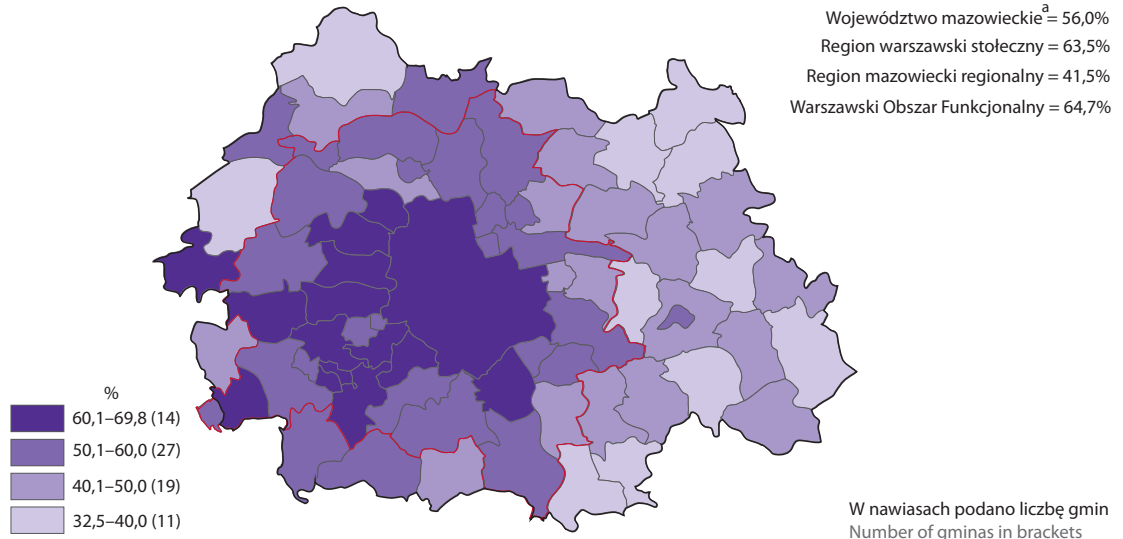
There are also sources of revenue, which in the scale of the entire RWS are of marginal importance, but in the case of individual gminas their share is very significant. An example is the tax on means of transport. At the RWS level, its share in own revenue is only 0.8%. For a few gminas in the metropolis, this source is an important component of their own revenue. The highest values of the share of tax on means of transport in own revenue (over 10%) were recorded in Jaktorów (44.0%), Kampinos (26.2%), Baranów (11.4%), Grodzisk Mazowiecki (11.1%) and Nadarzyn (10.1%). In the first two gminas, it was also the source of own revenue of the highest value.

In the structure of revenue, an important category was also grants, which in 2020 accounted for 22.1% of the total revenue of region warszawski stołeczny.

In addition to current expenditure, local government units implement property expenditure, which are almost entirely allocated for investment purposes. In 2020, investment expenditure in metropolitan gminas amounted to PLN 3,393.6 million, i.e. 10.9% less than in 2019.

Mapa 50.
Map 50.

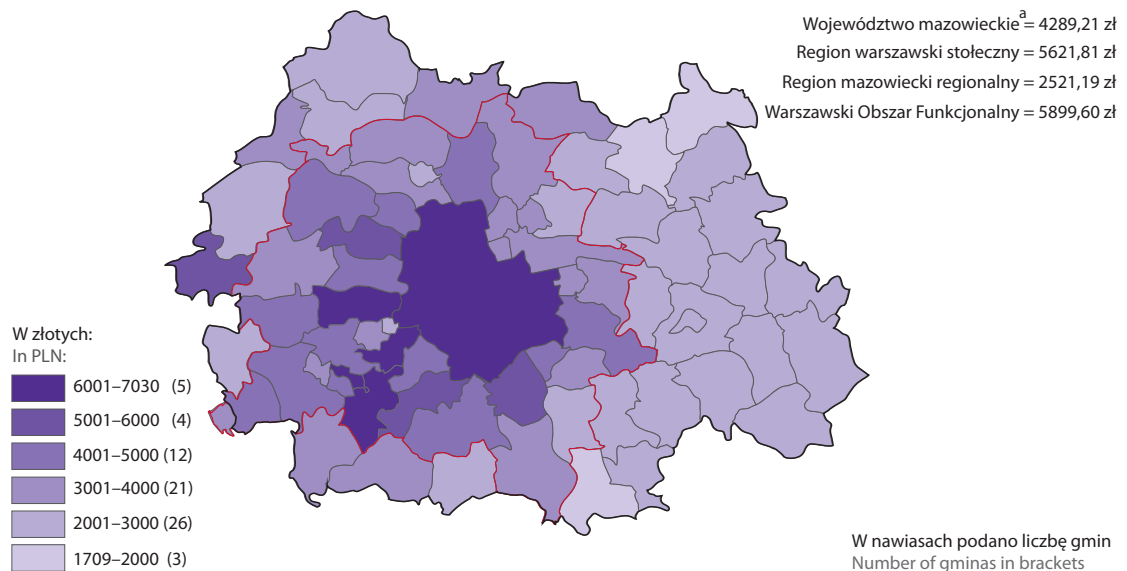
Udział dochodów własnych budżetów gmin w dochodach ogółem w 2020 r.
Share of own revenue of gminas budgets in total revenue in 2020

^a łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Mapa 51.
Map 51.

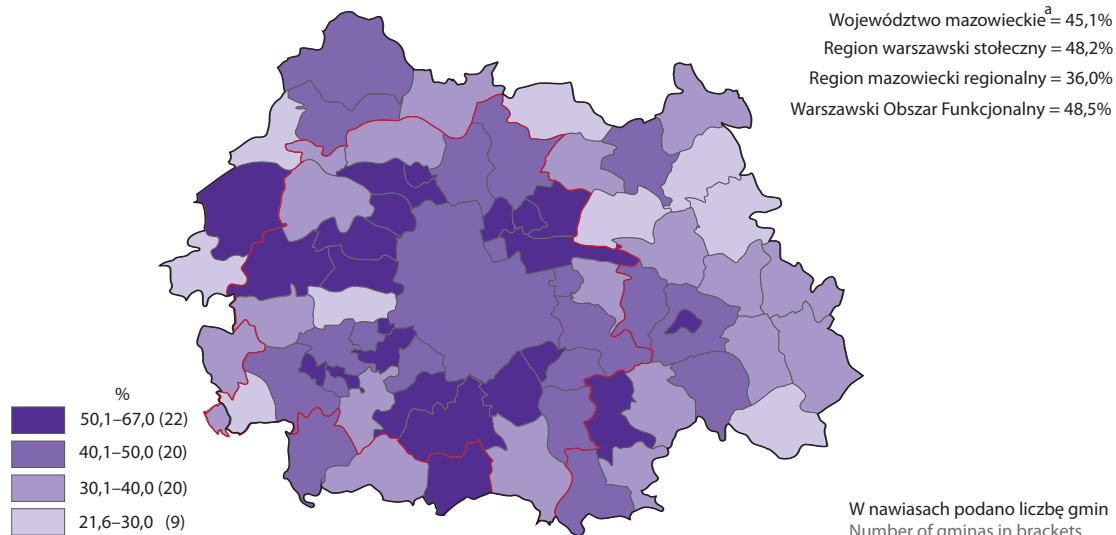
Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r.
Own revenue of gminas budgets per capita in 2020

^a łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Mapa 52.
Map 52.

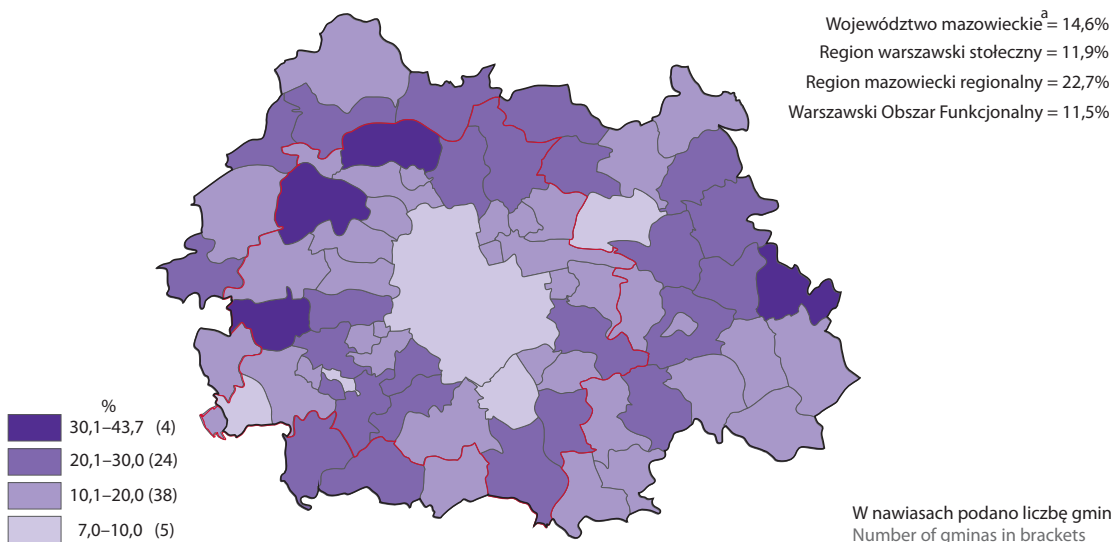
Udział dochodów z podatku PIT w dochodach własnych gmin w 2020 r.
Share of revenue from Personal Income Tax in gminas' own revenue in 2020

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Mapa 53.
Map 53.

Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych gmin w 2020 r.
Share of tax on real estate in own revenue of gminas in 2020

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Jednostki samorządu terytorialnego w Polsce są aktywnymi graczami na rynku inwestycyjnym. W latach 2015-2020 gminy województwa mazowieckiego przeznaczyły na wydatki inwestycyjne 28 mld zł, z czego ponad 18 mld zł przypadło na metropolię, a 11 mld zł na samą Warszawę. Pozostałe gminy o najwyższych wydatkach inwestycyjnych w analizowanym okresie to miasta powiatowe – Piaseczno (449 mln zł), Pruszków (393 mln zł) i Grodzisk Mazowiecki (385 mln zł).

W związku z występowaniem istotnych różnic w udziale wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem pomiędzy poszczególnymi latami, bardziej miarodajne jest analizowanie wydatków inwestycyjnych w perspektywie kilkuletniej. Różnice te wynikają przede wszystkim z występowania tzw. „cyklu inwestycyjnego”, jak i dostępności funduszy europejskich, które mają istotny udział w wolumenie środków inwestycyjnych samorządów.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2015-2020 wyniósł w gminach metropolii 13,3%. W Warszawie było to 11,3% wszystkich wydatków w tym okresie. Powyżej 20% wydatków na cele inwestycyjne przeznaczały 22 gminy metropolii. W trzech gminach udział ten przekraczał 25% (Czosnów – 26,0%, Jaktorów – 26,5%, Pomiechówek – 31,4%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim w latach 2015–2020 gminy zainwestowały 5,2 tys. zł. W metropolii wydatki inwestycyjne per capita były w tym okresie wyższe – wyniosły ponad 6 tys. zł. W Warszawie i 30 innych gminach metropolii wydatki te przekroczyły średnią przypadającą na mieszkańca metropolii. Najaktywniejsze na tym polu były gminy: Pomiechówek, Podkowa Leśna, Nadarzyn, Jaktorów i Michałowice gdzie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2020 wydatki inwestycyjne przekroczyły 10 tys. zł. Jednocześnie w gminach: Góra Kalwaria, Baranów, Mińsk Mazowiecki, Zakroczym i Sobienie-Jeziory były ponad 3-krotnie niższe (3 tys. zł i mniej per capita).

Istotna dla polityki inwestycyjnej polskich samorządów jest możliwość pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich. W latach 2015-2020 gminy metropolii (RWS) pozyskały z tego źródła niemal 5,0 mld zł z 7,3 mld zł pozyskanych w tym czasie przez wszystkie gminy województwa mazowieckiego. Zdecydowana większość tej kwoty (prawie 4,0 mld zł) przypadło na m.st. Warszawę. Istotnymi graczami na tym polu były także Grodzisk Mazowiecki (88 mln zł), Legionowo (87 mln zł), Pomiechówek (57 mln zł), Jabłonna i Sulejówek (po 53 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to odpowiednio 1355 zł dla woj. mazowieckiego, 1619 zł w RWS i 2050 zł w Warszawie.

Local government units in Poland are active players on the investment market. In the years 2015-2020, the gminas of Mazowieckie Voivodship allocated PLN 28 billion for investment expenditure, of which over PLN 18 billion was allocated to the metropolis, and PLN 11 billion to Warszawa itself. The remaining gminas with the highest investment expenditure in the analysed period are powiat towns – Piaseczno (PLN 449 million), Pruszków (PLN 393 million) and Grodzisk Mazowiecki (PLN 385 million).

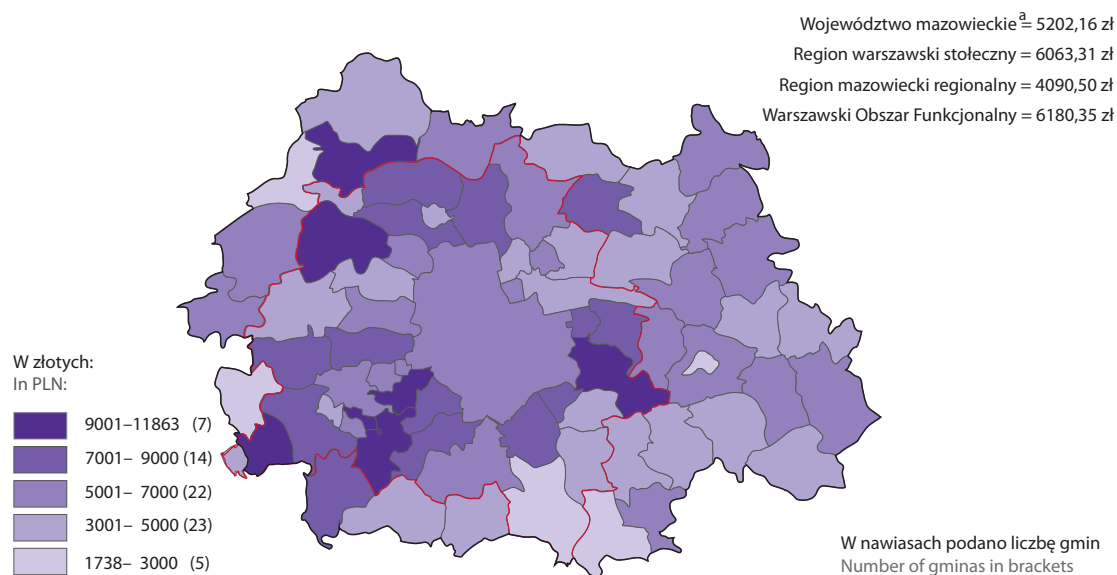
Due to the existence of significant differences in the share of investment expenditure in total expenditure between individual years, it is more reliable to analyse investment expenditure over a period of several years. These differences are mainly due to the occurrence of the so-called „Investment cycle”, as well as the availability of European funds, which have a significant share in the volume of investment funds of local governments.

The share of investment expenditure in total expenditure in 2015-2020 in metropolitan gminas amounted to 13.3%. In Warszawa, it was 11.3% of all expenditure in this period. More than 20% of investment expenditure was allocated by 22 gminas in the metropolis. In three gminas this share exceeded 25% (Czosnów – 26.0%, Jaktorów – 26.5%, Pomiechówek – 31.4%).

Per capita in Mazowieckie Voivodship in 2015–2020, gminas invested PLN 5.2 thousand. In the metropolis, investment expenditure per capita were higher in this period – they amounted to over PLN 6 thousand. In Warszawa and 30 other gminas of the metropolis, this expenditure exceeded the average per capita of the metropolis. The most active in this field were the following gminas: Pomiechówek, Podkowa Leśna, Nadarzyn, Jaktorów and Michałowice, where investment expenditure per capita in 2015-2020 exceeded PLN 10 thousand. At the same time, in the following gminas: Góra Kalwaria, Baranów, Mińsk Mazowiecki, Zakroczym and Sobienie-Jeziory, they were over three times lower (PLN 3 thousand and less per capita).

The possibility of obtaining funds from external sources, including European funds, is important for the investment policy of Polish local governments. In 2015-2020, the gminas of the metropolis (RWS) obtained almost PLN 5.0 billion from this source from PLN 7.3 billion obtained at that time by all gminas of Mazowieckie Voivodship. The vast majority of this amount (almost PLN 4.0 billion) was attributable to m.st. Warszawa. Important players in this field were also Grodzisk Mazowiecki (PLN 88 million), Legionowo (PLN 87 million), Pomiechówek (PLN 57 million), Jabłonna and Sulejówek (PLN 53 million each). Calculated per capita, it was PLN 1355 for Mazowieckie Voivodship, PLN 1619 in RWS and PLN 2050 in Warszawa, respectively.

Mapa 54. Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w latach 2015–2020
Map 54. Investment spendings per capita in 2015–2020

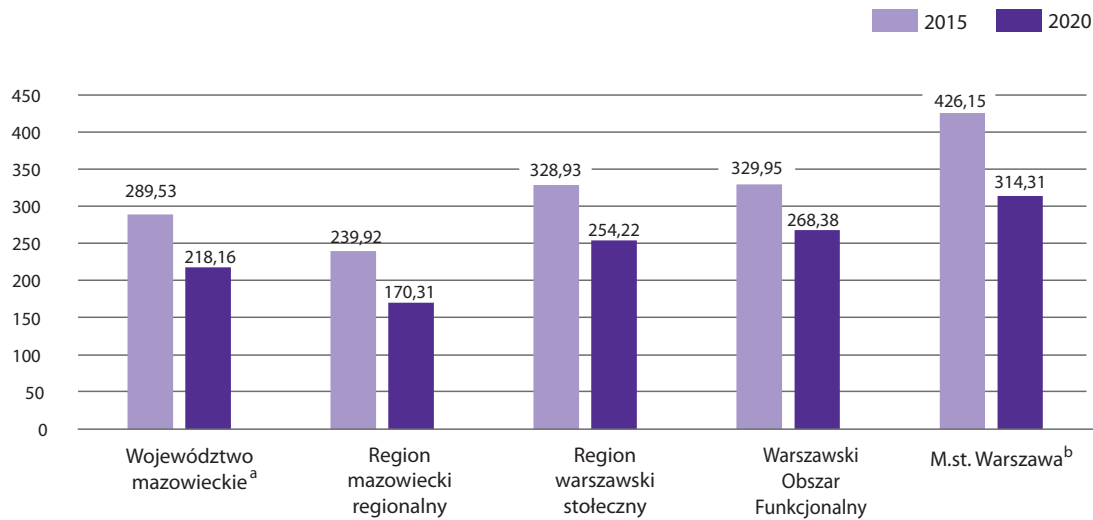

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Tablica 25. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych
Table 25. Revenue for financing and co-financing of EU programmes and projects

Wyszczególnienie Specification		Region Region		Województwo mazowieckie Mazowieckie Voivodship
		warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny	
Dochody w mln zł Revenue in million PLN	2015	979,2	567,1	1 546,3
	2019	901,0	472,3	1 373,3
	2020	786,9	397,3	1 184,2
w tym środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych w mln zł of which EU funds for financing EU pro- grammes and projects in million PLN	2015	23,7	26,5	50,2
	2019	78,0	43,5	121,5
	2020	52,6	29,5	82,1

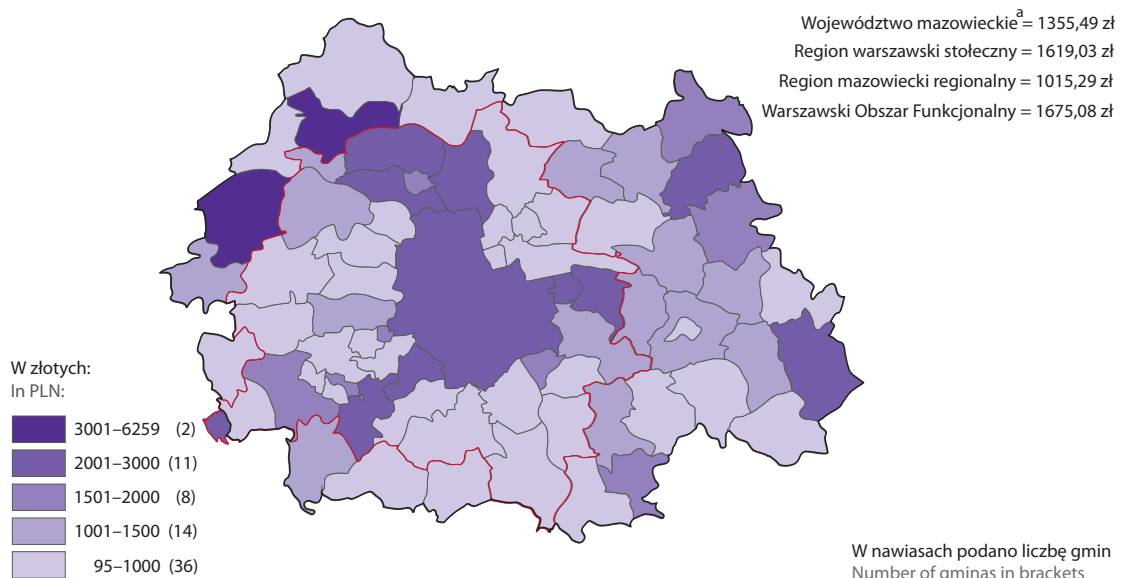
Wykres 25. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca
 Chart 25. Revenue for financing and co-financing of EU programmes and projects per capita

a Łącznie z miastami na prawach powiatu. b Dane dotyczą budżetu miasta na prawach powiatu.
 a Including cities with powiat status. b Data concern budget of the city with powiat status.

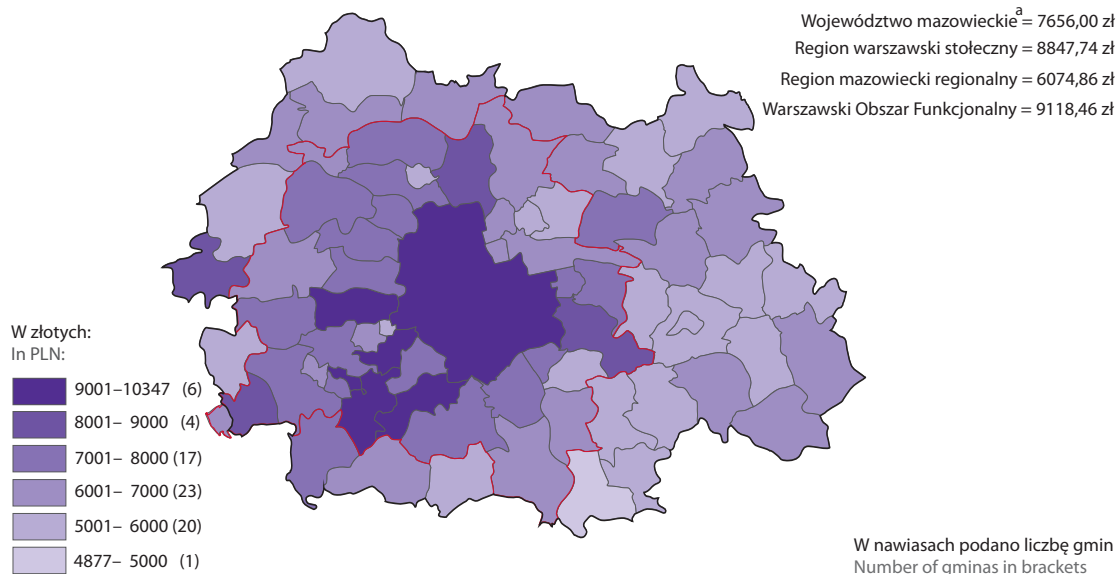
Mapa 55. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca w latach 2015–2020

Map 55. Revenue for financing and co-financing of EU programmes and projects per capita in 2015–2020

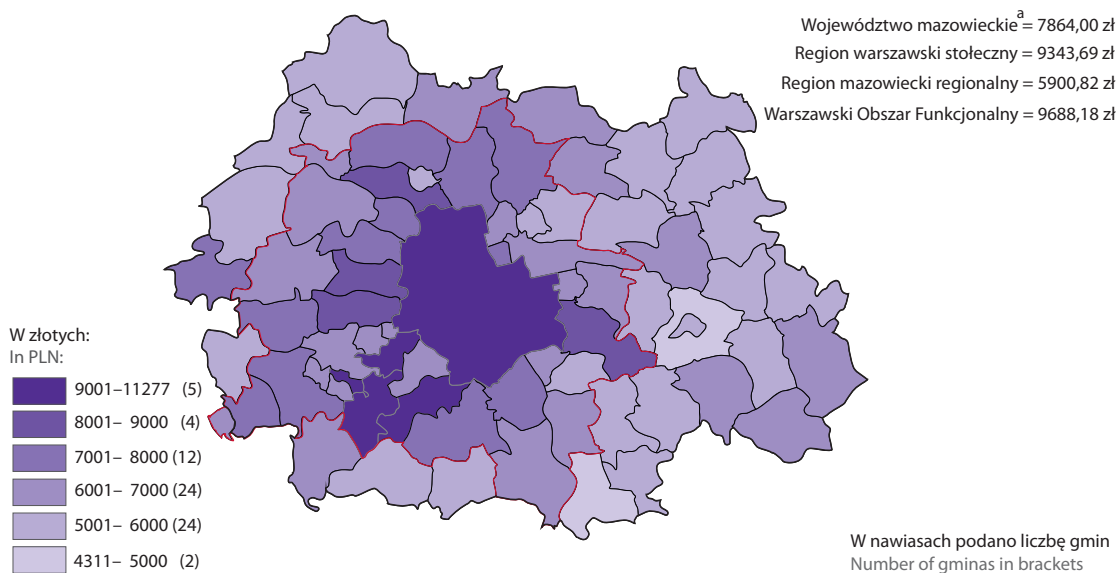

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
 a Including cities with powiat status.

Mapa 56. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r.
 Map 56. Revenue of gminas budgets per capita in 2020

Mapa 57. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2020 r.
 Map 57. Expenditure of gminas budgets per capita in 2020

^a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
^a Including cities with powiat status.

Uwagi metodologiczne

Methodological notes

Podział terytorialny. Powierzchnia i użytkowanie gruntów

Z dniem 1 stycznia 1999 r. (na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r., Dz. U. Nr 96, poz. 603) wprowadzono zasadniczy **trójstopniowy podział terytorialny** państwa, którego jednostkami są: gminy, powiaty i województwa.

Gmina jest podstawową jednostką terytorialnego podziału kraju. Jednostkami pomocniczymi w gminach są m.in. sołectwa, których organizację i zakres działania określa właściwa rada gminy odrębnym statutem.

Z dniem 27 października 2002 r. (na mocy ustawy o **ustroju miasta stołecznego Warszawy** z dnia 15 marca 2002 r., Dz. U. Nr 41, poz. 361, z póź. zm.) zniesiony został powiat warszawski oraz gminy warszawskie i dzielnice w gminie Warszawa-Centrum. M.st. Warszawa stanowi obecnie jedną gminę, mającą jednocześnie status miasta na prawach powiatu, podzieloną na 18 dzielnic.

Informacje o **stanie geodezyjnym i kierunkach wykorzystania powierzchni** przedstawione są na stan 1 stycznia 2020 r., w oparciu o ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 1990). Ewidencja ta wprowadziła od 2002 r. zmiany polegające głównie na włączeniu do użytków rolnych: gruntów rolnych zabudowanych (poprzednio ujmowanych w pozycji grunty zabudowane i zurbanizowane), gruntów pod stawami (ujmowanych w pozycji wody śródlądowe stojące) oraz rowów (które stanowiły odrębną pozycję). Od 2017 r. do użytków rolnych zostały włączone grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych ujmowane do 2016 r. w pozycji grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione.

Ludność. Ruch naturalny

Informacje o ludności opracowano na podstawie:

1. Bilansów stanu i struktury ludności na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania z innych gmin i z zagranicy na pobyt stały oraz czasowy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,

Territorial division. Area and land use

On 1st January 1999 (pursuant to the Act of 24 July 1998, Journal of Laws No. 96, item 603), a fundamental three-tier territorial division of the state was introduced, the units of which are: gminas, powiats and Voivodships.

The gmina is the basic unit of the territorial division of the country. Auxiliary units in gminas include, among others, village administrator's offices, whose organization and scope of activity are determined by the competent gmina council in a separate statute.

On 27 October 2002 (pursuant to the Act on the System of the Capital City of Warszawa of 15 March 2002, Journal of Laws No. 41, item 361, as amended), the existing warszawski powiat as well as Warszawa gminas and districts in the Warszawa-Centrum gmina were abolished. The Capital City of Warszawa is now one gmina, which at the same time is a city with powiat status, divided into 18 districts.

Information on the geodesic status and directions of land use are presented as of 1 January 2020, based on the land register introduced by the decree of the Minister of Regional Development and Construction dated 29 March 2001 on the registration of land and buildings (uniform text Journal of Laws 2017 item 1990). The land register has introduced changes since 2002, mainly consisting in including to agricultural land: built-up agricultural land (previously included in the item "built-up and urbanized land"), land under ponds (included in the item "standing inland water") as well as ditches (which accounted for a separate item). From 2017, agricultural land includes wooden and bushy areas on agricultural land recognized until 2016 in the item "forest land and wooden and bushy areas".

Population . Vital statistics

Information on population were compiled on the basis:

1. The balances of the size and structure of population in the gmina. Population balances are compiled for periods between censuses based on the last census, taking into account changes in a given period connected with vital statistics (births, deaths) and migration of the population (registering and cancelling registration for permanent residence and temporary stay from other gminas and from abroad), as well as address changes of the population due to changes in the administrative division,

2. sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach,
3. rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały.

Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 marca 2011 r.

Dane o stanie ludności zaprezentowano również według **ekonomicznych grup wieku**:

- wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 0–17 lat,
- wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18–64 lata, kobiety w wieku 18–59 lat,
- wiek poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Przez ludność w **wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym oraz ludność w wieku poprodukcyjnym.

Dane o **ruchu naturalnym** ludności w podziale terytorialnym opracowano:

- małżeństwa – według miejsca zamieszkania męża przed ślubem (w przypadku, gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania żony przed ślubem),
- urodzenia – według miejsca zamieszkania matki noworodka,
- zgony – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Przez niemowlęta rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku życia.

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności według stanu w dniu 30 czerwca.

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki terytorialnej (gminy, powiatu) do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

2. documentation of Civil Status Offices regarding registered marriages, births and deaths,
3. the registers of the Ministry of Digitization on internal and international migration of population for permanent stay.

Data on population as well as demographic rates and indicators per capita (per 1000 population etc.) were compiled on the basis of the results of the Population and Housing Census as of 31 March 2011.

Data on population were presented also by **economic age groups**:

- pre-working age – males and females aged 0–17 years,
- working age – males aged 18–64 years, females aged 18–59 years,
- post-working age – males aged 65 years and more and females aged 60 years and more.

Non-working age population is understood as population at pre-working age and post-working age.

Data regarding the **vital statistics** according to territorial division were compiled as follows:

- marriages – according to the husband's place of residence before the wedding (in the case when the husband lived abroad before the wedding, the wife's place of permanent residence is taken into account),
- births – according to the mother's place of permanent residence,
- deaths – according to the place of permanent residence of the deceased.

Natural increase of the population means the difference between the number of live births and deaths in a given period.

Infant is a child under the age of 1.

Data on births and deaths (including infant deaths) are presented according to the criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization.

Rates concerning vital statistics and migration of the population according to territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population as of 30 June.

The Webb Method consists in qualifying the surveyed territorial unit (gmina, powiat) to one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence calculated per 1000 population. The Webb classification distinguishes:

Cztery typy odnoszące się do **jednostek zaludniających się** w wyniku:

- A — przewagi przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (+PN > -SM),
- B — przyrostu migracyjnego i jeszcze wyższego przyrostu naturalnego (+PN > +SM),
- C — przyrostu naturalnego i jeszcze wyższego przyrostu migracyjnego (+PN < +SM),
- D — przewagi przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym (-PN < +SM),

Cztery typy odnoszące się do **jednostek wyludniających się** w wyniku:

- E — przewagi ubytku naturalnego nad przyrostem migracyjnym (-PN > +SM),
- F — ubytku migracyjnego i jeszcze większego ubytku naturalnego (-PN > -SM),
- G — ubytku naturalnego i jeszcze większego ubytku migracyjnego (-PN < -SM),
- H — przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym (+PN < -SM).

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji stałej w badanym okresie.

Four types relating to **units populating** as a result of:

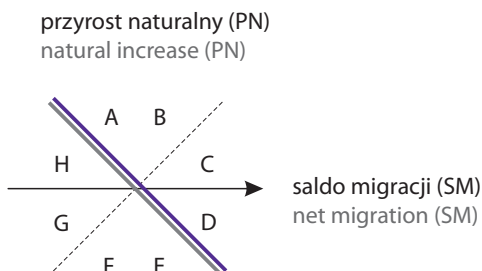
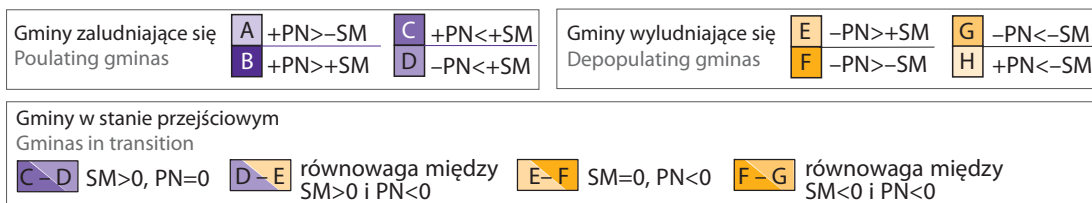
- A — prevalence of natural increase over the migration loss (+PN > -SM),
- B — migration increase and even higher natural increase (+PN > +SM),
- C — natural increase and even higher migration increase (+PN < +SM),
- D — predominance of migration increase over natural decrease (-PN < +SM),

Four types relating to **units depopulating** as a result of:

- E — prevalence of natural decrease over migration increase (-PN > +SM),
- F — migration decrease and even higher natural loss (-PN > -SM),
- G — natural loss and even higher migration loss (-PN < -SM),
- H — predominance of migration decrease over natural increase (+PN < -S)

In the case when absolute values of indicators of natural increase and permanent net migration are equal or when the value of one of the indicators is zero, additional types (transitional) are introduced.

The type of the examined unit is determined by reading the relation of both variables using the coordinate system (and additionally introduced diagonals), in which the ordinate corresponds to the value of natural increase rate, and x-axis to the values of net migration for permanent residence in the examined period.

Edukacja i wychowanie

Informacje zawarte w publikacji prezentowane są według stanu organizacyjnego ustroju szkolnego regulowanego przez przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2020 poz. 910, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2020 r. poz. 1327). Przedstawione informacje opracowano na podstawie danych pochodzących z systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

W roku szkolnym 2020/21 dzieci 6-letnie były objęte obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego, zaś dzieci 7-letnie obowiązkiem szkolnym. Nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia.

Od 1 września 2017 r. rozpoczęto reformę systemu edukacji, która wprowadziła 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz zlikwidowała gimnazja.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2020/21 odbył się nabór do klasy pierwszej branżowych szkół II stopnia.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek tych zaliczono: przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji i Nauki, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.

Prezentowane w publikacji dane dotyczą wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży oraz szkół ponadpodstawowych (łącznie ze specjalnymi), do których zaliczamy licea ogólnokształcące dla młodzieży oraz dla dorosłych, technika dla młodzieży, branżowe szkoły I i II stopnia, szkoły specjalne przysposabiające do pracy, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

Education

The information contained in the publication is presented according to the organizational state of the school system governed by the provisions of the Act of 14 December 2016 Education Law (Journal of Laws of 2020, item 910, as amended) and the Act of 7 September 1991 on education system (Journal of Laws of 2020, item 1327). The information

In the 2020/21 school year, 6-year-old children were obliged to undergo one-year pre-school preparation in pre-school education establishments, and 7-year-old children were obliged to attend school. Education is compulsory until the age of 18.

On 1 September 2017, the reform of the education system was launched, introducing an 8-year primary school, a 4-year general secondary school, a 5-year technical secondary school, a 3-year stage I sectoral vocational school, a 2-year stage II sectoral vocational school and liquidated lower secondary schools.

As a result of the implementation of the new education system in the school year 2020/21, enrolment to the first year of stage II sectoral vocational schools took place.

Pre-school education establishments are institutions intended for children from 3 years of age to the start of primary school education, providing care to children and aimed at preparing them for education at school. These establishments include: nurseries, pre-primary sections of primary schools, as well as pre-primary education groups and pre-primary points.

Schools and establishments may be public, non-public and non-public with the rights of public schools. A non-public school may obtain the rights of a public school if it implements the minimum curriculum and applies the rules for classifying and promoting students established by the Minister of Education and Science, which enable them to obtain state certificates or diplomas. Central (government) administration units and local government units may only run public schools. Primary schools can only be public or non-public with the rights of public schools.

The data presented in the publication concern pre-primary education, primary schools for children and youth and secondary schools (including special schools), which include general secondary schools for youth and adults, technical schools for youth, stage I and II sectoral vocational schools, special job training schools, general art schools leading to professional certification and post-secondary schools. The data includes schools and establishments run by central (government) administration units, local government units (gminas, powiats and voivodships) as well as other legal and natural persons.

Dane dotyczące wychowania przedszkolnego oraz szkół podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego.

Data on pre-primary education and schools are given as of the beginning of the school year; data on graduates – as of the end of the school year.

Infrastruktura komunalna. Transport. Mieszkania

Dane o urządzeniach komunalnych dotyczą urządzeń czynnych.

Informacje o **długości sieci wodociągowej** dotyczą sieci rozdzielczej bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

Dane o **zużyciu wody** z wodociągów w gospodarstwach domowych obejmują ilość wody pobranej z sieci wodociągowej za pomocą urządzeń zainstalowanych w budynku. Do przeliczenia zużycia wody na 1 mieszkańca przyjęto ludność według stanu w dniu 30 czerwca.

Dane o ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji obejmują również ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.

Dane o **odpadach komunalnych** dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także u innych wytwórców odpadów (bez odpadów niebezpiecznych), które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Informacje o odpadach komunalnych podaje się zgodnie z katalogiem odpadów wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. (Dz. U. poz. 1923).

Ścieżka rowerowa (droga dla rowerów) – droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów jednośladowych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi. Droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnie lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego. Za długość ścieżek rowerowych należy uważać długość dróg dla rowerów przebiegających w jednym kierunku. Długość ścieżek położonych po

Municipal infrastructure. Transport. Dwellings

Data regarding municipal installations concern operative installations.

Information regarding the **length of the water** supply network concerns distribution network, excluding connections leading to residential buildings and other constructions.

Data regarding the **length of the sewage network**, apart from street conduits, include collectors, i.e. conduits receiving sewage from the street network, while they do not include sewers designed exclusively for draining run-off.

Water supply and sewage connections leading to residential buildings (including collective accommodation facilities, such as: employee hotels, student dormitories and boarding schools, social welfare homes) are understood as branches linking individual buildings with the distribution network or in the case of sewage system – with combined network.

Data on **water consumption** from water supply system in households include the amount of water taken from the water supply network using devices installed in the building. To calculate the consumption of water per capita, the population as of 30 June was assumed.

Data regarding the users of water supply systems and sewage systems include also population residing in collective accommodation facilities.

Data on **municipal waste** concern waste generated by households, excluding discarded vehicles, as well as by other producers of waste (not containing hazardous waste), which because of its character or composition is similar to waste from households.

Information on municipal waste is given in accordance with the waste catalogue introduced by the ordinance of the Ministry of the Environment dated 9 December 2014 (Journal of Law, item 1923).

Bicycle path (road for bicycles) – a road or its part intended for bicycles, marked with appropriate road signs. The road for bicycles is separated from other roads or roadways of the same road structurally or by means of road safety devices. The length of bicycle paths should be considered as the length of roads for bicycles running in one direction. The length of bicycle paths located on two sides of the road is calculated separately. The information includes bicycle

dwóch stronach drogi jest liczona odrębnie. Ujęto ścieżki rowerowe służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

Informacje o **zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań, a także izb i powierzchni użytkowej w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych. Dane nie obejmują lokali zbiorowego zamieszkania (hoteli pracowniczych, domów studenckich i internatów, domów opieki społecznej i in.) i pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a z różnych względów zamieszkałych (pomieszczeń inwentarskich, barakowozów, statków, wagonów i in.).

Dane o zasobach mieszkaniowych opracowano na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych – według stanu w dniu 31 grudnia, w każdorazowym podziale administracyjnym. Bilanse zasobów mieszkaniowych sporządza się dla okresów międzypisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przyjmując za podstawę mieszkania zamieszkałe i niezamieszkałe oraz uwzględniając przyrosty i ubytki zasobów mieszkaniowych.

Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Izba jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami, o powierzchni co najmniej 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku. Za izbę uważa się zarówno pokój, jak i kuchnię – jeśli odpowiada warunkom określonym w definicji.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Informacje o mieszkaniach, powierzchni użytkowej mieszkań oraz o izbach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieskalnych.

Informacje o efektach budownictwa indywidualnego dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora.

W zasobach mieszkaniowych za podstawę obliczenia przeciętnej liczby osób na mieszkanie i na izbę przyjęto ogólną liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia.

paths used mainly for communication purposes, not tourism, so called bicycle routes (e.g. located in the forest).

Information regarding **dwelling stocks and completed dwellings** concerns dwellings, as well as rooms and the useful floor area in these dwellings, located in residential and non-residential buildings. Data do not include collective accommodation facilities (employee hotels, student dormitories and boarding schools, social welfare homes and others) and spaces not designed for residential purposes, but which for various reasons are inhabited (animal accommodations, caravans, ships, wagons and others).

Data on dwelling stocks were compiled on the basis of balances of dwelling stocks – as of 31 December, according to each administrative division. The balances of dwelling stocks are estimated for the periods between censuses on the basis of results from last census assuming inhabited and uninhabited dwelling as a basis and considering increases and decreases of dwelling stocks.

A **dwelling** is a premise comprising one or several rooms including auxiliary spaces, built or remodeled for residential purposes, structurally separated (by permanent walls) within a building, into which a separate access leads from a staircase, passage, common hall or directly from the street, courtyard or garden.

A **room** is a space in a dwelling separated from other spaces by permanent walls, with an area of at least 4 m², with direct day lighting, i.e. with a window or door containing a glass element in an external wall of a building. A kitchen area is treated as a room if it meets the conditions described in the definition.

The **useful area of a dwelling** is the total useful floor area of the rooms, kitchen, foyers, bathrooms, and other spaces comprising the dwelling.

Information regarding dwellings, useful floor area of dwellings and rooms completed refers to dwellings in newly built and expanded buildings (the enlarged portion) as well as dwellings obtained as a result of adapting non-residential spaces.

Information regarding the results of private construction refers to dwellings completed by natural persons, foundations, churches and religious associations, intended for the own use of the investor.

In dwelling stocks, the total population as of 31 December was adopted as the basis for calculating the average number of persons per dwelling and per room.

To calculate the results of the housing construction per 1000 population, the data on the number of population as of 30 June were assumed, while in calculations per 1000 contracted marriages – as of 31 December.

Do przeliczenia efektów budownictwa mieszkaniowego na 1000 ludności przyjęto dane o liczbie ludności według stanu w dniu 30 VI, natomiast przy przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw – według stanu w dniu 31 grudnia.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Dane o ochronie zdrowia od 2012 r. podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji oraz do 2011 r. – Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego; z wyłączeniem ochrony zdrowia w zakładach karnych.

Działalność **aptek ogólnodostępnych** unormowana jest ustawą z dnia 6 września 2001 r. prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 944). Dane o aptekach ogólnodostępnych nie obejmują aptek działających w strukturze i na potrzeby szpitali.

Punkty apteczne są to ogólnodostępne punkty obrotu detalicznego produktami leczniczymi. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na obszarach wiejskich, jeśli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna (art. 70. ust.3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne).

Przychodnia jest to przedsiębiorstwo podmiotu leczniczego, w którym udziela się ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz świadczeń z zakresu rehabilitacji leczniczej. Przychodnie prezentuje się łącznie z: ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi.

Porady lekarskie w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (dotyczą porad w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej) podano łącznie z badaniami profilaktycznymi i orzeczeniami wojskowych komisji lekarskich, bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych. Porady w podstawowej opiece zdrowotnej od 2017 r. podaje się łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej. Są to świadczenia udzielane od poniedziałku do piątku w godzinach od 18.00 do 8.00 dnia następnego oraz całonocowo w dni ustawowo wolne od pracy, w tym podstawowe świadczenia w nagłych przypadkach lub w kontynuacji leczenia. Obejmują również porady nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej udzielone w ramach podkontraktów ze szpitalem na wykonywanie tych porad.

Dane o **opiece nad dziećmi do 3 lat** prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 326 z późn. zm.), na podstawie której opieka może być organizowana w formie żłobka (łącznie z oddziałami) oraz od 2011 r. – klubu dziecięcego albo sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię.

Health care and social welfare

The data concerning health care since 2012 are given including data on health care units subordinated to the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration and until 2011 – the Internal Security Agency; excluding health care in prisons.

The activity of **generally available pharmacies** is regulated by the Pharmaceutical Law of 6 September 2001 (Journal of Laws 2020, item 944). Data regarding generally available pharmacies do not include pharmacies which operate in the structure and for the needs of hospitals.

Pharmaceutical outlets are generally accessible retail outlets for medicinal products. Pharmaceutical outlets established after the effective date of the Act may be located only in rural areas, if there is no generally accessible pharmacy in the given village (art. 70, item 3 of the Act of 6 September 2001 – Pharmaceutical Law).

An **out-patient department** is an enterprise of a medical entity that provides primary out-patient health care and specialized health care as well as benefits in the field of medical rehabilitation. Out-patient departments are given together with: health centres, clinics, ambulatory departments and infirmaries, diagnostic facilities and medical diagnostic laboratories.

Doctor consultations in the field of out-patient health care (regarding consultations within primary and specialized health care) were given together with preventive examinations and opinions of military medical commissions, excluding consultations provided in admission rooms in general hospitals.

Consultations in primary health care since 2017 are given including consultations on night and holiday health care. These are benefits provided from Monday to Friday from 18.00 to 8.00 the next day and round-the-clock on holidays, including basic emergency services or continuation of treatment. They also include consultations on night and holiday health care provided as part of subcontracts with the hospital to perform these consultations.

Data on **care for children up to the age of 3** are presented in accordance with the law dated 4 February 2011 (Journal of Laws 2020 item 326 as amended) under which care can be organized in the form of a nursery (including nursery words) and since 2011 – children's clubs, provided by a day carer or nanny.

Data concerning **social welfare homes and facilities** refer to the institutions for which the founding bodies are: local government units, associations, social organizations, churches and religious associations, foundations, natural and legal persons.

Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne.

Mieszkańcy domów i zakładów pomocy społecznej to osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

Kultura

Biblioteka jest to jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych, liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany.

Księgozbiór obejmuje zinwentaryzowane wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma).

Jednostką obliczeniową księgozbioru jest **wolumin**, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

Czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający) to użytkownik zarejestrowany w bibliotece, który wypożyczył na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w ciągu roku.

Dane o czytelnikach dotyczą osób korzystających z wypożyczalni, tzn. otrzymujących materiały biblioteczne do wykorzystania poza terenem biblioteki. Podstawowym dokumentem służącym do gromadzenia danych o czytelnikach w bibliotece jest aktualna karta wypożyczeń (karta czytelnika) lub inny dokument służący do rejestracji.

Rynek pracy. Podmioty gospodarki narodowej

Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; do pracujących zaliczono:

1. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
2. pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:

Residents of social welfare homes and facilities are persons who require 24-hour care due to age, illness or disability, who cannot function independently in everyday life, who cannot be provided with necessary assistance in the form of care services.

Culture

Library is a unit having an organized (catalogued) collection of books, periodicals and other writing materials which has at least 300 catalogue items, available to users in a controlled manner.

The calculation unit of the collection is the **volume** (the contents of one cover) registered in the inventory book. In the case of periodicals, the volume is a collection (usually annual) of one title or of a newspaper or magazine, which constitute one inventory item.

A borrower (user actively borrowing books) is a user registered in the library who checked out at least one volume during the year. Data on borrowers refer to persons using the library, that is receiving library materials for use outside the library. The basic document used to collect data about borrowers in the library is the current loan card (borrower card) or other document used for registration.

Labour market. Entities of the national economy

Data regarding employment concern persons performing work providing earnings or income and include:

1. employees hired on the basis of an employment contract (labour contract, posting, appointment, election or service relations);
2. employers and own account workers, i.e.:
 - a) owners and co-owners (including contributing family workers, excluding partners in companies who do not work in them) of entities conducting economic activity,
 - b) other self-employed persons; e.g., persons practising learned professions;
3. outworkers;
4. agents;
5. members of agricultural production cooperatives (agricultural producers' cooperatives and cooperatives established on their basis as well as agricultural farmers' cooperatives).

- a) właściciele i współwłaściciele (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem współników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
 - b) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
3. osoby wykonujące pracę nakładczą;
 4. agentów ;
 5. członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych).

Dane o pracujących dotyczą faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Pod pojęciem **bezrobotnego** (ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązująca od 1 czerwca 2004 r. – jednolity tekst Dz. U. 2020 poz. 1409, z późniejszymi zmianami) należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest to osoba niepełnosprawna – zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie uczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

1. ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego;
2. nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, nie pobiera: świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;
3. nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;
4. nie złożyła wniosku do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis zgłosiła do

Data on **employment** refer to actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons and persons tending private farms in agriculture.

An **unemployed person** (the Law dated 20th April 2004 on Promoting Employment and Labour Market Institutions, in force since 1st June 2004 – uniform text: Journal of Laws 2020 item 1409, as amended) is understood as person who is not employed and not performing any other kind of paid work who is capable of work and ready to take full-time employment (or in the case he/she is a disabled person – capable and ready to take work comprising no less than a half of working time), not attending school with the exception of schools for adults (or taking extra curriculum exam within the scope of this school programme) or tertiary schools in part-time programme, registered in a powiat labour office, appropriate for his/her permanent or temporary stay and looking for employment or other kind of paid work, if among others:

1. is at least 18 years old and has not reached the retirement age;
2. did not acquire the right to retirement pay or pension resulting from an inability to work, pension due to training, social-welfare pension, family pension in the amount exceeding half of the minimum remuneration for work or after termination of employment, other gainful employment, discontinuation of non-agricultural activity, does not receive teacher's compensatory benefit, does not receive: a pre-retirement benefit or allowance, a rehabilitation allowance, a sick or maternity benefit or a benefit in the amount of maternity benefit;
3. is not owner or holder (sole or dependent) of agricultural real estate with an area of agricultural land exceeding 2 convertible ha, is not subject to retirement and pension insurance from full-time work due to being a spouse or a member of an agricultural household with an area of agricultural land exceeding 2 convertible ha;
4. did not submit an application to the business register or after submitting the application for entry submitted the application for suspension of economic activity and the suspension period has not yet expired or the period up to the date – specified in the application for entry – of starting economic activity;
5. is not temporarily under arrest or not serving a prison sentence, excluding a prison sentence carried out outside the penitentiary in the system of electronic supervision;
6. does not receive monthly income of the amount exceeding half of the minimum remuneration for work;

ewidencji działalności gospodarczej wniosek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął albo nie upłynął jeszcze okres do – określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej – dnia podjęcia działalności gospodarczej;

5. nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego;
6. nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
7. nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej, zasiłku stałego;
8. nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
9. nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji/działów/grup PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej bez względu na charakter własności, tj. zaliczane do sektora publicznego i prywatnego.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru REGON określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 443, z późn. zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. (Dz. U. poz. 2009, z późn. zm.) w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń.

Informacje udostępniane z rejestru REGON tworzone są bezpośrednio na podstawie danych zgłaszanych do rejestru przez podmioty, na których ciąży obowiązek ich aktualizacji. Dane te w zakresie udostępnionych informacji nie podlegają dodatkowej weryfikacji.

excluding revenues from interest or other income generated from money gathered on bank accounts;

7. does not receive, on the basis of regulations concerning social welfare, a permanent social benefit;
8. does not receive, on the basis of regulations concerning family allowances, nursing allowance or allowance supplementary to family benefit due to single parenthood and losing rights to unemployment benefit due to the expiry of the legal duration of benefit receiving;
9. does not receive, after termination of employment, training benefit.

Data on entities of the national economy registered in the REGON register include legal persons, organizational units without legal personality and natural persons conducting economic activity classified to individual sections/divisions/groups of PKD 2007 according to the predominant kind of activity. Data include entities of the national economy regardless of the nature of ownership, i.e. included in the public and private sector.

The National Official Business Register, hereinafter referred to as REGON, is an administrative register held by the President of Statistics Poland. The rules for running the register are defined by the Law on Official Statistics, dated 29th July 1995 (uniform text: Journal of Law 2016 item 1068, as amended) and the provisions of the decree at the Council at Ministers of 30th November 2015 (Journal of Law item 2009, as amended) on the mode and methodology of running and updating the business register, including application, questionnaire and certificate specimens. The rules for running the register are defined by the Law on Official Statistics, dated 29 July 1995 (uniform text Journal of Law 2020 item 443, as amended) and the provisions of the decree at the Council at Ministers of 30 November 2015 (Journal of Law item 2009, as amended) on the mode and methodology of running and updating the business register, including application, questionnaire and certificate specimens.

Information made available from the REGON register is created directly on the basis of data reported to the register by entities legally obliged to update it. These data regarding the information provided are not subject to additional verification.

The data presented in the Polish Classification of Activities - PKD 2007, prepared on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community 0 NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1st January 2008 by the regulation of the Council of Ministers of 24th December 2007 (Journal of Law No. 251, item 1885, as amended).

Within the PKD 2007, "Industry" was distinguished as an additional grouping, which includes the sections: "Mining and

Dane zaprezentowano w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.).

W ramach PKD 2007 wyodrębniono „Przemysł” jako dodatkowe grupowanie, które obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Pod pojęciem „usługi” ujęte są sekcje: „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi”, „Informacja i komunikacja”, „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”, „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa”, „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby” oraz „Organizacje i zespoły eksterytorialne”.

Prezentowane w tabl. 21 (aneks tabelaryczny w formacie xls) podmioty gospodarki narodowej przetwórstwa przemysłowego według zaawansowania techniki oraz usług według zaangażowania wiedzy opracowano zgodnie z podejściem dziedzinowym OECD, tj. klasyfikując jednostki do 4 sektorów przetwórstwa przemysłowego (wysoka technika, średnio-wysoka technika, średnio-niska technika, niska technika) lub do 6 sektorów usług (usługi wysokiej techniki oparte na wiedzy, usługi rynkowe oparte na wiedzy, usługi finansowe oparte na wiedzy, inne usługi oparte na wiedzy, usługi rynkowe mniej wiedzochłonne, inne usługi mniej wiedzochłonne).

W ramach przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) zaprezentowano:

1. sektor wysokiej techniki, który obejmuje: produkcję podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (dział 21), produkcję komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (dział 26), produkcję statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn (grupa 30.3),

quarrying”, „Manufacturing”, „Electricity, gas, steam and air conditioning supply” and “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”.

The term “services” includes sections: “Wholesale and retail sales, repair of motor vehicles, including motorcycles”, “Transportation and storage”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply”, “Accommodation and catering”, “Information and communication”, “Financial and insurance activities”, “Real estate activities”, “Professional, scientific and technical activities”, “Administrative and support service activities”, “Public administration and defence; compulsory social security”, “Education”, “Human health and social work activities”, “Arts, entertainment and recreation and recreation”, “Other service activities”, “Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use” and “Activities of extraterritorial organizations and bodies”.

Presented in table 21. (tabular annex in xls format) entities of the national economy of manufacturing according to the advancement of technology and services according to the involvement of knowledge were developed in accordance with the OECD domain approach, i.e. classifying units into 4 manufacturing sectors (high technology, medium-high technology, medium-low technology, low technology) or up to 6 service sectors (high technology knowledge-based services, knowledge-based market services, knowledge-based financial services, other knowledge-based services, less knowledge-intensive market services, other less-knowledge-intensive services).

As part of manufacturing (section C) the following were presented:

1. high technology sector, which includes: manufacture of basic pharmaceutical substances and medicines and other pharmaceutical products (division 21), manufacture of computer, electronic and optical products (division 26), manufacture of air and spacecraft and related machinery (group 30.3),
2. medium-high technology sector, which includes: manufacture of chemicals and chemical products (division 20), production of weapons and ammunition (group 25.4), manufacture of electrical equipment (division 27), manufacture of machinery and equipment n.e.c. (division 28), manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers, excluding motorcycles (division 29), manufacture of railway locomotives and rolling stock (group 30.2), manufacture of military fighting vehicles (group 30.4), manufacture of transport equipment not elsewhere classified (group 30.9), manufacture of medical and dental instruments and supplies (group 32.5).

2. sektor średnio-wysokiej techniki, który obejmuje: produkcję chemikaliów i wyrobów chemicznych (dział 20), produkcję broni i amunicji (grupa 25.4), produkcję urządzeń elektrycznych (dział 27), produkcję maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowaną (dział 28), produkcję pojazdów samochodowych, przyczep i naczip, z wyłączeniem motocykli (dział 29), produkcję lokomotyw kolejowych oraz taboru szynowego (grupa 30.2), produkcję wojskowych pojazdów bojowych (grupa 30.4), produkcję sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowaną (grupa 30.9), produkcję urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystryczne (grupa 32.5).

W ramach usług (sekcje G–U) zaprezentowano:

1. sektor usług wysokiej techniki opartych na wiedzy, który obejmuje: działalność związaną z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych (dział 59), nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych (dział 60), telekomunikację (dział 61), działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązaną (dział 62), działalność usługową w zakresie informacji (dział 63), badania naukowe i prace rozwojowe (dział 72),
2. sektor usług rynkowych opartych na wiedzy (bez usług wysokiej techniki i finansowych), który obejmuje: transport wodny (dział 50), transport lotniczy (dział 51), działalność prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (dział 69), działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem (dział 70), działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (dział 71), reklamę, badanie rynku i opinii publicznej (dział 73), pozostałą działalność profesjonalną, naukową i techniczną (dział 74), działalność związaną z zatrudnieniem (dział 78), działalność detektywistyczną i ochroniarską (dział 80),
3. sektor usług finansowych opartych na wiedzy, który obejmuje: działalność finansową i ubezpieczeniową (działy 64–66),
4. sektor innych usług opartych na wiedzy, który obejmuje: działalność wydawniczą (dział 58), działalność weterynaryjną (dział 75), administrację publiczną i obronę narodową; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (dział 84), edukację (dział 85), opiekę zdrowotną i pomoc społeczną (działy 86–88), działalność związaną z kulturą, rekreacją i sportem (działy 90–93).

Więcej informacji na temat sektorów przetwórstwa przemysłowego i usług można znaleźć m.in. w publikacji Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Szczecinie „Nauka i technika w 2019 r.”.

As part of services (sections G–U) the following were presented:

1. high-tech knowledge-based services sector, which includes: activities related to the production of films, video recordings, television programmes, sound and music recordings (division 59), broadcasting public and subscription programmes (division 60), telecommunications (division 61), related activities with software and consultancy in the field of IT and related activities (division 62), information services (division 63), scientific research and development works (division 72),
2. sector of knowledge-based market services (without high-tech and financial services), which includes: water transport (division 50), air transport (division 51), legal, accounting and tax consultancy activities (tax division 69), activities of head offices; management consultancy (division 70), architectural and engineering activities; technical research and analysis (division 71), advertising, market and public opinion research (division 73), other professional, scientific and technical activities (division 74), employment-related activities (division 78), detective and security activities (division 80) .
3. knowledge-based financial services sector, which includes: financial and insurance activities (divisions 64–66),
4. the sector of other knowledge-based services, which includes: publishing activities (division 58), veterinary activities (division 75), public administration and national defence; compulsory social security (division 84), education (division 85), health care and social welfare (divisions 86–88), activities related to culture, recreation and sport (divisions 90–93).

More information on manufacturing sectors and services can be found, among others, in the publication of Statistics Poland and the Statistical Office in Szczecin titled “Science and technology in 2019”.

Wages and salaries include cash payments and value of benefits in nature or their equivalents due to employees for work. The components of wages and salaries are: personal wages and salaries, payments from profit for distribution and balances surpluses in co-operatives, annual extra wages and salaries for employees of budgetary sphere entities, impersonal wages and salaries, agency commission wages and salaries, fees.

Average monthly wages and salaries (nominal) per employee were calculated assuming:

1. personal wages and salaries, excluding wages and salaries paid to outworkers and apprentices and persons employed abroad,

Wynagrodzenia obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty należne pracownikom z tytułu pracy. Składnikami wynagrodzeń są: wynagrodzenia osobowe, wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wynagrodzenia bezosobowe, wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne, honoraria.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (nominalne) przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:

1. wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
2. wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
3. honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych. Dane o przeciętnych wynagrodzeniach dotyczą pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Dane o wynagrodzeniach podaje się **w ujęciu brutto**, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika.

Finanse publiczne

Podstawę prawną określającą procesy związane z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych stanowi ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 1175) i przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r., poz. 1241, z późn. zm.).

Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego stanowią również: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 512) oraz ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 23).

Dochody i wydatki budżetów gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województwa są określane w uchwale budżetowej przez właściwe organy stanowiące na rok kalendarzowy (budżetowy), w terminach i na zasadach określonych w ustawach ustrojowych oraz ustawie o finansach publicznych.

2. payments from profit for distribution and balances surpluses in co-operatives, annual extra wages and salaries for employees of budgetary sphere entities,
3. fees paid to certain groups of employees for performing work under labour contract, e.g. to journalists, producers of films, radio and television programmes. Data on average wages and salaries refer to full-time and part-time employees in terms of full-time employment.

Data regarding wages and salaries are given **in gross terms**, i.e. including deductions on personal income taxes and employee's contributions to compulsory social security (retirement, pension and illness).

Public finance

The legal basis defining the processes related to accumulation and allocation of public funds is the Law on Public Finances, dated 27 July 2009 (uniform text Journal of Laws 2020 r. poz. 1175) and regulations introducing the Law on Public Finances (Journal of Laws 2009, item 1241, as amended).

The legal basis of financial management of local government units is additionally provided by: the Law on Gmina Local Government, dated 8 March 1990 (uniform text: Journal of Laws 2020, item 713), the Law on Powiat Local Government, dated 5 June 1998 (uniform text Journal of Laws 2020 item 920), the Law on Voivodship Local Government, dated 5 June 1998 (uniform text Journal of Laws 2019 item 512) as well as the Law on Incomes of Local Government Units, dated 13 November 2003 (Journal of Laws 2020 item 23).

Revenue and expenditure of budgets of gminas, cities with powiat status, powiats and the voivodship are determined in the budgetary law passed by relevant councils for a period of one calendar year (a budgetary year) within the periods and in accordance with the principles set forth in statutory acts and in the Law on Public Finances.

The city with powiat status simultaneously performs tasks within the scope of gmina and powiat activities and draws up one budget in which individual revenue is determined, taking into account the sources of gmina and powiat revenues as well as expenditure implemented jointly by gmina and powiat. In the publication, data on revenue and expenditure of Warsaw capital city presented on maps and tables refer to the budget of city with powiat status, while Mazowieckie Voivodship is given together with cities with powiat status.

Revenue and expenditure of budgets of local government units are grouped in accordance with the provisions set forth in the Law on Public Finances, i.e. they are grouped into divisions and chapters – defining types of activity, and

Miasto na prawach powiatu realizuje jednocześnie zadania z zakresu działania gminy oraz powiatu i sporządza jeden budżet, w którym określone są poszczególne dochody z uwzględnieniem źródeł dochodów gminy i powiatu oraz wydatki realizowane łącznie przez gminę i powiat. W publikacji dane prezentowane na mapach i w tabelach z zakresu dochodów i wydatków m.st. Warszawy dotyczą budżetu miasta na prawach powiatu, natomiast województwa mazowieckiego podawane są łącznie z miastami na prawach powiatu.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o finansach publicznych, tj. w podziale na działy i rozdziały – określające rodzaj działalności oraz paragrafy – określające rodzaj dochodu, przychodu lub wydatku. Prezentowane w dziale dane opracowano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1053 z późn. zm.).

Prezentowane dane w zakresie wydatków według działów obejmują wszystkie paragrafy wydatkowe zrealizowane w danym dziale.

into paragraphs – defining types of revenue, income or expenditure. The presented data were compiled in accordance with the decree of the Minister of Finance of 2 March 2010 on detailed classification of revenue, expenditure, income and on funds from foreign sources (uniform text Journal of Laws 2014, item 1053, as amended).

The presented data on expenditures by divisions include all expenditure paragraphs carried out in this division.